AMÉLIE NOTHOMB

Alkio biografija

Alma littera

AMÉLIE NOTHOMB

Alkio biografija

ROMANAS

Iš prancūzų kalbos vertė
DAINIUS GINTALAS

Alma littera

UDK 840 (493)-3
No-119

Versta iš:
Amélie Nothomb
BIOGRAPHIE DE LA FAIM
Paris, Albin Michel, 2004

© Editions Albin Michel S. A. – Paris, 2004
Tous droits réservés.
This book is published by arrangement with Literary Agency „Agence de l'Est".
© Vertimas į lietuvių kalbą, Dainius Gintalas, 2005

ISBN 9955-08-919-9

© Leidykla „Alma littera", 2005

Yra toks Okeanijos salynas Vanuatu, anksčiau vadintas Naujaisiais Hebridais, kuris niekada nepatyrė, kas yra alkis. Vanuatu tarp Naujosios Kaledonijos ir Fidžio salų ištisus tūkstantmečius naudojosi dviem retomis privilegijomis, kurių sanglauda ypač reta, – pertekliumi ir vienuma. Pastaroji vertybė, kalbant apie salyną, žinoma, iš dalies priklauso pleonazmo kategorijai. Tačiau mes matėm gausiai lankomų salų, nors niekada neregėjom taip mažai lankomos salos kaip Naujieji Hebridai.

Tai iš tiesų keistas atvejis: niekam niekada nekilo noras vykti į Vanuatu. Netgi kai kurie geografijos nuskriausti kampeliai, pavyzdžiui, Sielvarto sala, turi savo užtarėjų: jos apleistumas kažkuo patrauklus.

Tas, kuris nori pabrėžti savo vienatvę ar suvaidinti prakeiktąjį poetą, puikiausią rezultatą pasieks sakydamas: „Aš grįžtu iš Sielvarto salos“. Tas, kuris grįžta iš Markizių, paakins susimąstyti apie ekologiją, tas, kuris grįžta iš Polinezijos, primins Goge-

ną ir t. t. O grįžtantysis iš Vanuatu nesukelia jokios reakcijos.

Tai itin keista, nes Naujieji Hebridai yra žavingos salos. Jų grožis, toks kaip visoje Okeanijoje, žadina svajones – ten palmių giraitės, smulkaus smėlio paplūdimiai, kokosai, gėlynai, ramus gyvenimas ir t. t. Galėtume parodijuoti Vialatą* ir pasakyti, kad tai salos su ypač būdingomis saloms savybėmis: tad kodėl salų magija, veikianti išvydus išnirusią virš vandens mažiausią uolą, neveikia, kai kalbama apie Vatė** ir jos seseris?

Viskas vyksta taip, tarsi Vanuatu nesidomėtų niekas.

Šis abejingumas mane žavi.

Prieš mano akis senosios Okeanijos žemėlapis, išleistas *Larousse* leidyklos 1975 metais. Tais laikais Vanuatu respublikos dar nebuvo: Naujieji Hebridai buvo Prancūzijos ir Anglijos kondominiumas.

Žemėlapis iškalbingas. Okeanija padalyta absurdiškais ir stebuklingais dariniais – jūrų sienomis: tai taip sudėtinga ir griežta kaip kubizmo mene. Viena pusė vientisa: taigi Voliso salos susikerta su Samoa

---

* Alexandre Vialatte (1901–1971) – prancūzų romanistas ir žurnalistas. (Čia ir toliau – vertėjo pastabos.)

** Vatė – Vanuatu salynui priklausanti sala.

salomis, kurios pačios, atrodo, priklauso Kuko saloms, ir tai visai nesuprantama. Tenai matai sudėtingus politinius žaidimus ir net dideles krizes: Jungtines Valstijas ir Jungtinę Karalystę supriešina nesutarimai dėl Linijos salų, dar vadinamų mažiau žinomu pasakišku vardu – Pusiaujo Sporadomis. Karolinų salos, sugebančios vienu metu priklausyti Australijai, Naujajai Zelandijai ir Didžiajai Britanijai, vis dėlto linksta atsiduoti anglų globai. Ir taip toliau.

Kaip pagalvoji, Okeanija yra atlaso keistuolė. Tokioje keistenybių apsuptyje Vanuatu stebina savo bejėgiškumu. Jam nėra pasigailėjimo: tai, kad sala buvo valdoma dviejų tradiciškai priešiškų šalių, Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos, ir jai nepavyko sukurstyti netgi mažiausio ginčo, kyla iš blogos valios. Išsikovojo nepriklausomybę tam, kad nė vienas jos neužginčytų, – tai jau kelia gailestį, – ir kad niekas apie ją nekalbėtų!

Nuo to laiko Vanuatu pažemintas. Nežinau, ar Naujieji Hebridai buvo tokie. Bet Vanuatu pažemintas tapo nepaguodžiamai. Aš turiu įrodymų. Gyvenimo atsitiktinumas man suteikė progą gauti Okeanijos meno katalogą, dedikuotą man (už ką?) autoriaus, išeivio iš Vanuatu. Šis ponas, kurio giminės vardas toks sudėtingas, kad aš nesugebu jo atkurti, ant manęs pyksta, jeigu galima tikėti šiomis keliomis ranka užrašytomis eilutėmis:

Skiriu Amélie Nothomb
Taip, aš žinau, jums į tai nusispjaut.
Parašas
2003 07 11

Skaitydama šiuos žodžius, išsprogdinau akis. Kodėl šis žmogus, niekada manęs nesutikęs, nusprendė, kad jo katalogas man sužadins tokį barbarišką abejingumą?

Taigi aš, visiška tamsuolė, perverčiau albumą. Visiems aišku, kad apie tai nieko neišmanau ir mano nuomonė mažiausiai įdomi iš visų. Ir ne dėl to, kad jos neturiu.

Aš išvydau nuostabius Naujosios Gvinėjos amuletus, elegantiškus tapytus Samoa salų audinius, gražias Voliso salų vėduokles, nepaprastas Saliamono salų medines vazas ir t. t. Bet kai tiktai daiktas padvelkdavo nuoboduliu, man beveik neprireikdavo pažvelgti į aprašymą – tai buvo iš Vanuatu kilusios šukos (arba kaukė, arba atvaizdas), keistai panašios į šukas (ar kaukes, ar atvaizdus), matomas devyniasdešimt devyniuose iš šimto municipalinių muziejų su senienomis iš viso pasaulio, kuriuose dūsaujama apžiūrinėjant amžinuosius silicio gabalus ar dantų vėrinius – mūsų tolimi protėviai prikimšo jų pilnus urvus. Eksponuoti tokius daiktus man visada atrodė taip pat absurdiška, kaip būtų absurdiška, jei ateityje

archeologai sugalvotų eksponuoti mūsų plastikines šakutes ir kartonines lėkštes.

Viskas vyko taip, tarsi šis ponas iš Vanuatu iš anksto žinojo, kad šie dailūs daikteliai iš jo šalies manęs nesujaudins. Blogiausia, kad jis buvo teisus. Bet greičiausiai jis nebuvo numatęs, kad tai patrauks mano dėmesį.

Įsižiūrėjus iš arčiau, mane suintrigavo kita šio katalogo detalė. Atrodė, kad pasikartojantis primityvaus Okeanijos meno motyvas yra jamsas – dioskorėja, kažkas panašaus į Okeanijos bulvę ir kartu tikras kulto objektas. Tesisaugo tie, kurie šaipysis tai skaitydami: mūsų priešistoriniai žmonės taip pat piešė valgį. O jei nesileisime taip toli į praeitį, ar mūsų natiurmortai nesprogsta nuo maisto?

Tiems, kurie griautų mano argumentus, sakydami: „Tai tik bulvės!“, atsakau, jog ten ikrų yra kiek nori. Vienintelis tikras dalykas, kad, vaizduodamas valgius, dailininkas (skulptorius, tapytojas ir t. t.) renkasi retus, o ne įprastus patiekalus. Tarkim, buvo įrodyta, kad Lasko žmonės maitinosi vien tik šiaurės elnių mėsa, o šiaurės elnio atvaizdų nėra ant nuostabių katedros sienų. Amžinas žmogaus sielos nedėkingumas – jis linkęs šlovinti sodines startas ir omarus, o ne duoną, kuriai jis skolingas už gyvybę.

Trumpai tariant, Okeanijos gyventojai tiek daug vaizdavo dioskorėjas todėl, kad tai buvo jų šventinis patiekalas, ir todėl, kad buvo sunku išauginti šiuos šakniagumbius. Jei bulvės pas mus būtų retenybė, valgyti jų košę būtų snobiška.

O, šiame kataloge nėra jokio jamso, be to, jokio valgio, kilusio iš Vanuatu, atvaizdo. Be abejonės, šie žmonės negalvojo apie maistą. Kodėl?

Todėl, kad jie nebuvo alkani. Jie niekada nebuvo alkani.

Kitas faktas: iš visų Okeanijos salų daugiausia dioskorėjų ir valgių buvo pavaizdavusi Naujoji Gvinėja. Be to, tai buvo sala, kurios meninė kūryba man pasirodė pati turtingiausia, gyvybingiausia ir originaliausia – ir ne tik „maistinių" atvaizdų, bet ir tikrų įmantrybių srityje. Kaipgi nepadarius išvados, kad šie žmonės jautė alkį ir kad tai juos žadino iš stingulio?

Išties palankios gyvenimo aplinkybės man suteikė progą sutikti mažiausiai tris išeivius iš Vanuatu. Jų išvaizda buvo įspūdinga: šie trys vyrai buvo panašūs į baobabus.

Jie buvo milžiniški, vešliais plaukais ir žvelgė, drįstu pasakyti, plačiomis apsnūdusiomis akimis. Šis apibūdinimas ne menkinamasis, nes miegas juk nėra yda.

Kartu su šiais trimis asmenimis aš atsidūriau prie vaišių stalo. Kiti svečiai valgė, tai yra turėjo gerą apetitą, ir godžiai gėrė išlaikydami atitinkamą ritmą.

O šie trys vyrai vos lietėsi prie maisto – ne kaip asketai, bet kaip sotūs žmonės. Kažkas jų paklausė, ar jiems nepatinka patiekalas, ir vienas iš jų atsakė, kad jis labai skanus.

– Tad kodėl jūs nevalgote?

– Todėl, kad mes nealkani.

Buvo aišku, kad jis nemeluoja.

Kitiems šio atsakymo pakako. Aš ėmiausi klausinėti toliau.

– Kodėl jūs nealkani? – paklausiau jų.

Išeivius iš Vanuatu, suprantama, galėjo supykdyti, kad jie turi teisintis dėl tokių dalykų. Bet taip neatsitiko. Tas, kuris pasirodė esąs jų įgaliotinis, matyt, apmąstė mano klausimą, visai priimtiną: lėtai, lyg vyras su pernelyg prikimštu pilvu, neturintis įpročio rodyti pastangų, jis prabilo:

– Vanuatu salyne maisto yra visur. Mums niekada nereikia jo gamintis. Ištiesi abi rankas, ir į vieną įkrenta kokoso riešutas, į kitą – bananų kekė. Įbrendi į jūrą atsigaivinti ir negali neprisirinkti nuostabių moliuskų, jūrų ežių, krabų ir pagauti išskirtinio skonio žuvų. Išeini trumpam pasivaikščioti į mišką, pertekusį paukščių, ir prisiverti jiems patarnauti – išimti iš lizdų atliekamus kiaušinius, o kartais nusukti

kaklą vienam iš šių skraiduolių, kuris net nesugeba pabėgti. Karpuočių patelės turi per daug pieno, nes taip pat persiėda, ir mūsų maldauja jas pamelžti: jos šaižiai staugia ir nurimsta tik tada, kai atsiliepiame į jų prašymą.

Jis nutilo. Po pauzės pridūrė:

– Tai siaubinga.

Sukrėstas savo paties pasakojimo, jis pabaigė:

– Ir taip Vanuatu salyne visada.

Trys vyrai pažiūrėjo vienas į kitą niūriu žvilgsniu, pasidalydami šia sunkia ir neapsakoma amžino pertekliaus paslaptimi, ir nugrimzdo į prislėgtą tylą, kuri galėjo reikšti: „Jūs nežinote, kas tai yra“.

Alkio nebuvimas yra drama, kurios niekas nenagrinėjo.

Kaip ir pernelyg retos ligos, kuriomis nesidomi mokslininkai, alkio nebuvimas nežadina smalsumo: išskyrus Vanuatu tautą, jo niekas nepatyrė.

Mūsų vakarietiškas persivalgymas su tuo neturi nieko bendra. Pakanka išeiti į gatvę, kad pamatytum mirštančius iš bado žmones. Be to, norėdami nusipirkti duonos, mes turime dirbti. Mūsų apetitas gajus.

Vanuatu salyne apetito nėra. Ten valgoma iš meilikavimo, kad gamta, kuri čia vienintelė šeimininkė, nesijaustų pernelyg įžeista. Tai ji viskuo pasirūpina: padedi žuvį ant saulės įkaitinto akmens ir kepi – štai ir viskas. Akivaizdu, kad gauni skanėstą be pastangų, – „kaip neteisinga“, norisi skųstis.

Kam išgalvoti visokių desertų, jei miškas teikia tokių skanių, tokių rafinuotų vaisių, su kuriais palyginti mūsų skanumynai yra bjaurūs ir nešvankūs?

Kam kurti padažus, jei moliuskų syvai, sumaišyti su kokoso pienu, yra tokio skonio, kad jų paragavus mūsų virtuvėje išgauti skysčiai pasirodytų šlykštūs. Nereikia jokio meno, kad atvertum jūrų ežį, kurį ką tik radai, ir paskanautum jo fantastiškos žalios mėsos. Ir tai gastronomijos viršūnė. Keletas gvajavų netyčia sudrėks duobėje, į kurią bus įkritusios, – ir štai jau turėsi nuo ko pasigerti. Tai pernelyg paprasta.

Aš atsargiai stebėjau šiuos tris gyventojus iš Vanuatu – produktų saugyklos: jie buvo šilti, malonūs ir mandagūs. Jie neskleidė nė mažiausio agresyvumo: jautei, kad turi reikalą su labai taikiais žmonėmis. Bet susidarė įspūdis, kad jie šiek tiek nuvargę, tarsi niekas jiems nebūtų įdomu. Jų gyvenimas buvo nuolatinis slampinėjimas. Jam trūko tikslo.

Vanuatu priešingybę nesunku įvardyti: tai visos kitos šalys. Tautas vienija tai, kad jos per savo istoriją priverstinai išgyveno badą. Nepriteklius kuria ryšius. Yra apie ką vieni kitiems papasakoti.

Tuščio pilvo čempionė yra Kinija. Jos praeitis – tai nesibaigiančių, su maistu susijusių nelaimių virtinė su galybe mirčių. Pirmasis klausimas, kurį vienas kinas užduoda kitam, visada skamba taip: „Ar tu pavalgęs?“

Kinai, matyt, turėjo išmokti valgyti tai, kas nevalgoma, – iš čia ir kilęs neprilygstamas kulinarijos meno rafinuotumas.

Ar egzistuoja energingesnė ir išradingesnė civilizacija? Kinai viską išrado, viską apmąstė, viską suprato, viską išbandė. Studijuoti Kiniją reiškia studijuoti protą.

Taip, bet jie sukčiavo. Jie buvo stimuliuojami noro valgyti.

Čia nenorima nustatyti tautų hierarchijos. Priešingai, norima parodyti, kad alkis yra pati aukščiausia jų tapatybė. Šalims, kurios mums įkyri, postringaudamos apie neva unikalų savo tautos charakterį, norisi pasakyti, kad kiekviena tauta yra lygtis, kuri telkiasi aplink alkį.

Paradoksalu: Naujiesiems Hebridams nepavyko sužadinti tikro troškimo juos užkariauti, nes šiam salynui nieko netrūko.

Tai keista, nes Istorija daugybę kartų įrodė, kad labiausiai kolonizuojamos šalys buvo turtingiausios ir derlingiausios. Taip, bet reikia pažymėti, kad Vanuatu nėra turtinga šalis: turtingumas kyla iš darbo, o darbas yra sąvoka, kuri Vanuatu neegzistuoja. Kalbant apie derlingumą, įsivaizduojama, kad žmonės ką nors augina: na, o Naujuosiuose Hebriduose niekas niekada nebuvo pasodinta.

Vadinas, žemių grobikus traukia, tiesą sakant, ne pasakiškos gausybės šalys, o tenai įdiegtas darbas, alkio padarinys.

Žmogų su kitomis rūšimis vienija tai, kad jis ieško to, kas panašu į jį: ten, kur jis mato alkį, girdi motinos kalbą, jaučiasi savas.

Įsivaizduoju įsibrovėlius Naujuosiuose Hebriduose: jie ne tik kad nesulaukė jokio pasipriešinimo, bet gyventojai juos sutiko maždaug taip: „Jūs atvy-

kote pačiu laiku. Padėkite mums užbaigti šią puotą – mes daugiau nebegalim".

Visa kita nulėmė žmonių įpročiai: tas, kuris nesigina, nieko vertas, ir mes nepamilsime salų, kur patenkinti gyventojai, netgi nesugebantys kautis, nieko nesukūrė.

Vargšai Naujieji Hebridai! Toks neteisingas nuosprendis galėjo juos siutinti. Ir kaip galėjo žeisti tai, kad jie buvo kolonizuoti žmonių, kurie, atrodo, neturėjo jokio noro čia pasilikti!

Aš nesu svetima temai, kuri mane domina. Vanuatu mane žavi tuo, kad ten atrandu geografinę savo priešingybės raišką. Alkis – tai aš.

Fizikai svajoja paaiškinti visatos prigimtį, remdamiesi vienineliu dėsniu. Atrodo, kad tai labai sunku. Įsivaizduodama, kad esu visata, atsiduodu vienintelei jėgai – alkiui.

Nekalbu apie alkio monopolį – tai pati bendriausia žmogaus savybė. Vis dėlto šioje srityje turiu pretenzijų būti čempione. Nuo senų laikų, kiek tik siekia mano atmintis, aš visada miriau iš bado.

Priklausiau pasiturinčiųjų sluoksniui: man niekada nieko netrūko. Į šį alkį žvelgti kaip į savo asmenybės išskirtinumą mane skatina tai, kad jis iš esmės nepaaiškinamas.

Dar reikia patikslinti, kad mano alkis suprastinas pačia plačiausia prasme: jei tai tebūtų maisto alkis, reikalas galbūt nebūtų toks rimtas. Bet ar tesama

vien tik maisto alkio? Ar egzistuoja pilvo alkis, kuris nebūtų bendro alkio požymis? Alkį aš suprantu kaip siaubingą visavertės būties stoką, kaip kankinančią tuštumą, kaip ne tiek utopinės pilnatvės, kiek paprasčiausios tikrovės siekį: aš maldauju, kad ten, kur nieko nėra, kas nors atsirastų.

Ilgą laiką tikėjausi atrasti savyje Vanuatu. Dvidešimties metų, perskaičiusi Katulo parašytą eilėraštį, kuriuo jis veltui įkalbinėja „nustoti norėti", nujaučiau, kad jei tokiam poetui tai nepavyko, man nepavyks dar labiau.

Alkis reiškia norą. Tai didesnis troškimas už patį troškimą. Tai nėra valia, kuri yra stiprybė. Juo labiau tai nėra silpnumas, nes alkis nepažįsta pasyvumo. Alkanasis yra tas, kuris ieško.

Katulas liepia sau atsižadėti norų kaip tik dėl to, kad jų neatsižadėjo. Alkis turi dinamikos, kuri neleidžia susitaikyti su savo padėtimi. Tai nepakenčiamas norėjimas.

Sakysite, kad Katulo noras, reiškiantis meilės stoką, apsėdimą, kilusį dėl mylimosios nebuvimo, su tuo neturi nieko bendra. Tačiau aš tai suprantu kaip tapačius dalykus. Tikrasis alkis, nebūdamas didelio alkio įgeidžiu, alkis, kuris atveria ir nusiaubia sielą, yra laiptai, vedantys į meilę. Didieji įsimylėjėliai buvo mokomi alkio mokykloje.

Iš prigimties sotūs žmonės – o jų yra daugybė – niekada nepažins to nuolatinio kamavimosi, to nerimastingo laukimo, to karščio, tos dieną ir naktį atgyjančios kančios. Žmogus susiformuoja priklausomai nuo to, ką jis pažino pirmaisiais savo gyvenimo mėnesiais: jei jis nepatyrė alkio, jis bus vienas iš tų keistų išrinktųjų arba vienas iš tų keistų pasmerktųjų, kurie nekurs savo gyvenimo, remdamiesi stoka.

Tai galbūt posakis, artimiausias jansenistų samprotavimams apie malonę arba nemalonę: niekas nežino, kodėl kai kurie gimsta iš prigimties alkani, o kiti sotūs. Tai loterija.

Man atiteko didysis laimėjimas. Aš nežinau, ar šis likimas pavydėtinas, bet neabejoju, kad šioje srityje mano patirtis ypatinga. Nyčė kalba apie antžmogį, o aš sau leidžiu kalbėti apie *antalkį*.

Aš nesu antžmogis, tačiau esu labiau peralkusi už bet kurį kitą.

Mano apetitas visą laiką buvo nuostabus, ypač cukrui. Žinoma, turiu prisipažinti, kad pažinojau gerokai didesnių už save pilvo alkio čempionų, pradedant savo tėvu. Bet kalbant apie tai, kas saldu, aš neturiu jokių konkurentų.

Kaip ir reikėjo bijoti, šį alkį lydėjo patys blogiausi užkratai: nuo pat ankstyvos vaikystės kankinausi dėl skausmingo įspūdžio, kad visada gaunu tik nepilną

porciją. Kai šokolado plytelė jau būdavo pradingusi iš mano rankos, kai žaidimas nutrūkdavo nepasiekus ekstazės, kai istorija pasibaigdavo netobula gaida, kai vilkutis nustodavo suktis, kai knygoje nebelikdavo puslapių, nors man atrodydavo, kad ji vos tik prasidėjo, kažkas many sukildavo. Ir dar kaip! Mane suimdavo kaip reikiant!

Kas gi tikėjosi mus apkvailinti? Tarsi būtų pakakę vienos plytelės šokolado, pernelyg lengvai laimėtos partijos, neįdomiai pasibaigusios istorijos, absurdiškai nutrūkusio sukimosi, knygos, kuri norėjo apvynioti tave apie pirštą!

Tikrai vertėjo organizuoti tokius grandiozinius nuotykius kaip saldumynų valgymas, žaidimai, pasakos, žaislai ir, *last but not least**, knygos, jei tai buvo sumanyta, kad mes liktume tiek alkani.

Pabrėžiu „tiek", nes visiškai neginu sotumo. Gerai, kada siela saugo savo troškimų dalį. Tačiau tarp pasisotinimo ir drąsaus užmokėjimo savo galva buvo daug erdvės.

Akivaizdžiausias to atvejis buvo stebuklinės pasakos. Pasakiškas istorijų kūrėjas traukė iš nežinios nepaprastas pradžias: ten, kur nieko nebuvo, jis pastatydavo didingus mechanizmus, imdavosi pasakojimo gudrybių, kurios sužadindavo dvasios apetitą.

---

* Paskutinis, bet ne menkiausias *(angl.)*.

Ten buvo septynmyliai batai, naujus pavidalus įgaunantys moliūgai, gražiu balsu ir turtinga kalba apdovanoti gyvūnai, mėnulio spalvos suknelės, rupūžės, kurios tvirtino esą princai. Ir kam visa tai? O tam, kad sužinotum, jog rupūžė iš tiesų princas ir kad reikia su juo susituokti ir susilaukti daugybės vaikų.

Ir iš ko buvo tyčiojamasi?

Tai buvo sąmokslas, kurio slaptas tikslas, matyt, buvo apgavystė. „Kažkas" (kas, aš niekada nesužinojau) ieškojo būdų, kaip apgauti mano alkį. Tai piktino. Deja, mano pasipiktinimą labai greitai turėjo pakeisti gėda, kai supratau, kad ši situacija kitiems vaikams suteikia pasitenkinimą – blogiausia, kad jie net nesuprato, kur slypi problema.

Tipiška mažo vaiko gėda: užuot didžiavęsis savo be galo dideliu reiklumu, imi tai išgyventi kaip keistumą, dėl kurio jautiesi kaltas, nes idealas – atrodyti panašiam į kitus bendraamžius.

Taip, reiklumas. Senoji priešprieša tarp kiekybės ir kokybės dažnai būna labai kvaila. Peralkėlis turi ne tik didesnį apetitą – jo apetitas įnoringesnis. Egzistuoja vertybinė skalė, kurioje maksimumas prisikviečia tai, kas geriausia: didieji įsimylėjėliai tai žino, kaip ir aistringi menininkai. Geriausias gardumo viršūnės sąjungininkas yra perteklius.

Žinau, apie ką kalbu. Beprotiškai trokšdama cukraus, aš nuolat ieškojau savo porcijos: saldėsio paieškos man tapo Gralio paieškomis. Mano motina su tuo nesusitaikė ir tramdė šią aistrą, mėgindama mane apgauti, vietoj maldaujamo šokolado duodama sūrio, kuris man kėlė šleikštulį, kietų kiaušinių, kurie mane piktino, beskonių obuolių, kuriems buvau abejinga.

O mano alkis dėl to ne tik kad nebūdavo apgautas, bet dar ir padidėdavo. Gavusi tai, ko nenorėjau, tapdavau dar alkanesnė. Patekdavau į nenormalią padėtį: buvau peralkėlė, verčiama valgyti.

Tik iškrypėliškas didysis alkis trokšta bet ko. Būdamas prigimtinės ir nesuerzintos būsenos, didysis alkis puikiai žino, ko nori: jis nori visa, kas geriausia, puikiausia, puošniausia, ir yra pasiryžęs tai surasti kiekvienoje malonumo srityje.

Kai skųsdavausi, kad man draudžiama valgyti saldumynus, motina sakydavo: „Tai tau praeis“. Ji klydo. Tai man nepraėjo. Nuo tada, kai tapau nepriklausoma nuo maisto, pradėjau misti vien tik saldumynais. Ir vis dar mintu jais. Ir tai man puikiai tinka. Aš niekada geriau nesijaučiau. Niekada nevėlu žengti teisingą žingsnį.

„Per saldus“: šis posakis man atrodė toks pat absurdiškas kaip ir „per gražus“ ar „per daug mylintis“. Nėra pernelyg gražių dalykų: yra tik pojūčiai, kurių grožio alkis yra vidutiniškas. Ir tegu niekas nebando man kalbėti apie baroką, supriešintą su klasika: tie, kurie nepastebi pertekliaus, išsiveržiančio iš paties saiko jausmo, turi apgailėtinus pojūčius.

– Aš alkana, – tardavau savo motinai, atsisakydama jos miltingų patiekalų.

– Ne, tu nealkana. Jei būtum alkana, valgytum tai, ką aš duodu, – išgirsdavau šimtąjį kartą.

– Aš alkana! – prieštaraudavau.

– Gera liga, – būtinai užbaigdavo ji.

Šis atkirtis mane visada išvesdavo iš pusiausvyros. Liga. Gera liga. Tai bent!

Vėliau aš sužinojau žodžio „liga“ kilmę. Jis kilo iš posakio „sunku pasakyti“*. Ligonis yra tasai, kuriam buvo sunku ką nors pasakyti. Tai vietoj ligonio jo kūnas pasako ligos pavidalu. Tai buvo kerinti mintis, bylojanti, kad jei pasisektų pasakyti, kančios nebeliktų.

Jeigu alkis buvo gera liga, ką gero aš turėjau pasakyti, kad tai mane išgydytų? Kur slypėjo paslaptis? Kokią mįslę turėjau įminti, kad nebejausčiau tokio potraukio prie cukraus?

Trejų ketverių metų aš neįstengiau sau užduoti tokių klausimų. Bet vis dėlto, pati to nesuprasdama, apgraibomis ieškojau, nes norėjau rasti atsakymą, ir apsvilau, nes kaip tik tuo metu pradėjau sau pasakoti įvairias istorijas.

Kokia gali būti istorija, kai tau ketveri metai? Ji pripildyta gyvybės ir stiprių emocijų. Įkalinta princesė kankinama. Vaikai paliekami pačiam skausmingiausiam skurdui. Herojus įgauna galių skraidyti danguje. Mane praryja varlės, ir aš šokinėju jų pilve.

Kai Rembo, kurio genijus tiek daug skolingas vaikystei, su pasišlykštėjimu mini „baisiai banalią“

---

* Prancūziškai žodis „liga“ – *maladie* skamba panašiai kaip *mal à dire* – „sunku pasakyti“.

savo amžininkų poeziją, išsako pretenzijas kaip berniukas, reikalaujantis kažko galingo, svaiginančio, nepakeliamo, bjauraus ir keisto, nes „mūsų geismui stinga subtilios muzikos“.

Sau pasakojamų istorijų turinys buvo ne toks svarbus kaip forma, kuri niekada nebuvo išdėstyta raštu: vis dėlto būtų netinkama ją apibrėžti kaip sakytinę, nes tas šnabždėjimas mano galvoje taip ir neįgavo balso. Tai nebuvo ir mintijamos istorijos, nes garsas sudarydavo jų esmę – nulio decibelų garsas pasireikšdavo bebalsių stygų virpesiais ir ritmingais galvos tvinksniais, ir jį palyginti galima tik su apleistų ir be jokio sąstato likusių metro stočių gaudesiu. Kaip tik tokiu kurčiu baubimu labiausiai prisibloškiama siela.

Šis stilius turėjo karštligiškumo. Karštligiškas buvo princas, kuris siekė atrasti princesę gąsdinančias vietas, karštligiški buvo vaikai, kurie vogdavo maistą iš gamtos, karštligiškas ir chaotiškas buvo herojaus skrydis, karštligiškas buvo varlės, kurios skrandyje aš gyvenau, virškinimas. Tas karštligiškumas mano vidinėse istorijose mane pastūmėdavo į patologišką būseną.

Kai per slaptus ieškojimus netikėtai aptikdavau saldainių, zefyrų ar guminių pelių, užsidarydavau ir su įkarščiu kramtydavau pavogtus gardėsius ir malonumo skubos pagautos mano smegenys sukelda-

vo trumpuosius jungimus, o ekstazės įtampa būdavo tokia aukšta, kad nepaisydavo elektros skaitiklio normų, ir aš nugrimzdavau į svaigulį, norėdama aukščiau pakilti su paskutine jos geizerio čiurkšle.

Jei mano tėvas visą laiką nebūtų buvęs pats užimčiausias žmogus žemėje, manau, kad jį dažniau būčiau mačiusi įeinantį į virtuvę, įsitempusį ir ieškantį būtinai uždrausto maisto, nes valgyti tarp maitinimosi valandų šiam užkietėjusiam bulimikui buvo draudžiama. Retais atvejais, kai galėjau jį matyti pasiduodantį savo polinkiui, jis galiausiai pasprukdavo, išsinešdamas saują įvairaus maisto – duonos, žemės riešutų, nesvarbu ko – tą gėdingos rankos laimikį.

Tėtis yra mitybos kankinys. Tai žmogus, kuriam alkis buvo įskiepytas per jėgą, paskui amžinai slopinamas. Būdamas švelnus, jautrus ir silpnas vaikas, jis buvo įpareigotas valgyti dėl tokio emocinio šantažo, kad pats prisidėjo prie savo budelių (ypač senelės iš motinos pusės) ir jo skrandyje pagaliau buvo įspausti visatos matmenys.

Tai buvo žmogus, kurį paveikė bjaurus pokštas: jam buvo įteigtas įkyrus troškimas ryti, o kai jis nuo to buvo smarkiai apsargdintas, jam iki gyvenimo pa-

baigos buvo paskirta dieta. Mano vargšas tėvas suprato tokio likimo absurdiškumą: jo dalia buvo pagrįsta prieštaravimu.

Jis valgo siaubingai greitai, nieko nekramto, ir tai daro su tokiu skausmu, kad atrodo, jog tai neteikia jam jokio malonumo. Aš visada stebiuosi, kai išgirstu, kad kiti jį vertina kaip labai gyvybingą žmogų. Jo apvalainumas juos apgauna – tai įkūnytas nerimas, neleidžiantis džiaugtis dabartimi.

Mano motina greitai nusprendė, kad aš esu mano tėvas. Ten, kur buvo panašumų, ji įžvelgė tapatumą. Kai man buvo treji metai, būrius tėvų svečių sutikinėdavau, nuvargusiu balsu tvirtindama: „Aš esu Patrikas“. Žmonės būdavo priblokšti.

Iš tiesų, aš taip įpratau prie to, kad motina, pristatydama savo tris vaikus, baigia mažiausiąja sakydama: „Ir štai ji, Patrikas“, jog ją aplenkdavau. Taigi aš nešiojau sukneles, turėjau ilgus garbanotus plaukus ir buvau Patrikas.

Jos klaida mane siutino. Aš puikiai žinojau, kad nesu Patrikas. Ir ne tik, mat apskritai nebuvau vyras. Nors iš tiesų aš buvau panašesnė į savo tėvą nei į motiną, skirtumas tarp jo ir manęs vis dėlto buvo esminis.

Tėtis veltui stengėsi būti konsulu, nes jis buvo vergas. Pirmiausia savo paties vergas: aš niekada nemačiau žmogaus, reikalaujančio iš savęs tiek daug

darbo, pastangų, našumo ir pareigingumo. Be to, vergas jis buvo dėl maitinimosi būdo: amžinai alkanas ir su skausmingu nekantrumu laukiantis maisto porcijos, jis nebuvo neprivalgęs, bet toks atrodė ir apie tai buvo galima spręsti iš viršgarsinio greičio, kuriuo toji porcija būdavo praryjama. Vergas jis buvo ir dėl nesuvokiamo požiūrio į gyvenimą, nors, beje, galbūt jis neturėjo jokio požiūrio, ir tai jam netrukdė būti vergu.

Motina nebuvo tėvo viršininkė, bet ji buvo jo vergystės maistui administratorė. Kaip tik jos rankose buvo maitinimosi valdžia. Tokia situacija įprastinė šeimose. Vis dėlto man atrodo, kad mano namuose ši valdžia turėjo didesnę įtaką. Abiejų santykis su maistu buvo liguistas – motinos atvejį apibrėžti dar sunkiau.

Na, o aš buvau vergo priešingybė, nes buvau Dievas. Aš valdžiau pasaulį ir ypač malonumą, išskirtinę sritį iš išskirtinių, kurioje tvarkiausi ištisomis dienomis. Mama ribojo mano cukraus normą, bet tai buvo niekis: progų patirti malonumą buvo daugybė, man pakako jas susikurti.

Vis dėlto mane erzino tai, kad motina mane tapatina su tėvu. Pastarasis, būdamas pernelyg laimingas, kad jam priskiriamas antrininkas, perėmė motinos pažiūras ir taip pat pareiškė, kad aš esu jis. Savo

vaizduotėje trepsėjau koja, kad nesugebu įrodyti, kaip jie susipainiojo.

Man būtų patikę jiems paskelbti, kas esu, kas buvau įsitikinusi esanti. Buvau bangų mūša, būtis, visiškas nebūties nebuvimas, upė su savo didžiausiu nuotėkiu, būties dalytoja, galia, kuriai reikia melstis.

Šis įsitikinimas man kilo prisiminus motyvus iš mano traktato apie vamzdžių metafiziką ir apie didįjį alkį. Supratau, kad esu vienintelė jį patyrusi. Mano tėvas buvo bulimikas, motina buvo apsėsta maitinimo problemų, du vyresnieji broliai buvo normalūs, kaip ir žmonės, kurie sukosi mūsų orbitoje. Buvau vienintelė, galinti turėti šį lobį, kuris tapo neapibrėžtos gėdos šaltiniu nuo šešerių metų, bet man esant trejų ketverių metų jis atrodė esąs tai, kas ir buvo, – pranašumas, ženklas, kad esu išrinktoji.

Didysis alkis nesuteikė galimybės patirti daugiau malonumo, veikiau tai buvo pats malonumo principas, atveriantis begalybę. Aš buvau tokios didingos stokos telkinys, kad viskas man buvo prieinama.

Mama buvo įsitikinusi, kad būtina man kliudyti, nes aš buvau tėvas, o tėvui turėjo būti kliudoma. „Tai darau tam, kad netaptum tokia kaip tėvas“, – sakydavo ji. Bet tai nebuvo logiška, nes, anot jos, aš jau buvau Patrikas.

Juo labiau kad cukrus tėvo visiškai netraukė. Be to, jis neturėjo jokių pretenzijų į dieviškumą. Akivaizdūs skirtumai vis viena neatvėrė mano motinai akių, neparodė jai, kad esu iš esmės kitokia.

Jei Dievas valgytų, jis valgytų cukrų. Žmonių ar gyvūnų aukos man visada atrodė kaip paklydimai: kam lieti tiek kraujo dėl būtybės, kuri būtų tokia laiminga, gavusi hekatombę saldainių.

Reiktų pažvelgti subtiliau. Iš esmės saldumynai daugiau ar mažiau metafiziški. Po ilgų tyrinėjimų aš priėjau prie išvados, kad dieviškas valgis yra šokoladas.

Galėčiau pateikti daugiau mokslinių įrodymų, pradėdama nuo teobromino*, kuris vienintelis turi dieviškumo ir kurio pavadinimo kilmė akivaizdi. Bet imčiau įsivaizduoti, kad įžeidžiu šokoladą. Man atrodo, kad jo dieviškumas pirmesnis už pagiriamuosius žodžius.

Ar nepakanka burnoje paturėti labai gero šokolado, kad ne tik įtikėtum Dievą, bet pajustum ir jo buvimą? Dievas nėra šokoladas, tai šokolado ir gomurio, galinčio jį įvertinti, susitikimas.

Dievas – tai aš, panirusi į malonumo būseną arba turinti galimybę į ją panirti, taigi tai aš, kokia esu visą laiką.

Nors mano tėvai sąmoningai nesuprato mano dieviškumo, man kartais atrodydavo, kad tamsioji jų smegenų pusė viską žino ir su tuo susitaikė. Mano statusas buvo ypatingas. Taigi, kai reikėjo mane leisti į mokslus, mane nuvesdavo į amerikiečių mokyklą tik tam, kad aplankyčiau brolį ir seserį, o mane įrašė į *yôchien*, japonų vaikų darželį, esantį gatvės gale.

Taigi aš nutūpiau į tampopogumį – į mižniukų klasę. Gavau uniformą: tamsiai mėlyną sijonėlį, tamsiai mėlyną švarkelį, tamsiai mėlyną beretę ir mo-

---

* Teobrominas – alkaloidas, kurio yra kakavmedžio sėklose, arbatmedžio lapuose; pažodžiui išvertus iš senovės graikų kalbos reiškia „dievų maistas“.

kinio kuprinaitę. Vasarą ši uniforma buvo pakeista prijuoste, kuri kūną dengė tarsi palapinė, ir į viršų smailėjančia šiaudine kepure – man susidarė įspūdis, kad esu aprengta stoginėmis. Aš buvau keleto aukštų namas.

Visa tai atrodė pritaikyta kaip pupuliukui, ir tai buvo bjauru. Nuo pat pirmosios dienos pajutau beribį pasišlykštėjimą šiuo vaikų darželiu. Tampopogumis buvo kariuomenės prieškambaris. Kariauti man patiko, bet vaikščioti žąsies žingsneliu pagal švilpuko komandą, paklusti skanduojančiam kapralų, persirengusių mokytojomis, balsui – tai jau žeidė mano orumą ir, matyt, žeidė kitų orumą.

Šiame darželyje buvau vienintelė ne japonė. Vis dėlto negalėčiau tvirtinti, kad mano moksladraugiai susitaikė su padėtimi. Beje, būtų niekinga įsivaizduoti, kad vien dėl to, jog priklausai vienai ar kitai tautai, turi artimų ryšių su vergyste.

Iš tiesų, aš įtariu, kad kiti vaikai į viską žiūrėjo kaip ir aš, – mes apsimetinėjome. Tai įrodo to meto nuotraukos: ten mane pamatysit besišypsančią su savo draugais, pamatysit mane ramiai siuvančią per siuvimo pamoką, nuleidusią akis į savo rankdarbį, kurį taip stropiai gadinau. O taip, pernelyg gerai prisimenu, ką galvojau būdama tampopogumyje: aš nuolat buvau pasipiktinusi, įširdusi ir kartu terorizuojama. Šiuo požiūriu mokytojos, kurių neapkenčiau, buvo

visiška mano švelnios guvernantės Nišijo-san priešingybė. Saldūs veido bruožai joms teikė tik daugiau niekšiškumo.

Prisimenu vieną atvejį. Viena iš kapralių laikė savo pareiga išmokyti mus drauge tobulai sudainuoti kupiną entuziazmo nusibodusią dainelę, trimituojant džiaugsmą, kad esame drausmingi ir linksmi mižniukai. Aš iš karto nusprendžiau, kad dainuoti šią dainą reikštų nusižeminti savo priešininkui, ir pasinaudojusi choro galimybėmis apsimetinėjau dainuojanti, kaip kad apsimetinėjau, jog man patinka mokykloje: mano burna neva tarė žodžius nejudant nė vienai balso stygai. Labai didžiavausi savo apgavyste, nes dėl tokio nepaklusnumo jaučiausi puikiai.

Mokytoja, matyt, įtarė mano suktybę, nes vieną kartą pasakė:

– Tuojau pat mes paįvairinsim šį pratimą: kiekvienas mokinys paeiliui padainuos po du mižniukų himno sakinius, paskui užleis vietą kaimynui ir taip iš eilės iki pat galo.

Šį kartą aliarmo signalas mano galvoje nesuskambo tuojau pat. Nusprendžiau pakeisti savo nuostatą ir šįkart dainuoti iš tikrųjų. Bet po truputį suvokiau, kad aš visiškai nemoku žodžių: mano smegenys buvo taip atmetusios mižniukų himną, kad neišsaugojo nė vieno žodžio. Kai apsimetinėjau, mano

lūpos neimitavo to, ką turėjo įgarsinti, jos judėjo bet kaip, pasiduodamos nebylystės anarchijai.

Tuo tarpu daina nepermaldaujamai žengė pirmyn kaip domino kaladėlės. Mane išgelbėti, išskyrus žemės drebėjimą, galėjo tik kitas gudrautojas, atsiradęs prieš ateinant mano eilei. Aš nebekvėpavau.

Bet kito mažo niekšelio neatsirado ir stojo lemtinga akimirka: aš pravėriau burną ir iš jos – jokio garso. Mižniukų himnas, kuris iki šiol netrūkinėjančiu ritmu džiaugsmingai šokčiojo nuo lūpų ant lūpų, įkrito į tylos bedugnę, kuri buvo pažymėta mano vardu. Visų akys, pirmiausia mokytojos, atsigręžė į mane. Melagingai maloni, ji dėjosi tikinti, kad mano atmintyje atsirado nedidelė spraga, ir ketino viską pradėti iš naujo, sufleruodama pirmąjį mano atkarpos žodį.

Beviltiška. Buvau ištikta paralyžiaus. Aš net nesugebėjau atkartoti žodžio. Man labai norėjosi vemti. Ji pareikalavo dainuoti, bet tai nedavė jokių rezultatų. Ji man pasakė dar vieną žodį, bet viskas veltui. Ji paklausė, ar man skauda gerklę, o aš nieko neatsakiau.

Blogiausia atsitiko tada, kai ji manęs paklausė, ar aš suprantu, ką ji sako. Taigi ji darė prielaidą, kad jei aš būčiau japonė, nekiltų jokių problemų – jeigu kalbėčiau jos kalba, dainuočiau kaip ir kiti.

Bet juk aš kalbėjau japoniškai. Tiesiog tą valandėlę nesugebėjau to įrodyti, nes buvau praradusi balsą.

Taip pat nesugebėjau to pasakyti. O mižniukų akyse įskaičiau siaubingą dalyką: „Kaipgi mes iki šiol nebuvome pastebėję, kad ji ne japonė?“

Šis epizodas baigėsi žiauriu mokytojos atlaidumu mažajai užsienietei, kuri neišvengiamai neturėjo gabumų, būdingų geriesiems japonų mižniukams. Belgų mižniukė buvo žemesnė už paprastą mižniuką, ir kitas vaikas jau dainavo tai, ko sudainuoti aš nesugebėjau.

Namie nedrįsau prabilti apie gėdą, kurią man įteigė japonų darželis. Galbūt mane vertėjo įrašyti į amerikietišką mokyklą ir aš būčiau netekusi pačios akivaizdžiausios išskirtinumo žymės. Vėliau pastebėjau, kad mano broliui ir seseriai kalbant angliškai nieko nesuprantu. Nesuprantama kalba man tapo gėdingu protiniu atradimu.

Taigi egzistavo kalbos rūšis, kuri man buvo užginta. Užuot maniusi, kad lengvai užkariausiu naująją žodžio teritoriją, aš pasmerkiau ją kaip nusikaltimą dievybei: kokią teisę šie žodžiai turėjo man priešintis? Aš niekada tiek nesižeminčiau, kad prašyčiau jų rakto. Tai jiems reikėjo pakilti iki manęs, sulaukti nežemiškos garbės, kad būtų leista perlipti per didingą mano galvos sieną ir dantų užkardas.

Aš kalbėjau tik viena kalba – prancjaponų. Tie, kurie joje įžvelgdavo dvi skirtingas kalbas, mano galva, mąstydavo paviršutiniškai ir kreipdavo dėmesį tik į tokias smulkmenas kaip žodynas ar sintaksė. Šie

menkniekiai lyg ir neturėjo nuo jų slėpti akivaizdžių bendrybių, tarkim, lotyniško skambėjimo ar skrupulingos gramatikos, o ypač metafizinės giminystės, kuri jas vienijo aukščiausiu lygmeniu – gardėsiu.

Kaipgi galima nealkti prancjaponų kalbos? Tie žodžiai su gražiai atskirtais vieni nuo kitų skiemenimis ir išgrynintais sąskambiais, buvo sušis, šokoladiniai kąsniai, šokolado plytelės, kurių kiekvienas žodinis kvadratėlis lengvai atlaužiamas, tai buvo pyragaičiai prie ritualinės arbatos, kurių skirtinga pakuotė suteikdavo galimybę patirti išlukštenimo ir skonių skyrimo džiaugsmą.

Man nekėlė apetito anglų kalba, ši pervirta kalba, šveplavimo košė, sužiaumota kramtomoji guma, perduodama iš burnos į burną. Amerikietiška anglų kalba ignoruoja viską, kas žalia, kepinta, kepta, virta garuose: ji pripažįsta tik virtą mėsą. Jos garsai sunkiai ištariami, kaip kad valgant nuvargusiems žmonėms, kurie ryja netardami nė žodžio. Tai necivilizuotas srėbalas.

Mano brolis ir sesuo dievino amerikietišką mokyklą, ir aš turėjau priežasčių manyti, kad tenai būčiau buvusi laisva ir rami. Vis dėlto buvau labiau linkusi pratęsti savo karinę tarnybą gardžios kalbos apsuptyje nei panirti į virtą kalbą.

Labai greitai radau išeitį – pakakdavo iš japoniško darželio pasprukti.

Metodas buvo paprastas: laukdavau dešimtos valandos ryto pertraukos, apsimesdavau, kad prispyrė skubus reikalas, užsidarydavau tualete ir pasinaudodama klozetu atverdavau langą. Labiausiai neįtikėtinas momentas ateidavo, kai šokdavau laukan. Apsišarvavusi tokiu didvyriškumu, visu greičiu šuoliuodavau iki tarnybinio išėjimo.

Kai tik atsidurdavau gatvėje, mane apimdavo svaigulys. Pasaulis būdavo toks pats, kokį aš matydavau kiekvieną dieną vaikštinėdama: tai visada tebuvo japonų kaimas kalnuose aštuntojo dešimtmečio pradžioje. Bet man pabėgus tai jau buvo nebe mano kareivinės, o užkariauta teritorija, ir ji aidėjo nuo mano maištingo svaigulio.

Tai, ką aš tada atrasdavau, vadinosi laisvė – tiesiogine šio žodžio prasme. Nebebūdavau supančiota su katorgininkais iš vaikų darželio, netgi nejausdavau švelnios savo guvernantės globos: mane varydavo iš proto mintis, kad galiu daryti bet ką – atsigulti vidury kelio, šokti į nutekamąjį griovį, vaikščioti aukštų sienų, slepiančių namus, čerpėmis, pakilti iki žalio ežerėlio, – visi šie veiksmai, kurie patys savaime neturėjo nieko ypatinga, dėl mano laisvės įgaudavo kvapą gniaužiančio žavesio.

Dažniausiai neveikdavau nieko. Atsisėsdavau gatvelės pakrašty ir žiūrėdavau į besikeičiantį pasaulį, kuriam mano drąsa buvo suteikusi legendinių bruožų iš jo mitinės praeities. Maža Šukugavos traukinių stotis tapdavo lygiai tokia pat didinga kaip ir baltoji Himedži pilis*, geležinkelis, kuris yra labiausiai išsišakojusi japoniška vertybė, atlaisvindavo kelią priemiesčio drakonui, nutekamasis griovelis virsdavo pašėlusia upe, kurią bijodavo perkirsti raitininkai, kalnai išaugdavo iki neperžengiamų aukštumų, ir juo peizažas atrodydavo priešiškesnis, tuo jis tapdavo gražesnis.

Mano galva svaigdavo nuo tokio švytėjimo, kojos mane parvesdavo į namus, kad mano epopėja būtų apvirškinta.

– Tu jau parėjai? – nustebdavo Nišijo-san.

– Taip. Šiandien viskas baigėsi anksčiau.

„Viskas" ėmė baigtis anksčiau įtartinai reguliariai. Nišijo-san mane per daug gerbė, kad imtų manęs klausinėti toliau. Deja, vieną dieną į mūsų namus atėjo kapralė ir pranešė apie mano pradingimus.

Visi buvo priblokšti. Aš apsimečiau naivi.

– Aš maniau, kad viskas baigiasi dešimtą valandą.

– Daugiau taip nemanyk.

Teko ryžtis pasilikti mižniuke keturias valandas per dieną.

---

* XIV–XV a. Honšiu saloje pastatyta Himedži tvirtovė kitaip dar vadinama Baltojo garnio pilimi.

Laimei, man likdavo popietė. Buvau išalkusi dykinėjimo. Tiek, kiek neapkenčiau jausmo, kad esu globojama vaikų darželio ir jo švilpukų, tiek garbinau galimybę atsiduoti sau pačiai. Žygiuoti rikiuotėje paskui mokytojos vėliavą, žinoma, buvo siaubinga, o šaudymas iš lanko sode man priminė tikrąją mano prigimtį.

Buvo ir kitų nuostabių užsiėmimų: su Nišijo-san ištuštinti skalbimo mašiną ir laižyti jos padžiautus skalbinius – aš kandžiojau švarias paklodes, jas apseilėdama, nes norėjau savo burnoje pajusti nuostabų skalbimo miltelių skonį.

Buvo pastebėta, jog tai man teikia tiek daug malonumo, ir ketvirtojo gimtadienio proga gavau dovanų mažą skalbimo mašinėlę, kuri veikė įdėjus baterijas. Reikėjo į ją pripilti vandens, įberti šaukštelį skalbimo miltelių ir įdėti savo nosinaitę. Uždarai sau mašiną, nuspaudi mygtuką ir žiūri, kaip ji sukasi. Paskui reikėjo ją atidaryti ir išimti nosinaitę.

Vėliau, užuot kaip kvailė nosinę pakabinusi, kad ji išdžiūtų, ją įsidėdavau į burną ir kramtydavau. Išspjaudavau tik tada, kai nebelikdavo muilo skonio. O tuomet ją, visą seilėtą, tekdavo skalbti iš naujo.

Buvau išalkusi Nišijo-san, savo sesers ir savo motinos: man norėjosi, kad jos mane paimtų ant rankų, kad mane priglaustų, – buvau išalkusi jų akių, nukreiptų į mane.

Buvau išalkusi savo tėvo žvilgsnio, bet ne jo rankų. Mano ryšys su juo buvo pagrįstas protu.

Nebuvau išalkusi savo brolio, kaip kad nebuvau išalkusi ir kitų vaikų. Aš nieko neturėjau prieš juos, bet jie man nežadino jokio apetito.

Taigi mano žemiškų būtybių alkis buvo patenkintas: trys mano panteono deivės nešykštėjo man savo meilės, tėvas nešykštėjo savo akių, o kita žmonijos dalis per daug manęs neapsunkino.

Maldaudama ir meilikaudama Nišijo-san, aš gaudavau iš jos saldainių, mažyčių šokoladinių skėčiukų, o kartais netgi, o stebukle, *umeshû* – alkoholis buvo cukraus viršūnė, jo dieviškumo įrodymas, pati gražiausia gyvenimo akimirka.

Slyvų trauktinė buvo sirupas, kuris duodavo į galvą: pasaulyje nebuvo nieko nuostabesnio.

Nišijo-san nesiteikė dažnai man duoti *umeshû*.

– Tai ne vaikams.

– Kodėl?

– Tai svaigina. Tai skirta suaugusiesiems.

Keistas samprotavimas. Svaigulį aš pažinojau – aš jį dievinau. Kodėl tai skirta tik suaugusiesiems?

Draudimai niekada nebuvo labai rimti – pakakdavo juos apeiti. Ėmiau gyventi jausdama tokią pačią slaptą aistrą alkoholiui kaip ir cukrui.

Mano tėvų darbas buvo rengti priėmimus. Namie vyko nesuskaičiuojamų kokteilių teatras. Mano dalyvavimas tame teatre nebuvo būtinas, bet aš turėjau teisę pereiti per sceną, jei man užeidavo noras. Aš sakydavau: „Štai ir aš, Patrikas“. Žmonės susižavėdavo, o paskui mane palikdavo ramybėje. Atlikusi šiuos formalumus nueidavau prie baro.

Niekas nematydavo, kaip čiupdavau šampano taures, kurios būdavo paliktos puspilnės. Iš pradžių šis auksinis vynas su burbuliukais buvo pats geriausias mano draugas: tie kibirkščiuojantys gurkšniai, tų šventiškų burbuliukų skonis, tas būdas pasigerti taip greitai ir taip lengvai tiesiog dvelkė tobulybe. Gyvenimas buvo gerai sutvarkytas: svečiai išeidavo, šampanas likdavo, o aš tuštindavau stiklus ir pildavausi šampaną į gerklę.

Smagiai apsvaigusi eidavau sūkuriuoti sode. Sukdavausi mažiau nei pats dangus. Pasaulis sukdavosi taip pastebimai ir taip jausmingai, kad aš klykdavau iš susižavėjimo.

Vaikų darželyje man kartais džiūdavo burna. Mižniukė belgė žingsniuodavo ne taip tiesiai kaip kiti ir keistu ritmu. Valdžia man pateikė testą, buvo nustatyta, kad aš sergu aritmija, ir tai man neleido siekti žavingos karjeros. Niekas net neįtarė, kad mano neįgalumą galima paaiškinti alkoholizmu.

Nors ir nenoriu šlovinti vaikų alkoholizmo, turiu pranešti, kad jis man niekada nekeldavo jokių sunkumų. Mano vaikystei kuo puikiausiai tiko mano aistros. Aš nebuvau mažytis padarėlis, mano geibus kūnas įprato kautis su didžiuoju alkiu.

ATRODŽIAU nepaprastai blogai. Tai liudija pliažo fotografijos: milžiniška galva, užmaukšlinta ant geibių pečių, pernelyg ilgos rankos, pernelyg stambus stuomuo, smulkutės, gležnos ir šleivos kojos, įdubusi krūtinė, dėl ženklaus stuburo iškrypimo išsipūtęs ir į priekį atsikišęs pilvas, viešpataujanti disproporcija, – atrodžiau kaip nenormali.

Bet man buvo tas pats. Nišijo-san man sakė, kad esu labai graži, man daugiau nieko ir nereikėjo.

Namuose buvau penima žmogaus grožio spektakliu, kuriame vaidino motina ir sesuo. Motina skleidė akivaizdų, iš minios ją išskiriantį religingojo švytesį. Aš spoksodavau į ją kaip į statulą, bet troškulį labiau numalšindavau Žiuljetos grožiu, kuris man buvo labiau prieinamas. Jos, vyresnės už mane dvejais su puse metų, žavinga galvutė buvo prigludusi prie dailaus kūno, ji buvo liekna, turėjo fėjos plaukus, jau-

dino išraiškingomis grimasomis ir tobulai pateisino savo fatališkos mergiotės vardą*.

Gerti grožį nereiškė jį nuvertinti: aš galėjau ištisas valandas žiūrėti į savo motiną, galėjau akimis ryti savo seserį, nors jai paskui netrūkdavo nė mažiausio gabaliuko. Lygiai taip pat viskas vyko mėgaujantis kalnais, giriomis, dangumi ir žeme.

* Žiuljeta – prancūziškas Džuljetos vardo atitikmuo.

DIDŽIAJAM alkiui priklauso ir didysis troškulys. Labai greitai pastebėjau man būdingą nuostabų dalyką – potomaniją*.

Alkoholio dievinimas man netrukdė garbinti vandens, kuriam jaučiausi tokia artima. Vanduo atsiliepdavo į kitą troškulį nei alkoholis. Pastarasis bylojo apie degimo, kariavimo, šokio, stiprių emocijų poreikį, o vanduo šnabždėjo kvailus pažadus protėvių dykumai, esančiai mano gerklėje. Jei trumpam pasinerdavau į save, atsidurdavau prieloškiančios sausros nusiaubtose žemėse, upės krantuose, tūkstančius metų laukiančiuose Nilo potvynio. Nuo tada, kai išvydau nusekusią upę, ėmiau amžinai trokšti vandens.

Mistiniai tekstai trykšta nenumalšinamu troškuliu: tai nervina, nes tai tėra metafora. Iš tikrųjų didžioji mistika atsigerdavo iš rieškučių, pasisėmusi

* Potomanija, arba polidipsija, – patologinis, nenumaldomas troškulys.

keletą gurkšnių iš šaltinio ar iš dieviškų žodžių, ir viskas tuo pasibaigdavo.

O aš pažinojau troškulį, kuris neturėjo nieko metaforiško: kai mane užklupdavo potomanija, galėdavau gerti, kol ateis pasaulio pabaiga. Šventyklų šaltiniuose, ten, kur vanduo be atvangos atsišvieži-na ir būna pats geriausias, aš visada prisisemdavau medinį samtį ir gerdavau šį stebuklą, šimtus kartų atsinaujinantį. Vienintelė riba buvo mano talpa, o ji buvo milžiniška: net neįsivaizduotum, kiek telpa į tuos mažus bidonus.

Tai, ką man sakė vanduo, buvo nepaprasta: „Jei nori, gali išgerti viską. Nėra tokio gurkšnio, kuris tau užgintas. Kadangi tu mane taip mėgsti, aš tau suteikiu malonę trokšti manęs visą laiką. Kitaip nei tie vargšai žmonės, kurie numalšina troškulį gerdami, tu, kuo daugiau manęs gersi, tuo labiau manęs trokši ir tuo stipresnis taps tavo troškulio malšinimo malonumas. Neįtikėtinas likimas panorėjo, kad aš būčiau tavo gerasis valdovas ir kaip tik tasai, kurio begalinis dosnumas būtų skirtas tau. Nesibijok, niekas tau nepasakys, kad sustotum, gali gerti toliau, aš esu tavo išimtinė teisė, sutarta, kad tau būsiu tiekiamas be saiko, tau vienintelei, turinčiai tiek troškulio, kad mane džiugini".

Vanduo turėjo šaltinio akmens skonį – tai buvo taip skanu, kad būčiau klykusi iš pasitenkinimo, jei

nebūčiau buvusi visą laiką pilna burna. Jo gėla virpino mano gerklę ir spaudė iš akių ašaras.

Liūdino tai, jog dažnai praeidavo maldininkai, ir turėdavau jiems paskolinti vienintelį medinį samtį. Erzino ne tik tai, kad mane patrukdydavo, bet kad patrukdydavo dėl tokio menkniekio. Kiekvienas vienu mostu pasisemdavo milžinišką šaukštą vandens, gurkšteldavo jo ir paskui viską išpildavo. Dėl to buvo labai skaudu. Negana to, kai kurie ištėkšdavo vandenį ant žemės. Koks įžeidimas!

Praėjimas pro fontaną jiems buvo ne kas kita, kaip apsivalymo ritualas, po kurio jie eidavo melstis į šintoistų šventyklą. Mano šventykla buvo šaltinis, o vandens gėrimas buvo malda, tiesioginis kelias į šventenybę. Ir kaip galima pasitenkinti vienu gurkšniu šventenybės, kai yra tiek ko gerti? Tarp grožybių vanduo buvo pats didžiausias stebuklas. Jis buvo vienintelis, kuris nebuvo geriamas vien tik akimis ir kurio niekaip nesumažėdavo. Aš gerdavau litrais ir jo likdavo lygiai tiek pat.

Vanduo malšino troškulį, likdamas toksai pats skanus ir nesumažindamas mano troškulio. Jis man davė supratimą apie tikrąjį beribiškumą, kuris nebuvo idėja ar sąvoka, o manoji patirtis.

Nišijo-san meldėsi be entuziazmo. Aš jos paprašiau paaiškinti, kas yra šintoistų religija. Ji susvyra-

vo, paskui, regis, nusprendė, jog nėra prasmės varginti save ilgomis kalbomis, ir pasakė:

– Principas yra tas, kad viskas, kas gražu, yra Dievas.

Tai buvo nepaprasta. Man kėlė nuostabą, kad Nišijo-san neberodo entuziazmo. Vėliau sužinojau, kad šis principas buvo skirtas aukščiausiajam grožiui Imperatoriui, kuris buvo ganėtinai bjaurus, ir aš geriau supratau religinį mano guvernantės pasyvumą. Bet tuo metu aš to nežinojau ir tuojau pat šį principą paverčiau savastimi, kaip kad savastimi paverčiau šventenybę, kuri buvo vanduo.

Laikinas susijungimas su principu: grįžusi į namus, aš atsisėsdavau tualete ir tapdavau šaltiniu.

Mano tėvas ir motina buvo išauklėti kaip katalikai, bet prarado šį tikėjimą man gimus. Būtų šlovingai siaubinga įžvelgti čia priežasties ir pasekmės ryšį, bet, deja, atrodo, kad mano atsiradimas šiame pasaulyje neturėjo jokios įtakos šiai mistinei netekčiai: jie atrado Japoniją, ir tai buvo lemtinga.

Tėvams esant jauniems buvo aiškinama, kad krikščionybė – ir dar labiau katalikybė – yra vienintelė gera ir teisinga religija. Ši dogma jiems buvo brukama. Jie atvyko į Kansajų ir susidūrė su didinga civilizacija, kur krikščionybė nevaidino jokio vaidmens: jie pamanė, kad dėl religijos jiems buvo

meluota, ir atsisakė visų, net ir pačių geriausių, katalikybės nuostatų, nes kartu atsižadėjo bet kokios mistikos.

Vis dėlto jie buvo žmonės, puikiai susipažinę su Biblija, ir tai nuolatos atsispindėdavo jų kalboje, čia, žiūrėk, stebuklingoji žvejyba, čia Potifaro žmona, o našlės aliejus ir duonos padauginimas buvo minimi kiekviena proga.

Šis tekstas vaiduoklis, bet toks gyvas, tegalėjo mane įaistrinti; prie to prisidėjo baimė būti užkluptai jį skaitant: „tu skaitai Evangelijas, nors yra „Tintinas"*. „Tintiną" skaitydavau su malonumu, o Bibliją – su maloniu siaubu.

Man patiko šis klaikas, jis man priminė tai, ką randu savyje, kai einu pažįstamu maršrutu, vedančiu mane į nežinomybę, ten, kur skamba didingas tamsus balsas, sakantis man duslias frazes, „prisimink, tai aš, tai aš, kuris gyvena tavyje", ir tai priversdavo tirtėti atmerktas akis. Buvau įsitikinusi tik tuo, kad šioji kalbanti tamsa man nesvetima, ir jei tai buvo Dievas, tai buvo Dievas, apsigyvenęs manyje, o jei tai buvo ne Dievas, tai reiškė, kad tai, kas nėra Dievas, yra mano sukurta kaip Dievas, pagaliau, šis garbinimas man nebuvo svarbus, juk Dievas slypėjo

* „Tintinas" – 1929 m. sukurtas komiksas, kurio personažas Tintinas – jaunas reporteris, su savo šunimi patiriantis daugybę nuotykių.

nuolatiniame šaltinio troškulyje, šiame nuodingame laukime, patenkintame šimtus kartų iki neišsenkančios ekstazės ir vis dėlto niekada nenumalšinančiame troškulio, tame troškimo stebukle, pasiekiančiame kulminaciją pačios didžiausios palaimos akimirką.

Taigi aš tikėjau Dievą, nuo jo nesišalindama ir apie jį nekalbėdama, nes puikiai supratau, kad ši tema namie nėra tinkama. Tai buvo slaptas tikėjimas, kurį išgyvenau tyloje, tai buvo priešistorinis krikščioniškas tikėjimas, sumišęs su šintoizmu.

Iš pradžių gyvenimas lyg ir nenusisekė. Aš žinojau, kad tuojau paliksiu Japoniją, o tai galėjo tapti didele netektimi. Ketverių metų jau buvau išaugusi iš šventojo amžiaus, taigi nebebuvau dievybe, nors Nišijo-san vis dar stengėsi mane įtikinėti, kad yra priešingai. Giliai savyje saugojau stiprų jausmą, kad esu dieviškos kilmės, bet vaikų darželyje ir kitur kiekvieną dieną gaudavau įrodymų, kad, kitų požiūriu, priklausau žmonių giminei. Nuo pat pradžios skriejantis laikas parodė netekties spalvas.

Tarp mižniukų aš neturėjau draugų ir nesistengiau jų įsigyti. Po nuotykio su daina-domino tampopogumis žiūrėjo į mane kreivai. Bet man į tai buvo beveik nusispjaut.

Deja, apie pabėgimą negalėjau net pagalvoti ir kentėjau pertraukas su kitais. Jei tik sūpuoklės būdavo laisvos, bėgdavau prie jų, kad atsiskirčiau, ir nuo jų nebenulipdavau, nes tai buvo labai geidžiama strateginė pozicija.

Vieną kartą, kai nesivaržydama sėdėjau ant sūpynių, pastebėjau, kad iš visų pusių mane apsupo priešas. Tai nebuvo vien tik tampopogumio auklėtiniai, mane supo visos mokyklos vaikai – visi, kuriuos tik subūrė Šukugavos kraštas nuo trejų iki šešerių metų, šaltai žvelgė į mane. Jų bendrininkės sūpuoklės sustojo.

Vaikų minia puolė ant manęs. Priešintis buvo beprasmiška – leidausi pačiumpama tarsi išvargusi roko žvaigždė. Buvau parblokšta ant žemės ir daugybė nepažįstamų rankų mane išrengė. Įsiviešpatavo mirtina tyla. Vaikai iš visų pusių įdėmiai apžiūrinėjo mane nuogą. Nebuvo ištartas nė vienas žodis.

Burnodama atskubėjo kapralė ir, kai pamatė, kas man padaryta, ėmė kaukti ant vaikigalių.

– Kodėl jūs tai padarėt? – paklausė ji, drebėdama iš pykčio.

– Mes norėjome pasižiūrėti, ar ji balta visur, – pasakė vienas jų atstovas.

Įtūžusi mokytoja jiems šaukė, kad jie pasielgė labai blogai, kad nuplėšė garbę savo šaliai ir taip toliau, paskui ji prisiartino prie mano gulinčios nuogybės, atsiklaupė ir liepė vaikams grąžinti mano drabužius. Netardamas nė žodžio, vienas padavė puskojines, kitas sijonėlį ir taip toliau – jie buvo šiek tiek susikrimtę, kad reikia grąžinti karo grobį, bet kartu buvo drausmingi ir rimti. Suaugusioji mane

rengė kiekvienu apdaru pagal jo pateikimo tvarką: iš pradžių buvau nuoga su puskojinėmis, paskui su puskojinėmis ir sijonėliu ir taip toliau, kol įgavau pirminį pavidalą.

Mažyliams dar buvo liepta atsiprašyti: jie vienu balsu visiško mano abejingumo akivaizdoje monotoniškai lyg karo teisme ištarė *gomen nasai.* Paskui išsilakstė po velnių.

– Tau viskas gerai? – paklausė manęs kapralė.

– Taip, – atsakiau išdidžiai.

– Ar nori grįžti namo?

Aš linktelėjau galvodama, kad tai daryti visuomet smagu. Ji paskambino mano mamai, ir ji atėjo manęs pasiimti.

Motina ir Nišijo-san žavėjosi mano šaltakraujiškumu nelaimės akivaizdoje: aš toli gražu neatrodžiau esanti priblokšta patirto pažeminimo. Širdies gilumoje neaiškiai jaučiau, kad jei mano agresoriai būtų buvę dideli, mano reakcija būtų buvusi kitokia. Bet juk buvau išrengta savo bendraamžių – tai galų gale tebuvo vienas iš karo pavojų.

BŪDAMA penkerių metų sulaukiau pragaištingų dienų. Miglota grėsmė, kuri pleveno mūsų galvose daugiau nei dvejus metus, staiga įgavo konkretų pavidalą: mes turėjome palikti Japoniją. Teko kraustytis į Pekiną.

Na ir kas, kad jau seniai žinojau, jog tokia drama įvyks, – tam aš nebuvau pasiruošusi. Kaip kovoti su pasaulio pabaiga? Atsisveikinti su Nišijo-san, būti išrautai iš šio tobulo pasaulio, vykti į nežinomybę, – visa tai mane vimdė.

Paskutinėmis dienomis jaučiausi, lyg gyvenčiau visiškame chaose. Ši šalis, penkiasdešimt metų besibaiminanti milžiniško žemės drebėjimo, kuris jai buvo pažadėtas, nesuvokė katastrofos neišvengiamumo: ar žemė vis dar nesipurtė nuo to, kad mano persona tuojau pat bus taip toli katapultuojama? Mano vidiniam siaubui nebuvo ribų.

Atėjo lemiamas momentas: reikėjo lipti į automobilį, važiuojantį į oro uostą. Priešais namą Niši-

jo-san atsiklaupė tiesiai gatvėje. Ji paėmė mane ant rankų ir prisispaudė lygiai taip pat, kaip kad būtų prisispaudusi savo vaiką.

Aš vėl atsidūriau automobilyje, jo durelės užsidarė. Pro langą mačiau Nišijo-san, vis dar atsiklaupusią, padėjusią kaktą ant gatvės. Ji išlaikė šią padėtį, kol buvo mūsų regėjimo lauke. Tada Nišijo-san nebeliko.

Taip pasibaigė mano dieviškumo istorija.

Oro uoste aš taip kentėjau netekusi savo motinos japonės, kad beveik praleidau akimirką, kada gimtoji žemė mūsų lėktuvą išspjovė į dangų.

Pašto lėktuvas perkirto Japonijos jūrą, Pietų Korėją, Geltonąją jūrą, paskui nusileido svetimoje šalyje – Kinijoje. Turiu patikslinti, kad kiekviena kita šalis, kitaip nei Tekančios Saulės kraštas, nuo tada buvo mano vertinama būtent taip.

Niekas netrukdė, kad 1972-ųjų liaudies Kinija taptų sava, – bet ji buvo svetima šalis.

Svetimas buvo ir šis prievartos bei nuolatinio įtarumo pasaulis. Nors aš nepatyriau jokio žvėriškumo, kurį ištvėrė kinų liaudis kultūrinės revoliucijos pabaigoje, nors mano vaikystės metai mane atskyrė nuo nuolatinio šleikštulio, kurį jautė mano tėvai, vis dėlto Pekine aš gyvenau tarsi viesulo akyje.

Pirmiausia dėl vienos asmeninės priežasties: ši šalis buvo kalta ne tik todėl, kad nebuvo Japonija, bet ir todėl, kad ji atsidavė tokiu netobulumu, jog tapo Japonijos priešingybe. Aš palikau žaliuojančius kalnus ir atsikrausčiau į dykynę, į Gobio dykumą, kuria alsavo Pekinas.

Mano žemė buvo vandenų žemė, o Kinija atsidavė sausra. Vietinis oras buvo toks sausas, kad buvo skausminga juo kvėpuoti. Manoji tremtis iš drėgmės krašto netrukus ėmė pasireikšti astma, kuria anksčiau niekada nesirgau ir kuri turėjo tapti ištikima mano gyvenimo bendrakeleive. Gyventi svetimoje žemėje reiškė jausti skausmą kvėpuojant.

Mano žemę sudarė gamta, gėlės ir medžiai, manoji Japonija buvo kalnų sodas. O Pekinas buvo pats bjauriausias, labiausiai įkalinantis betoninis miestas.

Mano žemė buvo apgyventa paukščių ir beždžionių, žuvų ir voverių, ir kiekvienas iš jų buvo laisvas savo taikioje aplinkoje. Pekine nebuvo gyvūnų – vien tik kaliniai: asilai, nešantys sunkius krovinius, arkliai, tvirtai prikinkyti prie milžiniškų krovininių vežimų, kiaulės, matančios savo artimą mirtį akyse išbadėjusios tautos, kurios mes neturėjome teisės užkalbinti.

Mano žemė buvo Nišijo-san, mano motinos japonės žemė. Nišijo-san buvo grynas meilumas, my-

linčios rankos, bučiniai, ji kalbėjo moterų ir vaikų japonų kalba, sudaryta iš švelnių žodžių. O Pekine draugė Trė, kuri buvo gavusi vienintelį nurodymą rytais man pešioti plaukus, kalbėjo Ketverto gaujos* epochos kalba, mandarinų laikų kalbos priešingybe, kuri Kinijoje buvo tas pats, kas Hitlerio vokiečių kalba, palyginti su Gėtės: iškrypėliški ir bjaurūs garsai panėšėjo į antausių pliauškėjimus.

Neturiu absurdiškos minties sudėtingus politinius samprotavimus dėstyti remdamasi penkerių metų vaiko nuomone. Šio režimo siaubą supratau tik daug vėliau, skaitydama Simoną Leisą** ir darydama tai, kas tuo metu buvo draudžiama, – kalbėdama su kinais. Nuo 1972 iki 1975 metų kreiptis į žmogų gatvėje buvo tolygu jį pasodinti į kalėjimą.

Bet veltui stengiausi to nesuprasti, Kiniją aš išgyvenau kaip ilgą apokalipsę su visu niekšiškumu ir malonumais, telpančiais šiame žodyje. Apokalipti-

---

* Ketverto gauja – taip vadindama keturių kinų vadų koalicija, kurią sudarė Mao Dzedongo našlė ir dar trys aukšti komunistų pareigūnai. Jie buvo apkaltinti sąmokslu ir 1976 m. suimti.

** Simon Leys (tikr. vardas Pierre Ryckmans, g. 1935) – belgų kilmės rašytojas, sinologas, nuo 1987 iki 1993 m. buvo Sidnėjaus universiteto Kinijos studijų katedros profesorius. Parašė knygas „Kiniški šešėliai" (1977), „Konfucijaus analektai" (1997) ir kt.

nė patirtis yra priešinga sielvartui. Tas, kuris mato griūvantį pasaulį, sielvartauja lygiai tiek pat, kiek ir džiaugiasi, – tai reginys ir nuolatinė bjaurastis, tai stimuliuojantis žaidimas ir katastrofa, ypač kai tau penkeri–aštuoneri metai.

Kad ir ką būtų teigusi propaganda, Pekinas buvo alkanas. Nors vis dėlto mažiau nei aplinkiniai kaimai, kur siautė tikras badas. Tačiau sostinė iš esmės buvo užsiėmusi maisto paieškomis.

Japonijoje viešpatavo perteklius ir įvairovė. Ponas Čangas, kinų virėjas, labai stengėsi, kad iš Pekino turgaus parneštų vis tą patį kopūstą ir tų pačių kiaulės taukų. Jis buvo menininkas: kiekvieną dieną iš kopūsto su kiaulienos taukais buvo pagaminama kas nors kita. Kultūrinei revoliucijai, be kita ko, nepavyko visiškai sunaikinti kulinarinio tautos genijaus.

Kartais ponas Čangas padarydavo stebuklus. Jei rasdavo cukraus, jis jį pakepindavo ir išliedavo nuostabias karamelines skulptūras, krepšelius, traškius kaspinus, kurie staigiai sukeldavo man svaigulį.

Prisimenu vieną kartą, kai jis atnešė braškių. Braškės buvo tikroji laimė, kurią jau buvau patyrusi Japonijoje ir kurią dažnai patyriau vėliau. Vis dėlto turiu pripažinti, kad Pekino braškės yra pačios ska-

niausios pasauly. Braškė tobulo skonio, bet pekiniet-iška braškė yra tikra gardumo viršūnė.

Būtent Kinijoje aš atradau dar nepažintą alkį – kitų žmonių alkį. Ir ypač kitų vaikų alkį. Japonijoje man nebuvo kada išalkti žmogiškų būtybių: Nišijo-san mane dosniai maitino tokia kokybiška meile, kad man niekada nė į galvą nebuvo atėjusi mintis jos reikalauti dar daugiau. O vaikų darželio vaikams buvau šalta kaip akmuo.

Pekine man trūko Nišijo-san. Ar tai žadino man apetitą? Galbūt. Laimei, motina, tėvas ir sesuo nešykštėjo savo jausmų. Bet tai negalėjo atstoti mano garbinimo, mano kulto, kurį puoselėjo dama iš Kobės.

Aš puoliau užkariauti meilės. Kad tai įvyktų, pirmiausia reikėjo įsimylėti: tatai atsitiko netrukus ir akivaizdu, kad įvyko baisi nelaimė, dėl kurios mano alkis tapo dar dvigubai didesnis. Galų gale tai turėjo tapti pirmuoju iš daugybės meilės sabotažų. Ir nėra nesvarbu, kad jis vyko šioje nusiaubtoje Kinijoje. Klestinčioje ir ramioje šalyje galbūt aš nebūčiau išalkusi iki beprotybės. Juk kaip tik filmuose apie karą pamatysi pačius gražiausius kino bučinius.

Pekinas man atskleidė ir įdomią naujieną: mano tėvas buvo keistas žmogus.

Kai mes būdavome vieni, jis leisdavo sau šį tą pasakyti apie tuometinį kinų režimą, apie visą tą blogį, kurį jis skleidė. Iš tiesų, piktadarysčių srityje Ketverto gauja darė stebuklus. Ponia Mao su saviškiais buvo įspūdingiausias išradimas nepakenčiamos niekšybės srityje. Atmatų panteone jie pažins amžinybę, kurios niekas neužginčys.

Tai, kad mano tėvas buvo priverstas lankytis pas šią vyriausybę ir netgi vesti derybas, jam, kaip diplomatui, buvo neišvengiama. Ir iš pradžių mane žavėjo, kad jis sugeba atlikti tokią nemalonią užduotį, kurios būtinybę buvo lengva suprasti.

Aš niekada nemačiau savo tėvo nebenorinčio valgyti, tik tada, kai jis grįždavo iš kinų banketų, kur dalyvaudavo oficialūs režimo atstovai. Jis grįždavo prikimštas visomis šio žodžio prasmėmis ir iš eilės šaukdavo: „Daugiau niekada nekalbėkit apie mais-

tą!“ ir „Daugiau niekada nekalbėkit apie Ketverto gaują!“ Galima manyti, kad šiai politikai reikėjo persotinti savo pašnekovus tiek alkoholiu, tiek ir maistu, kaip kad primityviųjų tautų puotose, kur priešiškos genties permaitinimas buvo laikomas karo menu.

Tačiau kartkartėmis atsitikdavo taip, kad mano tėvas grįždavo iš šių pietų nejausdamas jokio pasibjaurėjimo. Tai atsitikdavo, kai jam pasitaikydavo proga pasikalbėti su Džou Enlajumi. Šis jam kėlė milžinišką susižavėjimą. Tai, kad jis buvo pražūtingos vyriausybės ministras pirmininkas, atrodo, nesudarė jokių keblumų. O man tai buvo sunku suprasti. Esi geras arba blogas. Negali būti dvejopas vienu metu.

Bet Džou Enlajus toks buvo. Datos iškalbingos: nuo 1949 iki 1976 metų negalėjai būti Kinijos Liaudies Respublikos ministru pirmininku, neturėdamas to, ką kai kurie pavadintų tam tikrais išdaviko gabumais. Bet taip pat čia galėjai įžvelgti daugiau nei įgudimą – didįjį apsukrumą. Jis dalyvavo bloguose vyriausybių darbeliuose ir švelnino beprotystę, kuri greičiausiai būtų buvusi dar pavojingesnė.

Jeigu koks istorinis personažas yra veikęs anapus gėrio ir blogio, tai jis. Net patys kandžiausi niekintojai pripažįsta jo proto dydį ir miklumą.

Tėvo susižavėjimas Džou Enlajumi man suteikė progą pamąstyti. Nepajėgdama nieko spręsti apie

politiką, aš buvau sutrikusi suvokdama, kad mano gimdytojas neperprantamas ir kad jis turi priežasčių toks būti.

Tėvo asmenybė nebuvo vienintelis svarstymo objektas. Kinija suteikė progą susidurti su įvairiausiais keblumais. Japonijoje maniau, kad žmoniją sudaro japonai, belgai ir dar vos pastebimi amerikiečiai. Pekine pastebėjau, kad prie šio sąrašo reikia pridurti ne tik kinus, bet ir prancūzus, italus, vokiečius, kamerūniečius, perujiečius ir kitas dar labiau stebėtinas tautas.

Prancūzų atradimas mane nudžiugino. Vadinas, šioje žemėje yra padermė, kalbanti beveik ta pačia kaip mūsų kalba ir pasigrobusi jos vardą. Jų šalis vadinosi Prancūzija, ji buvo toli nuo čia ir turėjo savo mokyklą.

Su japonų vaikų darželiais buvo baigta. Savo pirmuosius rimtus mokslus pradėjau pradinėje prancūzų mokykloje Pekine. Mokytojai buvo prancūzai ir retai kvalifikuoti.

Mano pirmasis mokytojas buvo tikras žvėris, kuris spardė man į užpakalį, kai jo paprašydavau leisti nueiti į tualetą. Vėliau nebedrįsdavau pertraukinėti pamokos, kad išmaldaučiau leidimą, bijodama viešos bausmės.

Vieną kartą, nebegalėdama ištverti, nusprendžiau pasiusioti klasėje. Kol mokytojas kalbėjo, aš tai padariau nepakilusi nuo kėdės. Viskas prasidėjo tobulai, ir aš jau ėmiau tikėti šio slapto veiksmo sėkme, kai skysčio upelis išsiliejo per kėdės kraštus ir nutekėjo ant grindų, šnypšdamas lyg žaltys.

Šnarėjimas patraukė vieno skundiko dėmesį ir jis sušuko:

– Ei, pone, ji siusioja klasėje!

Ir štai deginantis pažeminimas: mokytojo kojos spyris mane nubloškė nuo kėdės ir pasigirdo skardus visuotinis juokas.

Išaiškintas dar vienas sudėtingas nacionalinis ypatumas: aš sutikau belgų, kurie nekalbėjo prancūziškai. Išties pasaulis buvo labai įdomus. O kalbų buvo tiek, kad jas galėjai vardyti be paliovos. Nebuvo taip jau paprasta susiorientuoti šioje planetoje.

Biblija buvo mano didžioji knyga japoniškaisiais metais, o atlasas tapo pagrindine lektūra gyvenant Pekine. Buvau išalkusi šalių. Mane viliojo noras išmanyti žemėlapius.

Nuo šeštos valandos ryto mane užklupdavo gulinčią ant Eurazijos, vedžiojančią pirštu sienomis, nostalgiškai glostančią japonų salyną. Geografija man tapo gryna poezija: aš nežinojau nieko gražesnio už šį erdvių paradą.

Nė viena šalis man nesipriešino. Vieną kartą, per kokteilių vakarėlį, kai keturiomis ropojau norėdama pasivogti šampano, tėvas pačiupo mane į glėbį ir pristatė Bangladešo ambasadoriui.

– A, rytų Pakistanas, – pasakiau šaltakraujiškai.

Man buvo šešeri ir turėjau aistrą tautybėms. Tai, kad jos visos buvo drauge uždarytos San Li Tuno gete, leido jas tyrinėti. Vienintelė šalis, netekusi savo tapatybės, buvo Kinija.

Žodis „atlasas“ man be galo patiko. Jei kada nors susilaukčiau vaiko, jam duočiau šį vardą. Žodyne buvau radusi, kad kažkas jau taip pavadintas.

Žodynas buvo žodžių atlasas. Jis apibrėžė jų erdvę, jų valdomas sritis, jų ribas. Kai kurios iš šių imperijų buvo stebinamai keistos: azimutas, berilis, odaliska, perlimpinpinas*.

Jei gerai pasikuisi puslapiuose, surasi ir tave kamuojančią ligą. Manoji vadinosi Japonijos stoka – tikrasis žodžio „ilgesys“ apibrėžimas.

Bet koks ilgesys yra japoniškas. Nieko nėra japoniškiau, kaip ilgėtis savo praeities, savo prarastos didybės ir išgyventi laiko tėkmę kaip tragišką ir grandiozinį pralaimėjimą. Senegalietis, gedintis buvusio Senegalo, yra japonas, kuris to nežino. Belgė mergaičiukė, verkianti prisimindama Tekančios Saulės šalį, dvigubai nusipelno būti japonų tautybės.

– Kada grįšime namo? – dažnai klausdavau tėvo, kaip apie namus galvodama apie Šukugavą.

– Niekada.

Žodynas man patvirtindavo, kad šis atsakymas siaubingas.

---

* Perlimpinpin *(pranc.)* – šarlatanų duodami milteliai, kurie neva gydo nuo visų ligų.

Niekada – taip vadinosi šalis, kurioje aš gyvenau. Tai buvo šalis be kelio atgal. Aš jos nemylėjau. Mano šalis buvo Japonija, kurią buvau pasirinkusi, bet ji nebuvo pasirinkusi manęs. Man buvo skirta šalis Niekada, aš buvau valstybės Niekada valdinė.

Niekada gyventojai neturi vilties. Kalba, kuria jie kalba, yra ilgesys. Jų pinigai – tai praeinantis laikas: jie nesugeba jo sutaupyti ir jų gyvenimas teka link bedugnės, kuri vadinasi mirtis, ji yra jų šalies sostinė.

Niekaduviai yra didieji meilės, draugystės, literatūros ir kitų širdį veriančių pastatų, kuriuose jau slypi jų griuvėsiai, statytojai, bet jie nemoka suręsti namo, būsto, to, kas būtų panašu į tvirtą ir gyventi tinkamą pastogę. Tačiau jie mano, kad geisti labiausiai verta krūvos akmenų, kuri būtų jų gyvenamoji vieta. Likimas pagrobė iš jų šią pažadėtąją žemę tada, kai jie ėmė tikėti, kad turi jos raktą.

Niekaduviai nemano, kad gyvenimas yra augimas, grožio, išminties, turtų ir patirties didėjimas; nuo pat gimimo jie žino, kad gyvenimas tolygus mažėjimui, nykimui, atėmimui, sutrupinimui. Sostas jiems suteiktas tik tam, kad būtų prarastas. Niekaduviai nuo trejų metų žino tai, ko žmonės iš kitų šalių nelabai žino sulaukę šešiasdešimt trejų.

Bet nereikia iš to daryti išvados, kad Niekada gyventojai yra liūdni. Priešingai – nėra linksmesnės

tautos. Mažiausi malonės trupiniai niekaduvius panardina į svaigulį. Jų polinkis juoktis, linksmintis, mėgautis ir žavėtis šioje planetoje neprilygstamas. Mirtis taip įkyriai juos persekioja, kad jų gyvenimo apetitas yra nesulaikomas.

Jų valstybinis himnas yra laidotuvių maršas, jų laidotuvių maršas yra himnas džiaugsmui – tai tokia pašėlusi rapsodija, kad paprasčiausias partitūros skaitymas sukelia virpulį. Ir vis dėlto niekaduviai išgroja visas jos natas.

Jų herbą puošiantis simbolis yra drignė.

PEKINE saldumynų paieškos buvo kitoniškai sunkios nei Japonijoje. Reikėjo pasiimti savo dviratį, parodyti kareiviams, kad būdama šešerių metų kinų tautai nekeliu didelio pavojaus, paskui pulti į turgų ir nusipirkti nuostabių saldainių ir pasenusių karamelių. Bet ką daryti, kai vargani kišenpinigiai būdavo pasibaigę?

Tada reikėjo apiplėšti geto garažus. Kaip tik čia užsieniečių bendruomenės suaugusieji slėpė savo atsargas. Šie Ali Babos urvai buvo užrakinti spynomis, o nieko nėra lengviau, kaip nupjauti komunistinės kokybės spyną.

Aš nebuvau rasistė ir vogdavau iš visų garažų, įskaitant ir savo tėvų garažą, kuris nebuvo pats prasčiausias. Vieną kartą ten atradau nepažįstamą belgišką skanėstą, – tai buvo *spéculoos**.

* Spéculoos, arba spéculaus, – labai saldūs forminiai sausainiai, gaminami Flandrijoje šv. Mikalojaus dienos proga.

Tuoj pat paragavau jų ir užriaumojau: šis triuškėjimas, šie prieskoniai akino staugti iš malonumo, tai buvo pernelyg svarbus įvykis, kad jį paminėtum garaže. Kur buvo geriausia tai atšvęsti? Aš žinojau.

Nušuoliavau iki mūsų pastato, bėgte užbėgau į ketvirtą aukštą, įpuoliau į vonios kambarį ir užstūmiau duris. Įsitaisiau priešais milžinišką veidrodį, iš po megztinio ištraukiau laimikį ir stebėdama savo atspindį veidrodyje pradėjau valgyti: man norėjosi matyti save, patiriančią malonumą. Tai, kas atsispindėjo mano veide, buvo belgiško sausainio skonis.

Tai buvo tikras spektaklis. Vien tik žiūrėdama į save galėjau smulkiai nupasakoti skonius: tai buvo smarkiai pasaldinta, antraip nebūčiau atrodžiusi tokia laiminga; tai turėjo būti geltonasis cukrus, apie tai buvo galima spręsti iš charakteringo duobučių susijaudinimo. Daug cinamono, bylojo iš malonumo susiraukšlėjusi nosis. Žibančios akys nusakė kitų nežinomų ir tiek pat svaiginančių prieskonių spalvas. O kad čia esama medaus, nebuvo abejonių matant mano ekstazės tampomas lūpas.

Norėdama patirti daugiau malonumo, atsisėdau ant prausyklės krašto ir ėmiau toliau pusti biskvitines figūrėles, rydama save akimis. Palaimos regėjimas dar labiau didino mano palaimą.

Pati to nežinodama, aš elgiausi kaip žmonės, besilankantys singapūriečių viešnamiuose, kurių lubos

veidrodinės, kad jie matytų save besimylinčius, užsidegusius nuo jų pačių šėliojimo reginio.

Mano motina įėjo į vonios kambarį ir atskleidė paslaptį. Buvau tiek užsižiūrėjusi, kad jos nepastebėjau ir toliau rijau dvigubu pavidalu.

Jos pirmoji reakcija buvo įniršis: „Ji vagia! Ir dar saldumynus! Ir dar iš mūsų vienintelės aukščiausios rūšies belgiškų sausainių dėžutės, tikro lobio, kokių nė neverta bandyti surasti Pekine".

Paskui ėjo sumišimas: „Kodėl ji manęs nemato? Kodėl ji žiūri į save valgančią?"

Pagaliau ji suprato ir nusišypsojo: „Ji jaučia malonumą ir nori tai matyti!"

Tada ji įrodė, kad yra nuostabi motina: ji išėjo pasistiebusi ant galų pirštų ir uždarė duris. Paliko mane vieną su savo malonumu. Būčiau nieko ir nežinojusi apie jos įsibrovimą, jei nebūčiau išgirdusi jos pasakojimo apie šį epizodą vienai savo draugei.

Keletui dienų savo vargingame bute mes apgyvendinome vieną poną, kuris daug nesišypsojo. Jis buvo su barzda, o tai man atrodė senyvo amžiaus atributas: iš tiesų jis buvo mano tėvo, kalbančio apie jį su pačiu didžiausiu susižavėjimu, bendraamžis. Tai buvo Simonas Leisas. Tėtė rūpinosi jo viza.

Jei būčiau žinojusi, kiek jo darbas bus man svarbus po penkiolikos metų, būčiau į jį žiūrėjusi visai kitaip. Bet šis trumpas bendravimas suteikė progą, atsižvelgiant į pagarbą, kurią jam rodė mano tėvai, sužinoti esminį dalyką: žmogus, kuris rašo gražias ir pritrenkiančias knygas, yra visų gerbiamas.

Mano susidomėjimas knygomis išaugo. Vadinas, nebereikėjo skaityti vien tik „Tintino“, Biblijos, atlaso ir žodyno, taip pat reikėjo skaityti ir romanus – tuos malonumo ir skausmo veidrodžius.

Aš jų prašiau. Man pirštu dūrė į vaikų romanus. Senstelėjusioje tėvų bibliotekoje buvo Žiulis Vernas, grafienė de Segiur, Hektoras Malo, Fransė Bernet.

Skaityti pradėjau šykščiai. Vis dėlto buvo rimtesnių užsiėmimų: San Li Tuno karas, šnipinėjimas su dviračiu, vagystė su įsilaužimu, siusiojimas stačiomis į ką nors taikantis.

Tačiau pajutau, kad tai puikus alpėjimo šaltinis: palikti vaikai, mirštantys iš alkio ir šalčio, piktos ir niekinamos mergaitės, kelionės aplink pasaulį – tai buvo sielos skanumynai. Dar nebuvau patyrusi jų būtinybės, bet spėjau, kad ji ateis.

Labiausiai man patiko pasakos, kurių buvau išalkusi ir ištroškusi. Japonijoje tai buvo tos, kurias pasakojo Nišijo-san: „Jamamba – kalnų ragana", „Momotaro – persikų vaikas", „Baltoji gervė", „Lapės dėkingumas", arba tos, kurias pasakojo motina: „Snieguolė", „Pelenė", „Mėlynbarzdis", „Asilo oda" ir taip toliau. Kinijoje tai buvo pasakos iš „Tūkstančio ir vienos nakties" – skaičiau jų XVIII amžiaus vertimą, ir esu jam dėkinga už pačias audringiausias literatūrines emocijas, patirtas, kai man buvo šešeri.

Šiose istorijose apie sultonus, kalendorių sudarytojus, vizirius ir jūrininkus man labiausiai patiko princesių iššaukimas. Štai pasirodydavo viena priblokšiančio grožio mergina ir pasakojime neprapuldavo nė viena jos gracijos detalė, o vos tik spėjus atsidusti, prieš akis jau atsirasdavo kita; šioji, patikslindavo tekstas, buvo daug gražesnė už pirmąją ir tai įrodydavo jos grožio aprašymas. Po truputį pra-

dėjus tikėti, kad yra kūrinys, savo grožiu lenkiantis anksčiau minėtą moterį, išdygdavo trečioji, kurios spindesys buvo toks neprilygstamas, kad antrosios grožis atsidurdavo sandėly. Tada jau galėjai nuspėti, kad trečiasis stebuklas laikysis tol, kol ketvirtosios pasirodymas jį užtemdys, ir tai netrukus įvykdavo. Ir taip toliau.

Toks grožio kainos kėlimas lenkė mano vaizduotę. Tai teikė didelį malonumą.

Septynerių metų aiškiai jaučiau, kad viskas jau įvykę.

Viską mintyse pakartojau, kad būčiau tikra, jog nieko neužmiršau iš nueito žmogiškojo kelio: buvau pažinusi dieviškumą ir jo absoliutų pasitenkinimą, buvau pažinusi gimimą, pyktį, nesupratingumą, malonumą, kalbėjimą, atsitiktinumus, gėles, kitus žmones, žuvis, lietų, savižudybę, išganymą, mokyklą, atleidimą iš pareigų, išrovimą, tremtį, dykumą, ligą, augimą ir su juo susijusį praradimo jausmą, karą, apsvaigimą, kad turi priešą, alkoholį – *last but not least,* – buvau pažinusi meilę, šią strėlę, taip gražiai nuskraidintą į tuštumą.

Ką dar galėjau atrasti, išskyrus mirtį, kurios vos išvengiau daugybę kartų ir kuri skaitiklį vėl nustatydavo ties nuliu.

Motina man papasakojo apie vieną damą, kuri mirė per klaidą suvalgiusi šungrybį. Paklausiau, kiek jai buvo metų. „Keturiasdešimt devyneri“, – atsakė

ji. Septynis kartus vyresnė už mane: iš ko čia tyčiotis? Kas čia tokio, kad ji mirė tiek beprotiškai ilgai pragyvenusi?

Mane apėmė svaigulys nuo minties, kad lemtingasis grybas galbūt mane irgi pakirs taip vėlai: ar reikės dar septynis kartus iškęsti savo gyvenimą, kad pasiekčiau jo pabaigą?

Aš save raminau: pasakiau sau, kad mirsiu dvylikos metų. Mane apėmė didelis palengvėjimas. Dvylika metų – tai idealus amžius numirti. Reikėjo pasitraukti iš gyvenimo dar prieš prasidedant senėjimo procesui.

Tai reiškė, kad man liko ištempti penkerius metelius. Ar ketinau nuobodžiauti?

Prisiminiau, kaip būdama trejų metų, tuoj po savo bandymo nusižudyti, jau buvau šlykščiai įsitikinusi, kad viską esu išgyvenusi. Bet nors tą praeities akimirką maniau, kad man nebeliko nieko, ką galėčiau sužinoti, išskyrus didžiausią nusivylimą dėl amžinybės nebuvimo, aš vis dėlto nuo tada patyriau nuotykių, kurie buvo verti įvykių posūkio. Pavyzdžiui, man būtų trūkę karo, kurio malonumas buvo su niekuo nesulyginamas.

Vadinas, nevertėjo atmesti prielaidos, kad dar negalėjau pažinti to, ko nebuvau patyrusi.

Ši mintis buvo maloni ir kartu kėlė nepasitenkinimą. Smalsumas mane tiesiog graužė: kokie galėjo

būti tie dalykai, kurių mano protas negebėjo perprasti?

Įtempusi mąstymą netikėtai susidūriau su nuo manęs pabėgusia galimybe: aš pažinau meilę, bet nepažinau meilės džiaugsmo. Staiga man pasirodė nesuvokiama, kaip galima mirti, neišgyvenus tokio neįsivaizduojamo svaigulio.

1975 metų pavasarį sužinojome, kad vasarą greičiausiai išvyksime iš Pekino į Niujorką. Ši naujiena mane nustebino: ar buvo įmanoma gyventi kitur, ne Tolimuosiuose Rytuose?

Mano tėvas buvo nepatenkintas. Jis tikėjosi, kad belgų ministerija jį išsiųs į Malaiziją. Amerika jo neviliojo. Bet jam palengvėjo, kad teks išvykti iš šitos Kinijos. Mums visiems taip pat.

Išvažiuoti iš Pekino jam reiškė ištrūkti iš maoistinio pragaro, keliančio pasišlykštėjimą neįvardijamais nusikaltimais.

Man tai reiškė išsprukti iš mokyklos, mačiusios mano, įsimylėjėlės, pažeminimą, taip pat pabėgti nuo Trė, kuri man kiekvieną rytą tampė už plaukų. Vienintelis liūdnas dalykas buvo atsisveikinimas su ponu Čangu, magiškuoju virėju.

Tai, ką Kinija turėjo tikrai kiniška, mus žavėjo. Deja, ši Kinija traukėsi kaip šagrenė. Kultūrinė re-

voliucija ją pavertė milžinišku pataisos darbų kalėjimu.

O paskui karas mane išmokė, kad reikia pasirinkti savo stovyklą. Tarp Kinijos ir Japonijos pasirinkimo netvyrojo joks abejonių šešėlis. Buvo akivaizdu, kad anapus bet kokios politikos šios dvi šalys – priešiškos pusės: viena siūlė garbinti, tegul ir bus paskutinė iš veidmainių, o kita – nutylėti. Aš gerbiau Tekančios Saulės imperiją, jos santūrumą, jos šešėlio pojūtį, jos švelnumą, jos mandagumą. Akinanti Vidurio imperijos šviesa, visur tvyranti raudona spalva, jos akį rėžianti prabangos aistra, jos kietumas, jos sausumas – nors šios tikrovės blizgesys ir neprasprūdo man pro akis, jis nuo pat pradžių ištrėmė mane iš šalies.

Aš taip pat gyvenau dvigubą gyvenimą pačiu paprasčiausiu būdu: visas mano pasirinkimas buvo tarp Nišijo-san ir Trė šalies. Viena iš šių šalių buvo pernelyg aistringai manoji, kad kita mane priimtų.

Taigi aštuntojo gimtadienio proga aš gavau pačią fantastiškiausią dovaną – Niujorką.

Sąmokslas buvo suorganizuotas taip, kad mus ištiktų širdies priepuolis. Mes ką tik praleidome trejus metus sekami San Li Tuno gete, apsupti kinų kareivių, kurie nuo mūsų nepasitraukdavo nė per žingsnį. Trejus metus drebėjome nuo baisios minties, kad mažiausias mūsų krustelėjimas ar žodelytis gali pakenkti jau ir taip iškankintai tautai.

Paskui susikrovėme savo mantą į dėžes ir išvykome į Pekino oro uostą, turėdami penkis bilietus į Kenedžio oro uostą. Lėktuvas praskrido Gobio dykumą, Sachalino salą, Kamčiatką, Beringo sąsiaurį. Jis pirmą kartą kelioms valandoms nusileido Ankoridže, Aliaskoje. Pro savo iliuminatorių mačiau ledinio pasaulio keistenybes.

Paskui lėktuvas vėl pakilo ir aš užmigau. Sesuo mane pažadino sakydama šiuos neįtikėtinus žodžius:

– Kelkis, mes Niujorke.

Vertėjo atsibusti: tai buvo ištisas miestas. Viskas kilo į viršų, viskas bandė paliesti dangų. Niekada nemačiau tokio pakilaus pasaulio. Iš pat pradžių Niujorkas man įdiegė įprotį, kurio niekada neatsikračiau: vaikščioti pakelta nosimi.

Nepajėgiau atsipeikėti. Niekas pasaulyje negalėjo būti taip toli nuo 1975-ųjų Pekino. Mes išvykome iš vienos planetos į kitą, kuri, žinoma, nebuvo toje pačioje Saulės sistemoje.

Sėdėdama geltonos spalvos taksi pamačiau *skyline** ir pradėjau klykti. Šis klyksmas truko trejus metus.

Iš tiesų būtų galima daug ką pasakyti apie Džeraldo Fordo Jungtines Valstijas ir ypač apie Niujorką, apie pasibaisėtiną nelygybę, kuria pasižymėjo miestas, ir apie siaubingą nusikalstamumą, kuris lydėjo tokį neteisingumą. Neverta nė mėginti jį paneigti.

Šie puslapiai apie tai mažai ką pasako, nes aš siekiu autentiškai atspindėti aštuonerių metų vaiko kliedesį. Aš net neteigiu gyvenusi Niujorke: trejus metus buvau vaikas, kuris išgyveno Niujorką kaip pamišimą.

---

* Panorama, pastatų kontūrai dangaus fone *(angl.)*.

Iš karto sutinku nurodyti visas palankias aplinkybes: nebuvau nuovoki, o mano tėvai tuo metu buvo privilegijuotieji ir taip toliau. Ėmusis šių atsargumo priemonių, galiu štai ką patvirtinti: Niujorke, kai man buvo aštuoneri, devyneri, dešimt metų, mane apgaubė didžiulis džiaugsmas! Džiaugsmas! Džiaugsmas!

GELTONAS taksi sustojo priešais keturiasdešimties aukštų pastatą. Jame buvo begalės liftų, kurie kilo taip greitai, kad vos spėjau atsikimšti ausis, ir mes jau buvome šešioliktame, mūsų aukšte.

Siaubinga laimė viena niekada nevaikšto. Išvydus didelį komfortišką butą su vaizdu į Gugenheimo muziejų, pamačiau daug svarbesnį dalyką: mūsų laukė jauna auklė.

Inga taip pat ką tik išsilaipino Niujorke. Ji atvyko iš vokiškai kalbančios Belgijos dalies. Jai buvo devyniolika metų, bet jos grožis buvo toks tobulas, kad ji atrodė dešimt metų vyresnė. Sakytum Greta Garbo.

Niujorkas ir Inga – gyvenimas turėjo būti didingas.

Dvi siaubingos laimės turi polinkį pritraukti ir trečiąją: mano brolis buvo išsiųstas į Belgiją tęsti mokslų jėzuitų internate. Taigi dvylikametis Andrė, mano didžiausias priešas, tas, kurio Gralis buvo mane įsiutinti, tas, kuris nepraleisdavo nė vienos

progos viešai iš manęs pasityčioti, didysis brolis, pats didžiausias brolis, buvo ne tik siunčiamas į katorgą, kas mane labai žavėjo, bet, svarbiausia, ruošėsi atlaisvinti mano kambarį, pabėgti iš mano peizažo, pagaliau palikdamas mane vieną su savo dieviška seserimi.

Žiuljeta ir aš matėme, kaip jis įlipo į automobilį kartu su tėvais, jį išlydinčiais į oro uostą.

– Supranti, – pasakė ji, – vargšelis, jis vyksta į belgų kalėjimą, o mes gyvensime Niujorke.

– Yra pasaulyje teisybė, – sugriežiau aš dantimis.

Žiuljeta, dešimties su puse metų mergaitė, buvo mano svajonė. Kai jos paklausdavo, kuo norėtų tapti suaugusi, ji atsakydavo: „Fėja".

Iš tiesų ji buvo fėja jau neatmenamais laikais, kaip rodė jos gražus, visada paslaptingai spindintis veidas. Jos pats didžiausias siekis buvo turėti pačius ilgiausius plaukus pasaulyje. Kaipgi beprotiškai nemylėti būtybės, įkvėptos tokių kilnių ketinimų?

Įvertinau savo situaciją: nuo šiol šalia manęs bus motina, kurios saulėtam grožiui apsakyti niekada neturėsiu pakankamai žodžių, mano žavioji sesuo, elfė tarp elfių, ir Inga, prakilni nepažįstamoji.

Bus mano tėvas, amžinas mano palaikytojas, ir nebebus mano vyresniojo brolio.

Kai gyvenimas tampa toks nepaprastai nuostabus, jo vardas yra Niujorkas.

Niujorkas, miestas, pilnas viršgarsinių liftų, kuriais niekada nenustojau naudotis, tokių stiprių vėjo gūsių miestas, kad aš virsdavau aitvaru, skraidančiu tarp dangoraižių šukuosenų, savęs tvirkinimo, besaikio savo paties kraštutinumų, vidinės gausos ieškojimo miestas, perkeliantis širdį iš krūtinės į smilkinį, į kurį nuolat nutaikytas malonumo revolveris: „Džiūgauk arba stipk".

Aš džiūgavau. Trejus metus kiekvieną sekundę mano pulsas tvinksėjo pašėlusiu Niujorko gatvių ritmu, gatvių, kuriomis vaikščiojo būriai žmonių, o jų išvaizda bylojo, kad jie drąsiai eina bet kur. O aš, bebaimė ir visa tirtanti, juos lydėjau.

Reikėjo užsiropšti ant kiekvieno iškilesnio pastato viršaus ir atsiverdavo velioniai bokštai dvyniai, *Empire State Building* ir *Chrysler Building* – toji absoliuti brangenybė. Buvo ir sijono formos pastatų, kurie šiam miestui suteikdavo beprotišką išvaizdą.

Iš viršaus vaizdas atsiverdavo toks, kad galėdavai klykti iš visų jėgų. Žiūrint iš apačios svaigulys buvo dar didesnis.

Inga buvo vieno metro aštuoniasdešimties centimetrų ūgio. Tai buvo moteris dangoraižis. Vaikštinėdavau po Niujorką, įsikibusi jai į ranką. Ji išsikraustė iš savo miestelio Belgijoje ir negalėjo atsipeikėti nuo to, ką mato. Niujorkiečiai, nors ir pripratę prie

spindesio, praeinant šiai gražuolei atsisukdavo, o aš atsisukdavau į juos ir parodydavau liežuvį: „Ji laiko mano ranką, ne jūsų!“

– Šis miestas skirtas man, – sakydavo Inga, iškėlusi nosį.

Ji buvo teisi: josios miestas buvo gigantų miestas. Gimimo vietos būna absurdiškos: ji neturėjo gimti kažkokioje skylėje Rytų kantonuose, ji, kurios ūgis ir elegancija buvo kaip *Chrysler Building*.

Kartą, mums vaikštinėjant po Madisono aveniu, vienas tipas bėgdamas pavijo Ingą ir įteikė savo kortelę – jis verbavo ją į manekenų agentūrą ir siūlė jai pozuoti.

– Aš nenusirenginėju, – atsakė ji nedraugiškai.

– Jeigu bijote, atsiveskite mergaitę, – pasakė jis.

Šis argumentas merginai įkvėpė pasitikėjimo. Po dviejų dienų aš palydėjau ją į studiją. Ji buvo sušukuota, nugrimuota ir apšaudyta iš fotoaparato. Ją pamokė vaikščioti, kaip pridera manekenei.

Žiūrėjau į ją susižavėjusi. Mane pagyrė, kad esu tokia klusni, pasakė, kad niekada nematė tokio santūraus vaiko. Bet nėra ko stebėtis: aš buvau spektaklyje, pavergta gražuolės žavesio.

Mano tėvai neteko proto. Po trejų metų maoistinio įkalinimo kapitalistiniai turtai juos pavojingai paveikė. Užklupusi karštinė nebepaleido jų nė sekundei.

– Kiekvieną vakarą reikia kur nors eiti, – pasakė tėvas.

Reikėjo viską pamatyti, viską išgirsti, viską išbandyti, visko išgerti, visko paragauti. Žiuljeta ir aš visada dalyvaudavome. Po koncertų ar muzikinių komedijų atsidurdavome restorane, prie stalo, priešais didesnius nei mes kepsnius, paskui kabarete klausydavomės dainininkių gerdami burboną. Tėvai manė, kad mus tokiomis progomis reikia tinkamai aprengti, ir mes prisipirkome sintetinių kailinių.

Žiuljeta ir aš negalėjome atsipeikėti nuo tokios prabangos. Mes svaigome, įsisupdamos į pelerinas, gosliai bučiuodavome stiklą, kuris mus skirdavo nuo gyvų omarų.

Vieną vakarą vyko baleto spektaklis: pirmą kartą supratau, kad kūnas gali skristi. Sesuo ir aš vienu balsu paskelbėme, kad mūsų pašaukimas – tapti žvaigždėmis, ir buvome įrašytos į garsią šokio mokyklą.

Vėlai naktį geltonas taksi parveždavo namo keturis girtus belgus, žiūrinčius į dangų.

– Šis gyvenimas yra didis, – tardavo motina.

Inga atsisakydavo mus lydėti. „Aš mėgstu tik kiną ir laikausi dietos“, – sakė ji. Ji turėjo savo naktinį gyvenimą ir savo kambaryje pasikabinusi Roberto Redfordo plakatą ilgesingai į jį žiūrėdavo.

– Ko jis turi daugiau nei aš? – paklausiau jos įsisprendusi.

Ji nusišypsojo ir mane pabučiavo. Ji mane labai mylėjo.

Pirmą kartą pradėjau lankyti rimtą mokyklą. Prancūzų licėjus Niujorke buvo visai kas kita nei prancūzų pradinė mokykla Pekine. Tai buvo snobiška, reakcinga, arogantiška įstaiga. Išdidūs mokytojai aiškino, kad mums reikia elgtis kaip elitui.

Šios nesąmonės manęs nejaudino. Klasė buvo kupina vaikų, ir aš smalsiai žvelgiau į juos. Dauguma buvo prancūzai, bet buvo ir amerikiečių, nes savo palikuonį įrašyti į prancūzų licėjų niujorkiečiams reiškė prašmatnumo viršūnę.

Belgų nebuvo. Šį keistą reiškinį pastebėjau visame pasaulyje: visada buvau vienintelė belgė klasėje, ir tai man kainuodavo laviną pašaipų, iš kurių juokdavausi pirmutinė.

Tai buvo laikas, kai mano smegenys veikė pernelyg gerai. Joms pakakdavo mažiau nei sekundės, kad padaugintų iracionaliuosius skaičius, kurių dešimtąsias skaičiuodavau nuobodžiai, įsitikinusi savo tikslumu. Gramatika tekėjo pro mano poras, ne-

žinojimas man buvo nesuprantamas, atlasas buvo mano tapatybės kortelė, kalbos mane pasirinko kaip Babelio bokštą.

Būčiau buvusi nepakenčiama, jei nebūčiau viso to taip puikiai sugebėjusi.

Mokytojai žavėdavosi ir manęs klausdavo:

– Jūs tikrai esate belgė?

Aš juos patikindavau. Taip, mano motina taip pat belgė. Taip, mano protėviai irgi buvo belgai.

Ir štai mokytojai prancūzai sutrikę.

Berniukai žiūrėjo į mane su įtarumu, lyg norėdami pasakyti: „Visa tai pokštas".

Mergaitės man švelniai merkė akis. Pabaisiškas licėjaus elitiškumas joms padarė įtaką ir jos man nedviprasmiškai pareikšdavo: „Tu geriausia. Ar nori būti mano drauge?" Tai stulbino. Toks elgesys būtų buvęs nesuvokiamas Pekine, kur vieninteliai nuopelnai buvo grįsti karingumu. Bet aš negalėdavau jų atstumti: mažų mergaičių širdys neatstumiamos.

Kartais mergaitė iš Dramblio Kaulo Kranto, jugoslavas ar jemenietis patirdavo tą patį, ką aš. Mane jaudino šios tautybės, tokios pat retos kaip manoji. Amerikiečiai ar prancūzai visada būdavo priblokšti, jei kas nors buvo ne amerikietis ar prancūzas.

Praėjus dviem savaitėms nuo mokslo metų pradžios viena mažylė prancūzė mane labai įsimylėjo. Jos vardas buvo Mari.

Vieną kartą, įkarščio apimta, patikėjau jai siaubingą tiesą:

– Tu žinai, aš esu belgė.

Tada Mari man pateikė gražų meilės įrodymą, santūriu balsu pareikšdama:

– To aš niekam nesakysiu.

Svarbiausia buvo eiti ne į licėjų, o į baleto mokyklą, ir aš stropiai ją lankiau.

Bent jau čia buvo sunku. Reikėjo išmokti, kad kūnas taptų lanku, kurį galima lenkti iki sulūžimo ribos: strėlių gautum tik tada, kai būtum nusipelnęs.

Per pirmąjį etapą reikėjo padaryti špagatą. Amerikietė mokytoja, sena, į skeletą panaši šokėja, rūkanti kaip kaminas, pareiškė nepasitenkinimą tomis, kurios to dar nebuvo pasiekusios:

– Aštuonerių metų nepadaryti špagato – tai jau nedovanotina. Jūsų amžiuje sąnariai kaip kramtomoji guma.

Taigi aš skubėjau ištampyti savo kramtomąsias gumas, kad padaryčiau laukiamą špagatą. Akimirksniu įveikusi prigimtį, pasiekiau tai be didelio vargo. Buvo keista matyti šalia savęs kaip skriestuvą išskėstas kojas.

Baleto mokykloje visi mokiniai buvo amerikiečiai. Veltui ją lankiau ištisus metus, draugų taip ir

neįsigijau. Ši šokių aplinka man pasirodė siaubingai individualistinė: kiekvienas siekė triumfo dėl paties savęs. Kai viena mažylė parkrito darydama šuolį ir susižeidė, kitos šypsojosi – juk viena konkurente mažiau. Šios mergaitės šnekėjosi viena su kita mažai, o kai kalbėjo, joms rūpėjo vienintelė tema – atranka į „Spragtuką".

Kiekvienais metais per Kalėdas baletas „Spragtukas" buvo šokamas pačioje didžiausioje Niujorko salėje ir jį atlikdavo maždaug dešimties metų vaikai. Mieste, kuriame šokis buvo lygiai tiek pat svarbus kiek ir Maskvoje, tai buvo tikras įvykis.

Atrankos nariai sėdėdavo mokyklose, norėdami nustatyti, kas yra geriausiai išmokęs šokio pradmenis. Mokytoja išleisdavo į priekį savo geriausias mokines, o kitoms paskelbdavo, kad nėra ko tikėtis. Aš, labai lanksti, bet nerangi ir prastai pasiruošusi, priklausiau antrajai kategorijai.

Po baleto pamokos apimdavo svaigulys. Grįždavau ir puldavau į keturiasdešimtą mūsų pastato aukštą – baseiną su stikliniu stogu. Nardydavau žiūrėdama į saulę, besileidžiančią ant pačių gražiausių gotikinių bokštų viršūnių. Niujorko dangaus spalvos buvo neįtikėtinos. Akims buvo pernelyg daug švytėjimo, bet vis dėlto man pasisekdavo viską susiurbti į save.

Grįžusi į butą rasdavau nurodymą puošniai apsirengti. Per aštuonias sekundes atlikdavau prievolę ir eidavau pas tėvą į svetainę, o jis man įpildavo viskio, kad su juo susidaužčiau.

Jis man pasakodavo, kad nemėgsta savo darbo:

– Suvienytųjų Nacijų Organizacija ne man. Kalbėti, kalbėti. Aš juk esu veiklos žmogus.

Aš supratingai kinkuodavau galva.

– O tu, kaip tavo diena?

– Visada tas pats.

– Pirmoji licėjuje, vidutinė baleto mokykloje?

– Taip. Bet aš būsiu šokėja.

– Žinoma.

Jis tuo visai netikėjo. Girdėjau, kaip jis pasakoja savo draugams, kad aš būsiu diplomatė. Jis galvojo: „Ji panaši į mane".

Paskui mes eidavome į Brodvėjų atšvęsti nakties. Man labai patiko pramogos. Tiktai šito amžiaus aš buvau lėbautoja.

PASISEKIMAS tarp mergaičių licėjuje mane padrąsino pabandyti užkariauti Ingą.

Rašiau jai meilės eilėraščius, pasibelsdavau į jos duris ir juos įteikdavau. Ji juos iškart perskaitydavo rūkydama cigaretę, atsigulusi ant savo lovos. Atsitraukdavau toliau nuo jos ir žiūrėdavau į kylančius dūmus – tai degė mano eilės.

– Gražu, – sakydavo ji.

– Vadinas, tu mane myli?

– Žinoma, kad tave myliu.

– Pabučiuok mane.

Ji mane pabučiuodavo kutendama pilvą. Aš klykdavau iš juoko.

Tada ji vėl tapdavo melancholiška ir rūkydavo spoksodama į lubas.

Aš žinojau, kodėl ji liūdna.

– Jis, kaip ir visada, su tavimi nesikalbėjo?

– Ne.

„Jis“ buvo ponas, kurį ji buvo įsimylėjusi.

Viena iš didžiausių gyvenimo laimių buvo lydėti Ingą į *laundry*, į skalbimo mašinų kambarį pastato požemyje. Žiūrėdavau, kaip sukasi skalbiniai, o per tą laiką Inga žiūrėdavo į nepažįstamąjį, kuris rūkydavo laukdamas savo skalbinių.

Tai buvo užkietėjęs vienišius, nes jis vienas pats rūpinosi savo skalbiniais. Ingai šis kokių trisdešimties metų rimtas ir pasitempęs amerikietis su kostiumu buvo panašus į Robertą Redfordą.

Ji buvo susekusi, kelintą valandą jis nusileidžia į *laundry*, ir niekada nepamiršdavo tenai taip pat nueiti. Jokia moteris neidavo skalbti taip pasipuošusi.

– Jis vis tiek mane pastebės, – sakė ji.

Ji pasistengdavo išeiti, vos tik išeidavo jis. Lifte ji pabrėžtinai aiškiai paspausdavo 16 numerį, kad jis žinotų, kuriame aukšte ją susirasti. O jis išsiblaškęs paspausdavo 32 numeriu pažymėtą mygtuką.

– Dvigubas 16 – tai ženklas, – atsidusdavo ji.

„Nežinia koks“, – galvodavau.

Šis idiotas jos nepastebėdavo. Na, o man skalbiniai, kurie apsiputoję vartėsi mašinoje, atrodė daug įdomesni nei jis. Man nepavyko įpiršti Ingai šio savo požiūrio.

– Esu įsitikinusi, kad jis skaitydamas užsideda akinius, – šnabždėjo ji. – Ant jo nosies nedidelė žymė.

– Vyras su akiniais – tai nulis.

– Aš dievinu.

Pasiklausinėjau ir sužinojau, kad ponas, apie kurį ji galvoja, vardu Kleitonas Niulinas.

Linksma nulėkiau to pasakyti Ingai, įsitikinusi, kad tai jai padės.

– Tu negali įsimylėti tipo, kurio vardas Kleitonas, – pasakiau tarsi akivaizdžią tiesą.

Mergina išsitiesė ant savo lovos ir alpdama iš susižavėjimo kartojo:

– Kleitonas Niulinas... Kleitonas Niulinas... Kleitonas... Inga Niulin... Kleitonas Niulinas.

Staiga jos padėtis man pasirodė beviltiška.

Ar vertėjo būti tokiai neapsakomai nuostabiai tik tam, kad įsimylėtum Kleitoną Niuliną? Ką ji apie jį žinojo? Kad jis skalbia savo skalbinius, kad jis skaitydamas užsideda akinius... Vadinas, to pakanka? Ak, tos moterys!

Mano tėvai už valandos ir penkiolikos minučių kelio automobiliu nuo Niujorko nuomojosi medinį namelį vidury girios, ir mes dažnai praleisdavome ten savo savaitgalius ir dalį atostogų.

Amerika tuo ir yra žavi, kad kai išvyksti iš miesto, tuojau pat atsiduri niekur; prieš dvi sekundes tave supo dideli pastatai, ir štai po dviejų sekundžių nebelieka nieko. Gamta čia neįtikėtinai atsidavusi sau pačiai. Niekas jai nenustatė gairių. Išsilaipini nežinioje ir atrodo, kad esi už tūkstančio mylių nuo bet kokios civilizacijos.

Inga atsisakydavo tenai kelti koją – ji išvykusi iš savo kaimo Belgijoje ne tam, kad vėl atsidurtų miške, – juo labiau kad nebuvo galima praleisti to momento, kai Kleitonas Niulinas nuspręs pasibelsti į jos duris.

Žiuljeta ir aš kraustėmės iš proto dėl šios vietos, kuri vadinosi Kent Klifisas. Mes miegojome viename kambarėlyje, iš kurio taip garsiai girdėjome naktinių

gyvūnų šnaresius ir medžių traškesį, kad, apimtos siaubu atmiešto džiaugsmo, spausdavomės lovoje viena prie kitos.

Mes drauge maudydavomės po varganu dušu, iš kurio bėgantis vanduo čia būdavo ledinis, čia deginantis – tikra rusiška higienos ruletė, kuri mūsų mitologijoje užėmė milžinišką vietą.

Pačios prisigalvodavome malonumų: aš pasiruošdavau, kad likus vienai valandai iki miego patirčiau potomanijos priepuolį. Išsitiesdavau priešais Žiuljetą, ji purtydavo vandens pripiltą mano pilvą, ir iš jo pasigirsdavo garsūs kliuksėjimai, juokinantys mus iki ašarų.

Dienomis nupėdindavome iki vos ne vaiduokliškos rančos, kurioje vienas klaikus tipas leisdavo mums pajodinėti.

Jo žmona mus išmokė elementarių dalykų – kaip balnoti ir valdyti arklį. Užtai mes galėjome pajodinėti miške. Šiltuoju metų laiku mums buvo suteikiamas pats nuostabiausias malonumas – plaukioti su arkliais. Mes jodavome be balno ir įbrisdavome į ežerą, nepalikdamos jų nugaros. Didingiausias momentas ateidavo, kai jie netekdavo atramos ir pradėdavo plaukti, kaip reikiant dirbdami kojomis, galvą užvertę į dangų. Tada reikėjo abiem rankom įsitverti į jų kaklą, kad liktumei raita.

Žiemą iškrisdavo daugybė sniego. Mūsų ristūnai mus nunešdavo į pačią giliausią baltybę. Žiuljeta ir aš kartais pažvelgdavome viena į kitą, sumišusios, kad esame tokios laimingos.

Taip, bijotis buvo ko. O ko bijoti – apie tai nieko nežinojau. Bet buvo tiek svaigulio ir tame galėjo kažkas slypėti. Aš gyvenau šia neaiškia baime, kuri tik didino mano džiugesį.

Baimė augino mano alkį. Rijau stačiais kąsniais. Spaudžiau pasaulį glėbyje, vos jo neuždusindama. O sniegą taip pat norėjau valgyti. Išradau žiemos desertą: išspausdavau citriną, užpildavau cukraus ir džino, su šiuo eliksyru keliaudavau į mišką, surasdavau storo gražaus sniego, trapaus ir tyro, ant jo užpildavau savo mikstūros, išsitraukdavau šaukštą ir valgydavau iki apgirtimo. Grįždavau su daugybe gramų alkoholio kraujyje ir širdimi, degančia nuo piktnaudžiavimo sniegu.

Niujorko prancūzų licėjuje įvyko nerimą keliantis reiškinys: dešimt mano klasės mergaičių mane įsimylėjo. O aš iš jų įsimylėjau tik dvi. Taip iškilo matematinė problema.

Šis reikalas galėjo būti tiktai vietinė drama, jei ne kasdieninis perėjimas per prospektą. Vidudienį, kartu papietavę valgykloje, visi licėjaus mokiniai turėjo teisę valandą trunkančią pertrauką praleisti Centriniame Parke. Turint galvoje šio parko dydį ir grožį, ši valanda buvo labiausiai laukiama per visą mokslo dieną.

Valdžios atstovai reikalavo, kad mes eitume į šią iškilmingą vietą susikibę už rankų po du mokinius ir sustoję į ilgą rikiuotę. Taigi galėjome pereiti prospektu, skiriančiu mus nuo Centrinio Parko, nepadarydami gėdos licėjui.

Reikėjo pasirinkti, kas kam duos ranką, kai eisime per prospektą. Aš pakaitomis eidavau su savo dviem

geriausiomis draugėmis – prancūze Mari ir šveicare Rozelina.

Vieną kartą geraširdė Rozelina mane įspėjo dėl neišvengiamos krizės.

– Klasėje yra daug mergaičių, kurios norėtų susikibti su tavim rankomis, eidamos į parką.

– Bet aš noriu duoti ranką tik Mari ar tau, – atsakiau negailestingai.

– Jos labai nelaimingos, – paprieštaravo Rozelina. – Korina labai verkė.

Prapliupau juoktis, pamaniusi, kokios kvailos yra ašaros, liejamos dėl tokios priežasties. Roselina manė kitaip.

– Tu turėtum kartais paimti už rankos Korinai ar Karolinai. Tai būtų miela.

Taip elgiasi kai kurios haremo favoritės, ateinančios sultonui patarti, kad jis pagerbtų užmirštas žmonas; galima pamanyti, kad jos tai daro iš gailestingumo ir atsargumo – dėl savo išskirtinumo jos užsitraukia akivaizdų kitų priešiškumą.

Prabilus mano gerumui, rytojaus dieną pasakiau Korinai, kad jai duosiu ranką, kai eisime per prospektą. Valanda išmušė: po pietų, kai reikėjo sustoti į eilę, aš pasukau jos link, apgailestaudama ir liūdnai žvilgčiodama į Mari ir Rozeliną, kurios ne tik buvo pelniusios mano palankumą, bet ir turėjo švelnias

plonas rankas, o dabar man reikėjo prikimšti stambią Korinos leteną.

O jei būtų buvę tik tiek! Ypač sunku buvo iškęsti Korinos džiaugsmo klyksmus. Ji šį rankų susikibimą išgyveno kaip triumfą ir visą dieną gyrėsi tuo, ką įsivaizdavo kaip pasaulinės reikšmės įvykį.

Nes visą rytą ji be perstojo visa gerkle šaukė:

– Ji tuoj paims man už rankos!

O visą popietę kartojo:

– Ji laikė mane už rankos!

Pamaniau, kad šis juokingas epizodas baigsis be padarinių.

Rytojaus rytą, atėjusi į klasę prieš prasidedant pamokoms, tapau vienos neįprastos dramos dalyve: Korina, Karolina, Deniza, Nikolė, Natali, Anika, Patricija, Veronika ir netgi abi mano favoritės su beprotišku pašėlimu daužė viena kitai per veidus. Berniukai džiaugėsi reginiu ir skaičiavo taškus.

Paklausiau Pilypo, kas čia nutiko.

– Tai dėl tavęs, – atsakė jis man juokdamasis. – Pasirodo, tu vakar davei savo ranką Korinai. Dabar jos visos nori tau palaikyti už rankos. Mergaitės tokios kvailos!

Blogiausia, kad jis sakė tiesą – mergaitės buvo tokios kvailos. Prapliupau juoktis ir prisidėjau prie berniukų draugijos. Džiūgavau nuo minties, kad

muštynės kilo dėl troškimo liesti mano ranką dvi su puse minutės.

Pamažu nustojau juoktis, nes jos ne tik tampė viena kitai už plaukų ir spardė į blauzdas – jos daužė viena kitą, kiek tik turėjo jėgų! Čia antausiai, ten į akis nukreipti pirštai – staiga pamačiau, kad viena iš mano gražučių favoričių po šios maišaties, primenančios regbį, gali likti subjaurota.

Tada tarsi Kristus aš pakėliau sutaikančias rankas ir suskambėjus mano balsui stojo ramybė.

Tuojau pat dešimt mergaičių nurimo ir su atsidavimu pažiūrėjo į mane. Sunkiausia buvo nepradėti juoktis.

– Gerai, – pasakiau, – pamirškime, kas atsitiko vakar. Nuo šiol aš laikysiu už rankos tik Mari ir Rozeliną.

Aštuoniose porose akių pasirodė įniršis. Kilo maištas:

– Tai neteisinga! Vakar tu paėmei už rankos Korinai. Tu privalai paimti ir mano ranką!

– Ir mano!

– Ir mano!

– Aš nenoriu imti jūsų rankų! Imsiu už rankos tik Mari ir Rozeliną!

Pastarosios metė į mane sielvarto kupinus žvilgsnius, kad pakeisčiau savo nuomonę, ir aš supratau,

kad jos baiminasi persekiojimų. Beje, likusios mergiotės pradėjo klykauti.

– Jei jau šitaip, – sušukau, – nustatysiu taisykles.

Pagriebiau didžiulį popieriaus lapą ir nubraižiau ant jo rankų susikabinimo kalendorių keliems mėnesiams į priekį: kiekvienas langelis atitiko vieną kartą, kai bus kertamas prospektas, ir tenai, neva bet kaip, bet iš tiesų atsižvelgdama į savo norus, įrašiau vardus.

– Pirmadienis, 12 diena, Patricija. Trečiadienis, 13 diena, Rozelina. Ketvirtadienis, 14...

Ir taip toliau. Mano favoričių vardai buvo įrašyti daug dažniau, nes, šiaip ar taip, aš juk turėjau teisę atsižvelgti į savo simpatijas. Keisčiausia buvo tai, kad haremas pakluso ir nuo šiol įprato pasižiūrėti, kas pažymėta brangiajame popieriuje. Neretai tekdavo susidurti su mergaite, kuri pamaldžiai spoksodavo į programą ir dūsaudavo:

– Ak, mano eilė bus ketvirtadienį, 22 dieną.

Visa tai vyko matant berniukams. Jie apstulbę sakydavo:

– Merginos tokios bukagalvės.

Aš jiems velniškai pritariau. Nors susižavėjimas mano asmeniu ir teikė malonumo, su juo negalėjau susitaikyti. Jei šios merginos mane būtų mylėjusios už tai, ką aš vertinau kaip savo gerąsias savybes, tai yra už mano įgudimą valdyti ginklus, mano nuosta-

bųjį špagatą, mano talentą atliekant šokio žingsnį, mano desertą su sniegu ar mano jautrumą, būčiau tai supratusi.

Bet mane jos mylėjo už tai, ką mokytojai išpūstai vadino mano protu ir kas buvo tik absurdiškas gebėjimas. Jos mane mylėjo todėl, kad aš buvau pati geriausia mokinė. Man dėl jų buvo gėda.

Tai man netrukdė alpti iš džiaugsmo, kai savo rankoje laikiau vienos iš savo favoričių ranką. Aš nežinojau, kas esu Mari ir Rozelinai – trauka? atitinkamas rangas? pramoga? tikras prieraišumas? Aš žinojau tik tai, ką jos reiškia man. Kitados buvau pakankamai atstumta, kad žinočiau to vertę.

Tai, ką jos man davė, rėmėsi šleikštulį keliančia sistema: bjauriu prancūzų licėjaus įstatymu, viešai išjuokiančiu tinginius ir visiems siūlančiu garbinti pirmūnus. O aš mylėjau tas, kurios mane akindavo svajoti, tas, kurių gražios akys sunaikindavo orientyrus, tas, kurių mažos rankytės vesdavo į paslaptingas vietas, tas, kurios padėdavo užsimiršti iki egzaltacijos; o jos mylėjo tą, kurią lydėjo sėkmė.

Namuose visa buvo gana panašu. Man buvo miela be galo gražios motinos meilė, kuria negalėjai abejoti, nors ši meilė nebuvo tos pačios prigimties. Motina puikavosi tuo tuščiu dalyku, kuris vadinosi mano protas, ji liaupsino tai, ką įvardijo kaip mano pergales – tik ar šie laimėjimai buvo mano tikrasis aš?

Aš taip nemaniau. Save atpažindavau savo svajonėse ir naktinėse astmos kančiose, kai kurdavau didingas vizijas, norėdama išsivaduoti nuo dusulio, – mano pažymių knygelė nebuvo mano tapatybės kortelė.

Man buvo miela dangiškosios Ingos meilė, kuria negalėjai abejoti, bet – klausiu dar kartą – ką ji mylėjo? Ji mylėjo keistą vaiką, rašantį jai eilėraščius ir apsakantį jai savo aistrą su komišku patosu. Ar šie užsiliepsnojimai buvo tikrasis aš? Abejojau tuo.

Man buvo miela rinktinė Žiuljetos meilė, – o stebukle, ji mane mylėjo taip kaip aš ją, besąlygiškai, ji mane mylėjo tokią, kokia buvau, ji miegojo šalia manęs ir mylėjo mane, kai aš kosėdavau per visą naktį: šioje žemėje buvo vietos tikrajai meilei.

Su vyrais buvo kitaip ir paprasčiau: juos mylėti ar būti jų mylimai buvo gryna dvasinė duotybė. Aš mylėjau savo tėvą, o mano tėvas mylėjo mane. Čia nebuvo nieko sudėtingo, beje, apie tai ir negalvojau.

Tai, kad berniuko meilė galėtų būti užkariavimo objektas, man atrodė juokinga. Kautis dėl vėliavos ar dėl Gralio buvo prasminga, o berniukas nebuvo nei viena, nei kita. Tai aš ir stengiausi paaiškinti Ingai. Deja, šiuo požiūriu ji buvo tikra bukaprotė.

Šalia viso to pripažinau įvairiausias berniukų dorybes: jie buvo patys geriausi kovos bendražygiai, jie geriau žaidė kamuoliu, savo mūšiuose jie per daug nerodė erzinančių sielos būsenų, o mane jie protingai vertino kaip tą, kas aš buvau, – kaip priešininkę.

Man yra pasisekę nužudyti vieną tipą iš mano klasės vien tik savo minties jėga. Visą naktį troškau jo mirties, o ryte sugniuždyta auklėtoja mums pranešė apie šio mokinio mirtį.

Kas gali daugiausia, gali ir mažiausia: jei aš nužudžiau berniuką, galėčiau žudyti ir žodžius.

Buvo trys žodžiai, kurių negalėjau pakęsti: kentėti, drabužis ir maudyti (pastarasis man buvo ypač šlykštus vartojamas sangrąžine forma). Jų reikšmės netrikdė manęs, jų sinonimai netgi puikiai tikdavo. Mane erzino jų skambesys.

Pradėjau nuo to, kad visą naktį troškau jų mirties, tikėdamasi tokios pačios lengvos pergalės kaip ir to tipo iš mokyklos atveju. Deja, rytojaus dieną vėl daug kartų girdėjau vartojant tuos gėdingus žodžius.

Vadinas, reikėjo išleisti įstatymus. Namuose ir licėjuje išleidau įsaką, panaikinantį šiuos tris žodžius. Visi pažiūrėjo į mane nustebę ir toliau sau kentėjo, nešiojo drabužius ir maudėsi.

Pamokomai paaiškinau, kad jie pasieks lygiai tokius pačius rezultatus, vartodami žodžius skaudėti, eiti į vonią ir nešioti rūbus. Jie sumišę pasižiūrėjo į mane ir nieko savo žodyne nepakeitė.

Aš pašėlau. Šie žodžiai man iš tiesų buvo nepakenčiami. Manieringas žodžio „kentėti" skambesys mane versdavo laipioti sienomis. Žodžio „drabužis" įmantrumas, pabrėžtas varnelės, sužadindavo man žudymo troškimą. Siaubo viršūnė būdavo pasiekiama girdint žodį „maudytis", šią abstrakčią sintagmą, apibūdinančią tai, ką gražiausia šioje planetoje gali padaryti žmogus – įlįsti į vandenį.

Kai prie manęs kas vartodavo tuos žodžius, mane apimdavo siuto priepuoliai. Žmonės trūkčiodavo pečius ir nė nesistengė išsivaduoti iš paklydimų. Ant mano lūpų pasirodydavo baltos putos.

Žiuljeta pareiškė, kad ji man pritaria:

– Šie trys žodžiai yra siaubingi. Jų daugiau niekada nesakysiu.

Kai kas mane šioje žemėje iš tiesų mylėjo.

Kalėdinių atostogų proga mano brolis buvo išleistas iš savo belgiško pensiono ir sugrįžo praleisti dviejų savaičių kartu su mumis Niujorke. Jis su džiaugsmu išklausė naujieną apie mano leksikos įstatus ir uždraustus žodžius ėmė vartoti keturis kartus per minutę. Jam labai patiko stebėti mano reakcijas, jis tvirtino, kad aš panaši į heroję iš „Egzorcisto"*. Po keturiolikos dienų jis vėl buvo išsiųstas į savo jėzuitišką katorgą.

„Štai kaip sumokėsi už tai, kad nusižengei mano įsakams", – galvojau matydama jį išvykstantį į oro uostą.

Galų gale su vyrais buvo paprasčiau nei su žodžiais: aš galėjau nužudyti berniuką sukaupusi dėmesį vieną naktį. Prieš žodžius aš negalėjau nieko.

---

* „Egzorcistas" – Williamo Friedkino 1973 m. sukurtas siaubo trileris. Jame pasakojama apie dvylikametę mergaitę Regan, kurią apsėda demoniškos jėgos. Mergaitės elgesys ima sparčiai keistis, o gerą nuotaiką pakeičia baisus įniršis.

Pasijutau tikra nelaimėle: trys nepakenčiami žodžiai buvo vartojami kasdien. Nebuvo nė dienos, kad būtų apsieita be to, kad aš nekentėčiau nuo jų antpuolio – tai buvo lyg ištrūkusios iš pokalbio kulkos.

Jei būčiau buvusi alergiška terminams „kenotafas" ar „amfora", mano gyvenimas būtų buvęs ne toks sudėtingas.

Vieną kartą mano motinai paskambino atsakingas asmuo iš licėjaus.

– Jūsų dukters smegenys per daug išsivysčiusios.

– Žinau, – atsakė mama, kurios tokie pokalbiai nejaudino.

– Ar manote, kad ji dėl to kenčia?

– Mano dukra niekada nekenčia, – atsakė ji, prapliupusi juoku.

Ji padėjo telefono ragelį. Žmogus kitame laido gale turėjo pamanyti, kad aš priklausau šeimai su sutrikusia psichika.

Beje, mano motina neklydo: aš kentėjau tik nuo verbalinės alergijos ir astmos golgotos. Mano protiniai gabumai, tariamai viršijantys normas, man buvo ypač naudingi patiriant malonumą: jaučiausi alkana ir kūriau pasaulius, kurie, žinoma, manęs nepasotindavo, bet sukeldavo malonumą ten, kur slypėjo alkis.

Vasaros atostogoms tėvai įrašė mus, tris vaikus, į jaunimo veiklos stovyklą, įsikūrusią netoli namelio Kent Klifise. Jie norėjo panardinti mus į šimtaprocentinę amerikiečių aplinką, kad laisviau kalbėtumėm jų kalba.

Ryte, devintą valandą, tėtis mus nuvesdavo į stovyklą ir ateidavo mūsų pasiimti tik šeštą valandą vakaro. Diena neišvengiamai prasidėdavo pačiu juokingiausiu dalyku pasaulyje – vėliavos pagerbimu.

Visi vaikai ir vadovai susirinkdavo pievelėje, juosiančioje amerikiečių vėliavą, kuri ką tik būdavo iškelta. Tada iš šimto dalyvių krūtinių išsiveržda vo šūkis:

– *To the flag of the United States of America, one nation, one...**

Šis patriotinis balbatavimas, kuriame buvo girdimos didžiosios raidės, pasimesdavo įkarščio kupina-

* Pagerbk Jungtinių Amerikos Valstijų vėliavą, vieną naciją, vieną... *(Angl.)*

me klegesy. Andrė, Žiuljeta ir aš nuo tokios kvailystės negalėjome atsipeikėti: buvome ne Niujorke, mes buvome amerikietiškame miške, kuriame buvo kultivuojamos tikrosios dorybės, – tai buvo taip kvaila, kad galėjai mirti iš juoko.

Mano brolis, sesuo ir aš paslapčiomis tardavome kitus žodžius.

– *To the corn flakes of the United States of America, one ketshup, one...**

Vadovai mus vadino trim bulgarais – taip jie suprato, kai mes pasisakėme esą belgai. Beje, jie buvo labai malonūs ir prisipažino, kad jiems labai smagu turėti stovykloje vaikų iš Rytų šalių:

– Jums juk nuostabu pamatyti laisvą šalį!

Buvo užsiėmimų geru oru ir užsiėmimų blogu oru. Kai oras būdavo puikus, mes daugybę valandų per dieną praleisdavome mokydamiesi jodinėti. Retkarčiais, kai teikdavosi lyti, mus mokė gaminti apačių balno užtiesalus ar irokėzų papuošalus.

Amerikietiškos manufaktūros (taip vadinosi minėtoji disciplina) mokytojas, vardu Peteris, užsiliepsnojo aistra man. Jam bet kuri proga buvo palanki, kad man parodytų, kaip panaudoti tą ar tą karoliuką, darant sijų vėrinį.

---

* Pagerbk Jungtinių Amerikos Valstijų kukurūzų dribsnius, vieną kečupo, vieną... *(Angl.)*

– Tavo bulgariškas veidas tikrai autentiškas, – pasakė jis įsimylėjėlio tonu. Puoliau aiškinti tikrąją savo kilmę: aš atvykau iš Belgijos, iš šalies, kuri išrado forminius sausainius, kurioje šokoladas yra geresnis nei kitur.

– Bulgarijos sostinė – Sofija, ar ne? – paklausė jis manęs graudulingai.

Aš daugiau nebandžiau aiškinti.

Peteriui buvo trisdešimt septyneri, o man devyneri. Jis turėjo mano metų sūnų, vardu Teris, kuris niekada manęs nekalbindavo, aš jo taip pat. Vieną vakarą šis vadovas paklausė mano tėvo, ar aš negalėčiau nakvoti jo namuose ir pažaisti su jo mažuoju berniuku. Tėtė sutiko. Man tai pasirodė keista – jei Teris buvo mane įsižiūrėjęs, jis tai gerai slėpė.

Rytojaus vakarą Peteris mane parsivedė į savo namus. Ant sienų kabėjo apačių balnų užtiesalai. Jo negraži ir maloni žmona nešiojo čejenų papuošalus. Žiūrėjau televizorių su Teriu, nepratariančiu man nė žodžio, kaip ir aš jam.

Vakarienė buvo siaubinga. Mėsainiai su džiovinta indėniška mėsa, galėčiau prisiekti, buvo pagaminti iš tikros sutraiškytų vorų tešlos. Viešnios iš Bulgarijos garbei buvo patiekti jogurtai, atsiprašius, kad jie ne autentiški (mėgstamas Peterio žodis).

Paskui mane nuvedė į didelį kambarį, kuriame nieko nebuvo, išskyrus lovą. Man pasirodė keista,

kad aš nemiegosiu su Teriu, bet iš esmės man tai labiau patiko. Apsirengiau savo pižama ir atsiguliau.

Tada įėjo Peteris, nešinas dideliu daiktu, kuris buvo įsuktas į audinį. Jis atsisėdo ant lovos šalia manęs. Labai susijaudinęs jis pakėlė drobę ir parodė man kareivio šalmą:

– Tai mano tėvo šalmas.

Aš mandagiai pažiūrėjau.

– Jis žuvo mėgindamas išlaisvinti tavo šalį, – pasakė jis virpėdamas.

Aš nedrįsau pasiteirauti nei apie kokią šalį, nei apie kokį mėginimą išvaduoti jis kalba. Nežinojau, ko reikalauja etiketas tokiu atveju.

Ar aš turėjau pasakyti kažką tokio: „Ačiū Jungtinėms Valstijoms, pasiuntusioms jūsų tėvą į mirtį ir bandžiusioms išvaduoti mano vargšę šalį"? Situacija buvo juokinga, ir aš kentėjau norėdama išsaugoti savo vaikišką orumą.

Vis dėlto tai dar tebuvo pati pradžia. Peteris ilgai spoksojo į savo tėvo šalmą, paskui prapliupo raudoti ir paėmęs mane į glėbį ėmė konvulsiškai kartoti:

– *I love you! I love you!*

Jis mane spaudė kaip pamišėlis. Padėjusi galvą jam ant peties, aš raukiausi iš gėdos.

Tai truko labai ilgai. Ką reikėjo pasakyti tipui, kuris pareiškė tokį dalyką? Be abejonės, nieko.

Galiausiai jis mane vėl paguldė į lovą. Nuo ašarų sudrėkusiu veidu jis žvelgė man į akis ir glostė skruostą. Jis atrodė įsimylėjęs, o aš norėjau būti kitur. Man užteko proto jam dėl nieko nepriekaištauti, nors buvau labai sumišusi. Tonu, vertu Aktoriaus studijos, jis man padėkojo, kad „pasidalijau su juo šia akimirka".

Paskui jis išėjo palikdamas kambaryje mane vieną.

Aš praleidau naktį visai išmušta iš vėžių. Tokių daugiau niekada nebuvo.

Sugrįžome į Niujorką. Prasidėjo mokslo metai. Ingos meilės reikalai su Kleitonu Niulinu nepasistūmėjo nė per žingsnelį. Mano motina jai patarė pačiai jį užkalbinti, žengti pirmąjį žingsnį.

– Niekada, – išdidžiai atsakė mergina.

Aš praleisdavau su ja daug laiko. Labai mėgau į ją žiūrėti. Ji matuodavosi priešais veidrodį drabužius, o aš laidydavau pastabas. Mažai trūko, kad ji apsirengtų vakarinę suknelę ir nusileistų į *laundry* aukštą skalbti.

Bet kuri dingstis jai buvo tinkama, kad tik nueitų sukišti skalbinių į mašiną. Ji siekė numatyti, kada Kleitonas Niulinas taip pat ateis. Kai tik jį pamatydavo, ji pasikeisdavo. Jos veidas sustingdavo.

Nežinau, kiek kartų mes važiavome liftu kartu su Kleitonu Niulinu. Ši situacija ėmė įkyriai kartotis: aš, ji ir jis viename lifte. Ji, ryjanti jį akimis, jis, nematantis jos, ir aš, bejėgiškai dalyvaujanti šioje scenoje.

Vieną vakarą įvyko stebuklas.

Inga ir aš įšokome į liftą tuo pačiu metu kaip ir pasakiškasis vienišius. Tada atsitiko nuostabus dalykas – aš tapau Kleitonu Niulinu. Tuojau pat mano akys atsimerkė ir aš praregėjau. Priešais save aš pamačiau pačią gražiausią pasaulyje merginą, kuri žiūrėjo į mane, virpėdama iš meilės. Aš buvau vyras, kurį mylėjo nepaprasta moteris – aš buvau Dievas.

Nerangusis Kleitonas Niulinas galbūt niekada nebūtų pastebėjęs šio stebuklo, jei aš nebūčiau tapusi juo. Vis dėlto jis nebuvo visiškai susiliejęs su manimi, nes neatsiklaupė ant žemės ir nepaprašė jos rankos. Bet pagaliau mes išgirdome Kleitono Niulino balsą – jis pasiūlė Ingai nueiti su juo pavakarieniauti.

Jo balsas buvo gražus. Taip laukta akimirka atėjo.

Aš buvau amerikiečio akys, mačiau alpstančią moterį, spėjau, kad jos širdis nustojo plakti, tapau jos gyvenimu, o liftas virto sodu, kuriame nedidelis žaltys paėmė mylimąją už rankos, ir tai buvo pats didžiausias Istorijos įvykis.

Buvau devynerių metų vaikas, dalyvaujantis dviejų išrinktųjų scenoje: mano svajonių moters Ingos, grynos dvidešimties metų tobulybės, ir jos svajonių vyro, kuriam aš paskolinau savo galią, be jokios abejonės, palaimingą.

Inga neteko amo, ji buvo vienos akys, vertėjo būti Kleitonu Niulinu, kad į tave žiūrėtų būtent taip – ar visa žmonija nebuvo atpirkta su ta sąlyga, kad kokia nors dangiška būtybė vieną minutę žiūrės į ką nors tokiomis akimis?

Jis jau buvo ją apsikabinęs ir ji juto jo kvėpavimą: aš tau tuojau atskleisiu didelę paslaptį, laukiau tavęs daug ilgiau nei visą savo gyvenimą, tiek tūkstantmečių prireikė, kad tave rasčiau, kad tavo rankos sužydėtų ant mano veido. Pagaliau aš žinau, dėl ko kvėpuoju, net jei šią akimirką nebekvėpuoju, aš tau tuojau atskleisiu didelę paslaptį: mirti yra lengviau nei gyventi, štai kodėl aš gyvensiu dėl tavęs, mano meile, nes visi tikrieji įsimylėjėliai cituoja Aragoną, patys to nežinodami arba tai žinodami.

Toks jau dėsnis: kai yra sodas, vyras, moteris, troškimas ir žaltys, reikia laukti didelės nelaimės. Niujorko lifte įvyko visuotinė katastrofa.

Inga atgavo amą. Jos akys padvelkė nesuvokiamu šalčiu, ir ji atkirto vienu bjauriu žodžiu:

– Ne.

Ne, nebus jokios vakarienės su Kleitonu Niulinu, nebus jokios meilės, tu manęs laukei tūkstantmečius, o aš tave išduodu, tavo rankos apkabins tuštumą, tavo kvėpavimas nieko nesudegins, aš tavęs sulaukiau sode, bet nieko neįvyks, toks jau

yra neatmainomas nelaimės troškimas, aš tau neatskleisiu jokios paslapties, mirti yra lengviau nei gyventi, štai kodėl mano visas gyvenimas tebus mirtis, kiekvieną rytą, pabudusi iš miego, aš iš karto pagalvosiu, kad jau esu mirusi, kad atsidaviau mirčiai, pasakydama „ne“ vyrui, kuris buvo mano gyvenimas, šiaip sau, be pagrindo, be jokio pagrindo, tik dėl svaigulio, stumiančio viską pražudyti, tik dėl bjaurios žodžio „ne“ galios, šio „ne“, kuris užvaldė mane svarbiausiu mano gyvenimo momentu, – užgesinkite fakelus, nusirenkite savo gražius apdarus, šventė pasibaigė net neprasidėjusi, kad nebebūtų saulės, kad nebebūtų laiko, kad nebebūtų pasaulio, nebebūtų nieko, kad aš nebebūčiau šio milžiniško kodėl širdyje, aš buvau ta, kuri savo rankose laiko pasaulį, ir aš nutariau, kad jis turi mirti, nors ir norėjau, kad jis gyvuotų, aš nesuprantu, kas atsitiko.

Niekas nežinojo, kas atsitiko. Inga nesuprato, kodėl ji pasakė „ne“. Šis žodis mane staiga išsviedė iš amerikiečio kūno, ir aš vėl tapau savimi ir pakėliau į merginos veidą negalinčias patikėti akis.

Aš patyriau žodžio „ne“ smūgį į Kleitono Niulino krūtinę. Tuojau pat kažkas gigantiško buvo nužudyta. Jis tai sutiko labai oriai. Teištarė trumpą „ak“.

Prakeiktas litotės atvejis: jame ką tik įvyko apokalipsė, o jo komentaras tebuvo „ak“.

Paskui jis nuleido akis ir nutilo. Daugiau niekada neišgirdome jo balso skambesio.

Liftas sustojo šešioliktame aukšte. Inga ir aš išlipome. Pasaulio pabaigos istorija įvyko Niujorko lifte tarp pirmo ir šešiolikto aukšto.

Automatinės durys užsidarė ir liftas nusivežė Kleitoną Niuliną.

Aš pagriebiau į ledą sustingusią Ingos ranką ir nutempiau ją tarsi lavoną iki buto.

Mergina nugriuvo ant kanapos.

Ji ištisas valandas apkvaišusi kartojo:

– Kodėl aš pasakiau „ne“? Kodėl aš pasakiau „ne“?

Pirmasis klausimas, kurį jai uždaviau, buvo toks:

– Kodėl tu pasakei „ne“?

– Nežinau.

Atbėgo mano motina. Keliais nervingais žodžiais Inga nupasakojo dramą.

– Kodėl jūs pasakėte „ne“, Inga?

– Nežinau.

Ji nebeverkė. Ji buvo mirusi.

Mano motina nusprendė pakeisti Istorijos eigą.

– Nieko tokio, Inga. Tai nebus pabaiga. Jūs ištaisysite savo klaidą. Tuojau pat eikite, pasibelskite į jo duris ir pasakykite, kad, šiaip ar taip, šis vakaras jums laisvas. Pasakykite jam bet ką, kad jūs sukly-

dote dėl įrašo užrašų knygutėje, ką nors sugalvokite. Būtų pernelyg kvaila praleisti tokią progą per neapsižiūrėjimą.

– Ne, ponia.

– Ir kodėl gi?

– Tai būtų melas.

– Priešingai. Taip būtų atkurta tiesa. Jūs jam pasakėte „ne“, galvodama „taip“ – štai kur melas.

– Ne, tai nebuvo melas.

– Tai kas gi tai buvo?

– Tai buvo nelaimės balsas. Tai buvo likimas.

– Na ir kvailystė, Inga!

– Ne, ponia.

– Jūs norite, kad aš nueičiau ir pasakyčiau pati?

– Jokiu būdu ne, ponia.

– Jūsų istorija, Inga, – tai galvos daužymas į sieną.

– Toks gyvenimas.

– Visi apsigauna, bet klaidas galima ištaisyti.

– Per vėlu, ponia. Neįkalbinėkite manęs daugiau.

Ji nesidavė perkalbama.

Tą vakarą sužinojau vieną baisų dalyką: savo gyvenimą galima sužlugdyti vienu žodžiu.

Reikia patikslinti, kad tai buvo ne bet koks žodis, tai buvo žodis „ne“, mirties žodis, sugriaunantis pasaulį. Žinoma, reikalingas žodis, bet po įvykio Niujorko lifte jį tardama visada ausyje girdėdavau kulkos švilpimą. Amerikos vakaruose įpjova ant šaunamojo

ginklo buožės reiškė vieną mirtį: šautuvo nuopelnai buvo vertinami atsižvelgiant į rantų skaičių. Jei žodžiai palieka tokius atsiminimus, jokios abejonės, kad žodis „ne“ yra tas, kurio sąskaitoje daugiausia lavonų.

Netrukus Inga buvo atleista iš grožio agentūros.

– Jūs esate pernelyg nelaiminga, kad būtumėte graži, – sausai jai pasakė verbuotojas.

Gaila: jai nebebuvo jokio poreikio laikytis dietos, kad būtų liesa kaip vinis.

Inga gyveno toliau, ji turėjo vyrų, ir nors nesakau, kad viską žinau apie jos vėlesnį gyvenimą, esu įsitikinusi, kad jos gyvenimo esmė mirė mano akyse lifte dėl kvailo žodžio.

Daugiau jos niekada nemačiau besišypsančios.

Mirtis, įsigavusi į gyvenimą, mane išgąsdino. Kad jausčiausi tvirčiau, aš panorau turėti pernelyg daug meilės. Kaip viduramžių siuzerenas, apkraunantis mokesčiais savo vos gyvą liaudį, reikalavau iš savo favoričių nežmoniškos meilės duoklės: aš jas visiškai parklupdžiau.

Jos su tuo mielai sutiko, bet jų aukų man vis nepakako. Inga buvo mirusi ir duoti man meilės nebegalėjo. Tada aš atsigręžiau į pačią nuostabiausią moterį – savo motiną.

Aš pasikabinau jai ant kaklo.

– Mama, mylėk mane.

– Aš tave myliu.

– Mylėk mane labiau.

– Aš tave labai myliu.

– Mylėk mane dar labiau.

– Aš tave myliu taip karštai, kaip tik įmanoma mylėti savo vaiką.

– Mylėk mane dar karščiau.

Staiga mano motina pamatė ją apsikabinusią pabaisą. Ji išvydo žmogėdrą, kurią buvo pagimdžiusi, ji išvydo patį alkį su milžiniškomis akimis, kuris reikalavo patenkinti nenormalius jo norus.

Mano motina, be abejonės, įkvėpta neaiškių jėgų, pasakė sakinį, kuriame kai kas įžvelgtų žiaurumą, bet jis bylojo apie tvirtybę, būtiną ir suvaidinusią svarbų vaidmenį mano tolesniame gyvenime:

– Jei nori, kad aš tave mylėčiau dar labiau, papirk mane.

Ši frazė mane papiktino. Aš surikau:

– Ne! Tu esi mano motina! Man nereikia tavęs papirkti! Tu privalai mane mylėti!

– Ne, taip nėra. Niekas neprivalo nieko mylėti. Meilės nusipelnoma.

Aš pražuvau. Tai buvo pati blogiausia naujiena, kokią tik galėjau išgirsti: aš turėsiu papirkti savo motiną. Aš turėsiu pelnyti jos ir visų kitų meilę.

Vadinas, nepakako atsirasti ir reikalauti būti mylimai. Vadinas, aš nebuvau dieviškoji esmė. Vadinas, faraoniškos meilės dozės, kurių aš prašiau, nebuvo teisėtos. Ši išvadų griūtis mane parbloškė.

Papirkti savo motiną, matyt, nebus lengva. Ką daryti? Nežinau.

Dar rimtesnis reikalas: reikės nusipelnyti meilę. Jaučiausi lyg karališkoji anglų šeima, sužinojusi, kad

ji tuojau privalės mokėti mokesčius: kuo? Ar visa nepriklausė man?

Be to, jaučiau, kad man reikia pernelyg daug didelės meilės: kukli porcija manęs nepatenkintų. Aš turėsiu pelnyti neįprastas meilės dozes. Trumpai tariant, turėsiu nertis iš kailio kaip šuo.

Turėjau labai daug darbo. Ir sužinojau tai, kas pasitvirtino, kas laikui bėgant vis labiau pasitvirtino: man teks gyvenime vargti.

Ši mintis mane išsekino iš anksto.

Laimei, buvo Žiuljeta. Su ja perteklius buvo visiškas, besąlygiškas.

Ji buvo žavinga. Ji rašė eilėraščius, kupinus nesuprantamų būdvardžių. Į savo ilgus plaukus ji visada įpindavo gėlių. Ji tepliojo savo akis ir savo pažymių knygelę. Ji mylėjo arklius. Ji gražiai dainavo. Ji kovėsi dvikovoje su vienu tipu iš savo klasės, kuris jai nupjovė pirštą. Ji išmesdavo į viršų ir ore apversdavo blynus. Ji buvo įžūli su suaugusiaisiais.

Ji man dūmė akis.

Tėvai ją garbino, nes ji skaitė Teofilį Gotjė*. Tai buvo man „špargalka", kaip papirkti savo motiną.

---

* Théophile Gautier (1811–1872) – prancūzų rašytojas romantikas, meno kritikas, fantastinių apsakymų ir romanų autorius.

Nusprendžiau skaityti tai, kas pranoksta mano amžių. Perskaičiau „Vargdienius“. Man jie beprotiškai patiko. Apie Kozetę, kankinamą Tenardjė, skaityti buvo skanu. Tai, kaip Žaveras persekioja Žaną Valžaną, mane kerėjo.

Skaičiau tam, kad manimi žavėtųsi. Skaičiau ir suvokiau, kad žaviuosi pati. Žavėjimasis buvo ypatingas užsiėmimas, nuo jo imdavo dilgsėti rankos ir lengviau būdavo kvėpuoti.

Skaitymas buvo privilegijuotas žavėjimosi šaltinis. Aš ėmiau daug skaityti, norėdama dažnai žavėtis.

Niujorkietišką gyvenimą lydėjo nenutrūkstama girtuoklysčių ir svaigulių virtinė.

Tai buvo begalinis džiaugsmas, bet Žiuljeta ir aš jau buvome įsisąmoninusios dėsnį, kad tai yra laikina. Kai tik Belgijos užsienio reikalų ministerija nuspręs, mes vyksime ten, kur ji mus išsiųs.

Vadinas, reikėjo gerti kaip įmanoma daugiau. Kad ir kur vėliau mūsų tėvas būtų paskirtas, ta šalis neišvengiamai bus ne tokia beprotiška ir ten tikrai bus mažiau viskio ir naktinių išvykų.

Aš įsimylėjau vieną šokėją, Suzaną Farel, tų laikų Niujorko žvaigždę. Ji buvo siaubingai grakšti. Ketinau pamatyti visus jos baletus. Vieną vakarą jos sulaukiau užkulisiuose, norėdama nusipirkti batelius, kuriuos ji ką tiktai dėvėjo: mano didžiam susižavėjimui, ji juos nusimovė nuo savo smulkučių pėdų, įteikė man ir mane pabučiavo.

Pamačiau, kad nors man tik devyneri metai, mūsų kojų dydis toks pats: šokdama ant pirštų galų Suza-

na Farel tikriausia sudilino kojų pirštus. Iš pagarbos nebenešiojau nieko kito, tik jos batelius. Licėjuje vaikštinėjau pasistiebusi. Klasės berniukai tvirtino, kad nuo šiol jie turi mano psichinio sutrikimo įrodymą.

Tuo metu, kai aplink savo kulkšnis rišdavausi Suzanos Farel kaspinėlius, patirdavau, kaip jos pėdos, taip sakant, apgaubia manąsias, ir virpėdavau iš ekstazės.

Klausydavausi mokytojos, žiūrėdama tiesiai jai į akis, dėdamasi, kad rodau jai deramą dėmesį. O tuo metu galvodavau vien tik apie savo kojų pirštus, paženklintus manosios įkvėpėjos. Ir mano malonumas buvo nepaliaujamas.

Vasarą tėvas mus išvežė į Dodžą aplankyti Amerikos vakarų.

Maniau, kad žinau, ką reiškia žodis „didelis“, tačiau reikia aplėkti Jungtines Valstijas automobiliu, kad pradėtum jausti tai, kas yra didybė: ištisas dienas besitęsiantys tiesūs keliai nesutinkant nė vienos žmogiškos būtybės.

Nesibaigiančios dykumos, tokie milžiniški laukai, kad, atrodė, niekas negalėtų jų apdirbti, kiek akys užmato besidriekiančios prerijos, neaprėpiamo aukščio kalnai, žmonių nepaliesti užkampiai, zombių apgyventi moteliai, tokie seni medžiai, kad mūsų gyvenimu jų amžiaus neišmatuosi, Kalifornija ir mano dešimtojo gimtadienio proga San Franciskas, kurį aš tuojau pat pamilau visa savo širdimi. Šis miestas buvo skirtas man – su visais savo neracionaliais aukštumų pokyčiais, Aukso Vartų tiltu ir miglotais prisiminimais apie „Svaigulį“* prie kiekvieno gatvės kampo.

* „Svaigulys“ – 1958 m. Alfredo Hitchcocko sukurtas garsus kino filmas apie meilę ir apgavystę.

Dešimt metų: mano gyvenimo viršūnė, visiška vaikystės branda. Mano laimė prilygo tik mano nerimui: tolumoje girdėjau gedulingą varpų skambėjimą. Nors tykių šnabždesių apie mano lytinę brandą kol kas dar nebuvo girdėti, jau nugirsdavau liūdnus gandus apie išvykimą.

Tai turėjo būti paskutiniai metai Niujorke. Ne daugiau kaip dvylika mėnesių. Jau buvo juntamas mirties skonis, kuris tikrovę padarė tokią didingą ir tokią sielvartingą. Būsimosios nostalgijos orkestras jau derino savo instrumentus.

Mano tėvas sužinojo, kad kitą vasarą jis bus paskirtas į Bangladešą. Tai buvo pirmasis atvejis jo gyvenime, kai jis bus ambasadoriumi. Jis apsidžiaugė, juo labiau kad pagaliau paliks SNO, kurioje jis taip nuobodžiavo.

Dar tenai nenuvykę, mes žinojome, kad Bangladešas, pati vargingiausia pasaulio šalis, bus Niujorko priešingybė. Aš iš anksto ėmiau dvigubinti savo

viskio dozes. Mes niekada nebuvome pernelyg apdairūs.

Slapčia buvau pripratusi prie minties, kad gyvenimas – tai ilgas visuotinis girtuokliškas džiaugsmas, pilnas šokėjų, įkvėptas muzikinių komedijų, supamas horizonto su Manhatano dangoraižiais.

Buvau linkusi negalvoti apie didžiulį tos šalies, į kurią vyksime, skurdą.

Lyg susimokiusios, Žiuljeta ir aš atsidavėme lėbavimui. Ankstesniais metais per Helovino šventes mes persirengdavome raganomis, kaip buvo įprasta, ar geišomis. Šiais metais paskutinio Helovino mūsų gyvenime proga Žiuljeta nusigrimavo kaip švelnus amžiaus pabaigos tamplierius, o aš kaip marsietiška baidyklė. Mes žingsniavome tamsiomis gatvėmis, klykaudamos barbariškas dainas ir puldinėdamos kardu nepažįstamuosius.

Žiuljeta pareiškė, kad Niujorke reikia išleisti mūsų varganas santaupas.

– Bangladeše nebus ką pirkti, – numatė ji.

Mūsų taupyklės buvo sudaužytos, kad nueitumėm į barus išgerti *Irish coffees, whiskies sour on the rocks* ir šiurkščiai pavadintų kokteilių. Namuose prisibaigdavome žaliuoju likeriu, kaip mano sesuo prašmatniai vadino absentą. Inga mums pasiūlydavo cigarečių, kurios penkis kartus padidindavo mūsų apgirtimą. Licėjuje mane kamuodavo pagirios.

– Koks nuostabus gyvenimas, – sakydavome sutartinai.

Palikti Niujorką taip pat reiškė palikti savo favorites. Mano aistra Mari ir Rozelinai tapo dvigubai stipresnė. Mes prisiekėme viena kitai amžiną meilę, apsikeitėme savo krauju, savo nagais, savo plaukais.

Kaip operos teatre, mūsų atsisveikinimas truko ištisus mėnesius. Mes nenustojome garbinti savo įkarščio, minėti būsimo išsiskyrimo siaubo, kalbėti apie aukas, kurias sudėsime vienos kitoms („kai tavęs čionai nebebus, aš niekada daugiau nevalgysiu ledų su pistacijomis"), surasdavome gana iškalbingų literatūrinių pasažų, kad apsakytumėme nusimatantį tragiškumą („...lai prasideda diena ir lai diena ta baigiasi..."), per pamokas po suolais susiliesdavome kulkšnimis.

Mari ir Rozelina mane patikino, kad jos bus mano liūdnosios našlės. Kad jomis taptų, jos nešios gedulą dėl manęs, o galvą apsibarstys pelenais. Pasidavusi geraširdiškumui, aš jaudinausi dėl jų būsimojo skausmo: norėdama jas apsaugoti nuo žiauraus gyvenimo be manęs, įteigiau, kad jos turi mylėti viena kitą, o mano atminimą pagerbti savo sąjungos tvirtumu.

Tauškiau tokius niekus nė kiek nejuokaudama. Savo motinai kalbėjau apie nesibaigiančią kančią,

kuria virs abiejų mano favoričių gyvenimas man išvykus. Vietoj atsakymo mama mane nusivedė pasižiūrėti „Cosí fan tutte“*. Man tai beprotiškai patiko, bet nesupratau užuominos. Aš buvau iš tiesų pasiryžusi amžinai jas mylėti.

Vieną vakarą, kai malšinau potomanijos priepuolį, gerdama entąjį litrą vandens, mano motina, kuri iki šiol tylomis stebėdavo pasikartojantį spektaklį, mane sustabdė:

– Pakaks.

– Aš ištroškusi!

– Ne. Tu ką tik per keturias minutes prarijai penkiolika stiklinių vandens. Tu tuoj sprogsi.

– Nesprogsiu. Aš mirštu iš troškulio.

– Tai praeis. Nustok, tuojau pat.

Pajutau maišto cunamį. Svaiginimasis vandeniu buvo mano mistinė laimė, kuri niekam nekenkė. Jokia patirtis manęs taip netenkino, ji rodė man, kad yra tikrai neišsenkantis dosnumas. Pasaulyje, kur viskas pamatuota, kur net pačios nepadoriausios porcijos man vis tiek atrodė apribotos maisto normavimo sistemos, vienintelė tikra begalybė buvo vanduo, tekantis pro čiaupą iš amžinojo šaltinio.

---

* „Visos jos tokios“ – viena iš komiškų Wolfgango Amadėjaus Mozarto operų.

Nežinau, ar potomanija buvo mano kūno liga. Ją greičiau laikyčiau savo dvasios liga: ar tai nebuvo fiziologinė mano neriboto poreikio metafora?

Mama, be abejonės, baiminosi, kad mano pilvas, per daug pripiltas skysčio, nesprogtų: tai reiškė nepripažinti vaikiškos prigimties, kuri mane siejo su vamzdžiu. Mano vamzdynas buvo toks greitas, kad praėjus penkioms minutėms po priepuolio įsitaisydavau tualete ir be pertrūkio siusiodavau dešimt minučių, o Žiuljeta klykdavo iš juoko. Tai irgi buvo vienas iš gyvenimo malonumų.

Aš sprogau iš pykčio. Kiti ieškojo būdų, kaip mane atskirti nuo vandens, mano stichijos. Norėjo mane atitolinti nuo mano begalybės. Vidinė užkarda pasidavė, ir aš išliejau įniršio srautus.

Nurimau labai greitai. Su šia aistra bus kaip ir su visomis kitomis: išgyvensiu ją slaptumoje, – ši sena bendrininkė toleruodavo saldumynus, alkoholį ir nė neįtariamus belgų mergaitės lėbavimus.

Veiklos, kurią reikėjo slėpti, sąrašas jau buvo ilgas.

INGA, matyt, neišvyks iš Niujorko. Ji troško pasilikti savo nelaimės vietose.

Kaip tik ji vieną siaubingą 1978 metų vasaros dieną palydėjo mus į oro uostą.

Mano kančia buvo klaiki. Tai nebuvo vienintelis kartas mano gyvenime, kai įvyko apokalipsė. Bet tokiems atplėšimams įveikti nebuvo jokio įpročių mechanizmo, tik skausmų spūstis.

Reikėjo per jėgą iš savo glėbio paleisti Ingą. Iš kitos stiklo pusės favoritės man siuntė bučinius. Iš siaubo nežinojau, kur pasidėti.

Žiuljeta paėmė man už rankos. Jos siaubas buvo tolygus manajam, aš tai žinojau.

Lėktuvas. Pakilimas. Išnykimas tolumoje iš Niujorko. Niekada. Niujorkas staiga tapo pagrobtas Niekada šalies. Manyje tiek nuolaužų. Kaip gyventi su tieka mirties?

Mano sesuo, gudruolė, man parodė buteliuką, kurį saugojo savo rankinėje.

– Tai Kent Klifiso vanduo.

Mano akys išsprogo, išvydusios tokį lobį. Kent Klifisas buvo vieta, kurioje aš ir Žiuljeta praleidome pačias nuostabiausias savo naktis. Vanduo iš Kent Klifiso reiškė magišką nuskaidrinimą. Su šiuo eliksyru mes nesiskirsime.

Bangladešas 1978 metais buvo gatvė, pilna mirštančių žmonių.

Niekada liaudis man nepasirodė tokia energinga. Visų akys degė. Buvo stimpama su įkarščiu. Visur tvyrantis alkis kaitino bangladešiečių kraują.

Mūsų namas buvo bjaurus bunkeris, kuriame buvo valgių, o tai didžiausia prabanga.

Ištisas dienas žmogystos turėjo vienintelį tikslą – kovoti su agonija.

Mano tėvai buvo keturiasdešimtmečiai, to amžiaus, kai laikas pasiraitoti rankoves ir išmėginti savo atsakomybę darbe. Tėvas, apsvaigintas užduoties dydžio, atliko ten milžiniškus darbus.

Man buvo vienuolika metų. Tai nebuvo paguodžiantis amžius. Šioje milžiniškoje mirštančiųjų prieglaudoje aš nieko kito nepatyriau, tik siaubą. Jaučiausi kaip sopranas, pasiųstas į patį kruviniausią mūšio lauką, staiga supratęs, koks nepadorus jo balsas, bet negalintis pakeisti jo registro. Vertėjo nutilti.

Aš nutilau.

Mano sesuo taip pat tylėjo. Mes pernelyg gerai žinojome turinčios privilegijuotųjų statusą, kad išdrįstume pasakyti bent žodį. Išėjimas į gatvę iš mūsų reikalavo neregėtos drąsos: reikėjo apginkluoti akis, paruošti joms skydą.

Net ir pasirengęs, žvilgsnis likdavo korytas. Tiesiai man į skrandį plūsdavo neregėto liesumo kūnai, netikėtai pasirodančios bigės, žaizdos, gūžiai, išbrinkimai ir ypač vienu metu iš tiekos akių staugiantis alkis, kurio joks akies vokas nebūtų sutrukdęs išgirsti.

Į bunkerį grįždavau susirgusi nuo neapykantos, neapykantos, kuri nebuvo nukreipta į nieką ir kurią vis dėlto išliedavau ant visko, atitinkamą dalį pasilikdama sau.

Pradėjau nekęsti alkio, savojo alkio, kitų alkio ir netgi tų, kurie jį galėjo jausti. Aš neapkenčiau žmonių, gyvūnų, augalų. Vieninteliai neliečiamieji buvo akmenys. Norėjau tapti vienu iš jų.

Žiuljeta ir aš ritomės žemyn. Tėtė atėjo su mumis griežtai pasikalbėti: buvome paprašytos susiimti. Mes neturėtume užmiršti, kad čia bet kuris norėtų būti mūsų vietoje. Mes turėtume užsklęsti duris savo sielos būsenoms. Jis visada mumis pasitikėjęs ir turįs vilties, kad tai nepasikeis.

– Gyvenimas tęsiasi, – pasakė jis.

Ši frazė buvo šiaudas, už kurio stengiausi užsikabinti. Pagalvojau apie savo favorites ir kiekvienai iš jų parašau po ilgą, aistros kupiną laišką. Nesistengiau pasakoti apie Bangladešą – neradau žodžių. Pasakiau joms, kad džiaugtųsi Niujorku.

Žiuljeta ir aš nieko daugiau neveikėme, tik skaitėme. Sudribusios viena priešais kitą ant kanapos, mes skaitėme, ji „Gyvūnų dialogus“, aš – „Grafą Montekristą“. Buvo nuostabu galvoti, kad gyvuoja pasaulis, kur permaitinti gyvūnai kalbasi sofistiškai ir kur galima paaukoti savo gyvenimą tokiems prašmatniems dalykams kaip kerštas.

Mes vis mažiau išeidavom iš namų, ir tėvai mums dėl to priekaištavo. Mes gynėmės, kad karšta. Tėtis, kuris persunkdavo prakaitu ketverius marškinius per dieną, pasakė, kad tai nerimta priežastis.

– Jūs esate ištižėlės.

Žiuljeta sutiko su nuosprendžiu. O aš, įžeista, nusprendžiau sukilti, kad įrodyčiau savo drąsą. Sėsdavau ant dviračio ir puldavau per žmonių spūstį iki miesto centro, kuriame vyko didysis turgus, o jame puikavosi musės. Plekšteldavai rankomis ir pakilus debesiui vabzdžių pamatydavai dvokiančią mėsą, kurią pardavinėjo mėsininkas.

O štai vaistininkas buvo raupsuotasis, turintis tris pirštus ant dešinės rankos ir, lyg kompensaciją, šešis pirštus ant kairiosios. Jei jo paprašydavai aspirino tablečių, jis atverdavo stalčių, įkišdavo į jį daugiau pirštikaulių turinčią bigę ir paduodavo saują tablečių.

Žmonės, kurie nebuvo per daug sugraužti ligų, buvo labai gražūs. Liesumas jų veidams suteikdavo prakilnumo. Jų akys liepsnojo. Drabužiai, kaip tik įmanoma menkesni, rodydavo sausus kūnus.

Nuo pagrindinio kelio pasigirdo riksmas. Nešama žmonių bangos, stengdamasi nepaleisti iš rankų savo dviračio, atsidūriau tenai. Vienas tipas buvo sutraiškytas automobilio, kuris jam pervažiavo galvą.

Jo kaukolė buvo sprogusi. Šalia jos saulėje švytėjo smegenys.

Vos nevemdama, šokau ant dviračio ir pabėgau. Daugiau niekada nieko nenorėjau matyti.

Bunkeryje priguliau ant kanapos prie savo sesers. Iš namų daugiau nėjau.

Padėtis tapo juokinga: bet kurią dienos valandą galėjai būti tikras, kad mus, Žiuljetą ir mane, rasi išsidrėbusias ant kanapos ir skaitančias. Persikraustydavom kitur tik vakare, kai reikėdavo gultis į lovą.

Tuo metu Bangladešas bandė sukurti demokratiją. Drąsusis prezidentas Zija ur Rahmanas norėjo paneigti nuvalkiotą posakį, pasak kurio kraštutinis skurdas gimdo diktatūrą. Jis stengėsi, kad jo šalis būtų respublika, verta šio vardo. Trokšdamas turėti laisvą spaudą, jis paakino atsirasti ne vieną, bet du nepriklausomus laikraščius, kad vyktų debatai. Taip gimė *Bangladesh Times* ir *Bangladesh Observer.*

Deja, tokių kilnių norų padarinys buvo pasibaisėtinas: kiekvieną rytą, kai pasirodydavo du dienraščiai, galėjai pamatyti, kad jie, žodis į žodį, kablelis į kablelį, fotografija į fotografiją, yra vienas kito kopija. Buvo beprasmiška tyrinėti – paaiškinimų nebuvo. O žurnalistinis prakeiksmas toliau rodė savo galią.

Sekmadienį vakare mudviem su seserim tekdavo rašyti laišką Briuselyje gyvenančiam seneliui iš motinos pusės: kurjeris turėdavo išvykti rytojaus dieną su diplomatiniu lagaminu. Kiekviena gaudavome švarų popieriaus lapą ir užduotį jį užpildyti. Tai būdavo siaubinga: mes neturėdavome, ką pasakyti. „Nagi, nors truputį pastangų!" – reikalaudavo motina.

Žiuljeta įsitaisydavo viename kanapos gale, o aš kitame. Viena kitai nepadėdamos, mes iš savo galvų krapštydavome mintis, norėdamos ką nors surasti: galiausiai rasdavome žodžius ir užrašydavome juos kiek įmanoma didesnėmis raidėmis, kad užimtumėme daugiau ploto. Baigusios rašyti, nebeturėdavome jėgų. Tėtė paimdavo mūsų laiškus ir nusinešdavo į savo kambarį.

Mes girdėdavome, kaip jis klykia iš juoko. Jis vadindavo mūsų laiškus *Bangladesh Times* ir *Bangladesh Observer*. Kiekvieną savaitę įvykdavo stebuklas, kuris nebuvo toks ypatingas kaip Septuaginta, Biblijos vertimas, bet ne mažiau pamokantis: žodis į žodį, kablelis į kablelį mano sesuo ir aš visada parašydavome kone tą patį laišką. Mes jausdavomės pažemintos.

Pačios nežinodamos mes galbūt atskleidėme žurnalistinę Bangladešo paslaptį: kai du skirtingi žmonės bandydavo aiškinti šios šalies aktualijas, žodinis

fatališkumas juos priversdavo rašyti pritrenkiamai tapačius tekstus.

Žinoma, blogiausia, kad šie du skirtingi žmonės nebuvo skirtingi. Apie *Bangladesh Times* ir *Bangladesh Observer* mes nieko nežinojome. O dėl manęs ir Žiuljetos, mes pradėjome kelti klausimus.

Mus skyrė dveji su puse metų. Mano sesuo visada labai skyrėsi nuo manęs daugeliu atžvilgių: būdama daug švelnesnė, svajingesnė, gražesnė ir meniškesnė nei aš, Žiuljeta buvo poezijos įsikūnijimas. Be to, ji buvo rašytoja: ji kūrė eilėraščius, romanus ir nepaprastai žavias tragedijas. O aš buvau mistikė: kai mano netikinti sesuo mane užklupdavo besimeldžiančią, ji klykdavo iš juoko. Atrodė, kad šių dviejų asmenybių supainioti neįmanoma.

Ir vis dėlto tai buvo įmanoma. Bangladeše prasidėjo mūsų panašėjimo procesas. Mes to nebuvome nei nusprendusios, nei pastebėjusios. Gyvenimas dviese ant tos pačios kanapos sudarė puikias sąlygas šiam fenomenui rastis. Mes augome sekdamos antrininko pavyzdžiu.

Kaip tik šiuo metu su įkarščiu ėmiau laukti pašto. Iš pradžių kartais sulaukdavau malonaus laiškelio iš Niujorko: rašydavo Mari ar Rozelina. Mano aistra suteikdavo jų žodžiams tiek jėgos, kad buvau įsitikinusi, jog skaitau meilės prisipažinimus: tuojau pat atsakydavau srautu didingų priesaikų, nepastebėdama neatitikimo tarp to, ką rašau, ir to, kas buvo rašoma man.

Dėl to labai greitai laiškų iš favoričių ėmiau nebegauti. Man reikėjo laiko, kad galėčiau susitaikyti su šia tiesa: ištisus mėnesius dėl to kaltinau paštą. Tačiau mano tėvai laiškus gaudavo iš viso pasaulio.

Motina mane ramino kaip įmanydama.

– Mažai žmonių rašo. Tai nereiškia, kad jie tave užmiršta ar kad tave mažiau myli. Inga, kuri tave taip myli, tave įspėjo: ji tau nerašys dėl tos paprastos priežasties, kad priklauso tai žmonių kategorijai, kuri nerašo.

Bandžiau tai suviršinti. Tai buvo sudėtinga, nes iš pradžių favoritės rašė. Kodėl jos tapo žmonėmis, kurie nerašo? Kodėl jos pasikeitė?

– Aš juk nesikeičiu, – piktinausi.

– Ne, tu keitiesi.

Ji buvo teisi: nors mano jausmai buvo tie patys, mano statusas kito. Aš toli gražu nebebuvau karalienė, kokia tikėjausi esanti Niujorke. Buvo aišku, bent jau tiek, kad aš praradau savo karalystę.

Laimei, man dar liko daug vaikystės. Kai tėvai mus, Žiuljetą ir mane, veždavosi pasižvalgyti po šalį, mane vis dėlto svaigindavo vaikiškas įkarštis. Kai tik pamatydavau upės atšaką, ežerą, srautą – o Bangladešas yra vandens kraštas – tuojau pat puldavau į jį, nesugebėdama pasipriešinti savo stichijos šauksmui. Taigi pasinėrusi į Gangą prie upės žiočių, pasigavau baisų ausų uždegimą ir vandenyje palikau pusė savo klausos.

Ši šalis neturėjo kito turto ir kito grožio, tik savo liaudį, kuri būdama pernelyg gausi buvo ir pagrindinė beprotiško skurdo priežastis. Mes keliavome po visas provincijas ir niekur nebuvo į ką žiūrėti, išskyrus visada puikius žmones. Deja, pusė iš jų nuolatos merdėjo. Tai buvo pagrindinis Bangladešo užsiėmimas.

Bangladeše pagrindinis mano tėvo rūpestis kaip tik ir buvo neleisti žmonėms mirti sudarant palankias sąlygas šalies vystymuisi. Skylėje, vadinamoje Džalšatra, pačioje džiunglių širdyje, viena belgė buvo įkūrusi raupsuotųjų prieglaudą. Mano tėvus uždegė jos ryžtas. Džalšatra tapo viena iš mūsų gyvenimo vietų.

Belgė, apie kurią kalbama, buvo savotiška karė, persirengusi vienuole, o jos vardas buvo sesuo Marija Paulina. Ši žavinga moteris, norėdama įkurti raupsuotųjų prieglaudą, nuvertė kalnus. Ji mažai miegodavo ir leisdavo dienas ir naktis slaugydama neįsivaizduojamai ligotas būtybes, tvarkydama savo stovyklos reikalus, ieškodama maisto, baidydama gyvates ir tigrus.

Sesers Marijos Paulinos gyvenimas persimainė nuo tada, kai ji prieš dvidešimt metų padėjo pirmąjį raupsuotųjų prieglaudos akmenį. Ji buvo liesa, atšiauri ir šiurkšti, ir tai buvo savaime suprantama.

Mano tėvai tuojau pat įsitraukė į jos veiklą. Mano sesuo ir aš pradėjome po džiungles vaikytis beždžiones. Jos pasirodė besančios agresyvios ir mes sugrįžome į dispanserį. Aplinkui nieko nebuvo. Mes atsisėdome ant akmens.

– Tu nori pamatyti raupsuotuosius? – paklausiau Žiuljetos.

– Tu juokauji!

– Tai ką veiksim?
– Geras klausimas.
– Kaip tu manai, kur jie deda mirusiuosius?
– Manau, kad juos užkasa.
– Einu jų paieškoti.
– Tau galvoj negerai.

Iš visų pusių apėjau Džalšatrą, bet neradau vietos, kur užkasami lavonai. Aplink šlitinėjo mažiau ligoti raupsuotieji. O labiausiai sergančiųjų padėtis trikdė. Žmogus, sėdintis ant žemės, neturėjo nosies – vietoj jos žiojinti didelė skylė leido matyti jo smegenis.

Priėjau su juo pasikalbėti. Keliais bengališkais žodžiais jis man pasakė, kad nesupranta anglų kalbos. Kai jis kalbėjo, jo smegenys judėjo. Šis reginys mane pribloškė: kalba kyla iš krutančių smegenų.

Vakare mums parodė mūsų kambarius: man ir seseriai buvo skirta mažytė celė su siauru tarsi kaukolė langu. Elektros nebuvo, teko pasišviesti žvake. Prietemoje pastebėjome stambius vorus. Vorai niekada man nekėlė siaubo. Kad apsaugočiau nuo jų Žiuljetą, palydėdavau ją į tualetą. Man atrodė, kad vadinamieji tualetai kelia dar didesnį pavojų. Džalšatra buvo pragaro prieškambaris. Mes atsigulėme kiekviena ant savo šiaudų čiužinio ir nusprendėme stengtis niekur neiti iš celės. Naktimis bandydavome išsiaiškinti, kas skleidžia garsus, aidinčius iš džiun-

glių. Dienomis skaitydavome: prasmegdavome savo knygose, mano sesuo pasinerdavo į „Vėjo nublokštus“, o aš į „Quo vadis“.

Skaitymas buvo mūsų „Medūzos plaustas“*. Aplink viešpatavo nuožmumas, kova už gyvybę. Mes nieko neturėjome prieš žmones, kurie mirė aplinkui mus. Tiesiog jautėmės labai pažeidžiamos, regėdamos tiek agonijos, ir kad nebūtumėme nuneštos šios mirties upės, įsikibdavome kiekviena į savo knygą.

Sesuo Marija Paulina valė pūliuojančias žaizdas. Skarlet O'Hara su Retu Butleriu šoko baliuje. Viena moteris buvo beprarandanti ryšį su savo rankų nervų galūnėmis. Petronijus aiškino Neronui, kad tokios eilės jo genijaus nevertos.

Mus pakviesdavo prie stalo. Valgydavome lęšių srėbalą, o sesuo Marija Paulina pasakodavo apie nepakenčiamus reikalus. Maždaug tuo metu aš ir nusprendžiau niekada nekurti raupsuotųjų prieglaudos. Mes dar žavėsimės tvirtybe, su kuria laikiausi šios nuostatos.

---

* „Medūzos plaustas“ – garsus alegorinis prancūzų dailininko romantiko Théodore'o Géricault (1791–1824) paveikslas.

Dvyliktojo gimtadienio proga aš gavau dramblį, tikrą dramblį. Deja, tik dvidešimt keturioms valandoms.

Bet šias dvidešimt keturias valandas dramblys buvo mano. Užsilipau ant jo nugaros kartu su dramblio vedžiotoju ir praleidau ant jos visą savo gimtadienį. Jojant per miestą žmonės į mane žiūrėjo kaip į karalienę.

Buvo verta gyvenimą pragyventi ant dramblio. Taip įgautum didybės, ūgio, būtum garbinama. Mielai būčiau tenai pasilikusi iki pasaulio pabaigos.

Grįžtant į bunkerį vaišintis, Žiuljeta prisėdo prie manęs ant plačios nugaros, laikydama pyragą su dvylika žvakių. Dramblys ir jo šeimininkas gavo savo dalį, bet gyvūnas susidomėjimo šiuo kulinarijos gaminiu neparodė. Savo pavakariams jis išrovė bananmedį ir visą suėdė, paskui apžiojo sodo laistymo vamzdį ir keturiasdešimt minučių laikė jį gerklėje, kol prisipildė skysčio.

Tokia didinga dovana gimtadienio proga man pasirodė kaip blogas ženklas. Bandžiau pagrįsti šį prietaringą įsitikinimą. Tiesą sakant, aš nebuvau laiminga sulaukusi dvylikos metų. Tai buvo paskutinis vaikiškas gimtadienis.

VienĄ vakarą patyriau apreiškimą. Išsidrėbusi ant kanapos skaičiau Koletės novelę, kuri vadinosi „Žalias vaškas“. Ši istorija, taip sakant, buvo apie nieką: viena mergina antspaudavo laiškus. Ir vis dėlto pasakojimas mane pavergė, net nežinau, kaip tai paaiškinti. Vieno sakinio, neduodančio beveik jokios papildomos informacijos, posūkyje įvyko neįtikėtinas reiškinys: mano stuburu perbėgo energijos pliūpsnis, oda pašiurpo, ir nors aplinkos temperatūra siekė trisdešimt aštuonis laipsnius, mano kūnas nuėjo pagaugais.

Priblokšta iš naujo perskaičiau tą vietą, kuri sukėlė tokią reakciją, ir pabandžiau susekti jos kilmę. Bet buvo kalbama tik apie besilydantį vašką, jo tekstūrą, jo kvapą, kitaip sakant, apie nieką. Tad iš kur tas keistas jaudulys?

Pagaliau aš supratau. Šis sakinys buvo gražus: tai, kas įvyko, buvo grožio padarinys.

Žinoma, prisiminiau mokytojų kalbas: „Panagrinėkite šio rašytojo stilių“, „Šios eilės labai geros, pavyzdžiui, viena ar kita balsė šiame eilėraštyje pasikartoja keturis kartus“ ir t. t. Šie preparavimai vargina taip pat kaip smulkus įsimylėjėlio pasakojimas pašaliniams apie jo mylimosios grožį. Tai nereiškia, kad literatūros grožis neegzistuoja: tik ši patirtis yra tokia pat neišreiškiama, kaip Dulsinėjos žavesys, neperteikiamas tam, kuris nėra jautrus. Reikia pačiam įsimylėti arba ryžtis niekada nesuprasti.

Šis atradimas man prilygo Koperniko padarytam perversmui. Knygos, kaip ir alkoholis, buvo mano gyvenimo esmė: nuo šiol skaitymas taps neperprantamo grožio paieškomis.

Mama mus nusivedė prie jūros. Išskleręs lėktuvas iš Bangladešo Bimano mus perkėlė į Koks Bazarą, nuo anglų kolonizavimo laikų išlikusį kurortą. Mes įsikūrėme buvusiame prabangiame Viktorijos stiliaus viešbutyje, kuris dabar tebuvo griuvėsiai, pilni milžiniškų tarakonų. Vietovei patrauklumo tikrai netrūko.

Koks Bazare poilsiautojų nebebuvo. Apskritai Bangladešas nebuvo skirtas atostogoms. Viešbutis buvo negyvenamas, išskyrus septyniasdešimt penkerių metų anglų porą, kuri leido dienas užsidariusi savo kambaryje ir skaitydama prieštvaninius *Times* numerius, o vakarais nusileisdavo į restoraną, ji su vakarine suknia, jis su smokingu, ir su panieka dairydavosi aplinkui.

Mes be perstojo ėjom į pliažą. Bengalijos įlanka buvo apokaliptinio grožio: niekada nemačiau tokios įsiaudrinusios jūros. Niekaip negalėjau pasipriešinti

milžiniškų bangų traukai: nuo ryto iki vakaro tūnodavau vandenyje.

Niekas kitas neplaukiodavo. Mama ir Žiuljeta tysodavo ant smėlio. Negausūs pliažo lankytojai, daugiausia vaikai, ieškodavo kriauklių, kurias galima parduoti. Kai kuriuos kviesdavau maudytis su manimi jūroje. Jie nusišypsodavo ir atsisakydavo.

Tai buvo svaigulio kupinos dienos. Surasdavau savo gyvenimui pateisinimą nuo bangų keterų tujindama dangų. Kuo jos būdavo didesnės, tuo toliau mane nunešdavo ir tuo aukščiau iškeldavo.

Naktimis gulėdama lovoje po nudėvėtu viešbučio baldakimu, stebėdavau ant užuolaidų, saugančių nuo moskitų, ropinėjančius tarakonus ir savo kaulais vis dar mėgaudavausi potvynio ir atoslūgio šokiu. Turėdavau vienintelį norą: vėl tenai sugrįžti.

Vieną kartą, kai vandenyje buvau pratūnojusi ištisas valandas, toli nuo kranto mano kojos buvo pagautos daugybės rankų. Aplink mane nieko nebuvo. Tai turėjo būti jūros rankos.

Mano baimė buvo tokia didelė, kad aš netekau amo.

Jūros rankos pakilo palei mano kūną ir nuplėšė maudymosi kostiumėlį.

Pašėlusiai grūmiausi, bet jūros rankos buvo stiprios ir jų buvo galybė.

Aplinkui mane vis dar nebuvo jokio žmogaus.

Jūros rankos išskėtė mano kojas ir įėjo į mane.

Skausmas buvo toks stiprus, kad man grįžo balsas. Aš suklykiau.

Motina mane išgirdo ir per bangas ėmė bėgti pas mane, klykdama taip pamišėliškai, kaip tik gali klykti motina. Jūros rankos mane paleido.

Motina paėmė mane ant rankų ir nusinešė į pliažą.

Tolumoje pasimatė iš vandens išbrendantys keturi laibi ir gyvastingi dvidešimtmečiai indai. Jie paspruko tekini. Daugiau niekada jų nesutikom. Manęs daugiau niekas nematė jokiame vandenyje.

Gyvenimas tapo nebe toks šaunus.

Sugrįžusi į Daką pastebėjau, kad esu praradusi sugebėjimą naudotis viena savo smegenų dalimi. Mano mokėjimas skaičiuoti buvo pradingęs. Aš netgi nebesugebėjau atlikti paprastų užduočių.

Toje vietoje mano galvą užklojo nebūties skraistės. Jos tenai ir pasiliko.

Vis dar tebebuvau vamzdis, bet mano sieloje jau prasidėjo paauglystei būdingas susiskaidymas.

Manyje prabilo naujas balsas, kuris neužčiaupdamas ankstesniųjų tapo galutiniu pašnekovu ir mane įpratino mąstyti dviem balsais. Jis niekada neužmiršdavo man juokais pranešti apie reiškinių siaubą.

Sesuo Marija Paulina ilgą laiką maldavo belgų pagalbos raupsuotųjų prieglaudai. Mano tėvas nedavė ramybės ministerijai ir fondams: viskas baigėsi tuo, kad jam pranešė, jog atvyksta dvi flamandės vienuolės, apsisprendusios paaukoti savo gyvenimą Džalšatrai.

Tėtė nuvyko jų pasitikti į Dakos oro uostą; prieš palydimos į džiungles, jos turėjo papietauti bunkeryje. Laukėme jų su smalsumu, kurį žadina aukojimasis: koks velnias galėjo pats užsimanyti palikti patogų Flandrijos vienuolyną, kad paaukotų savo gyvenimą Bengalijos raupsuotųjų prieglaudos pra-

garui? Kokią žmogišką paslaptį slėpė tokia pamišėliška auka?

Duris joms atidarė sodininkas. Šis puikus musulmonas, kuris apsirengęs tikriausiai svėrė penkiasdešimt kilogramų, nustebęs pasitraukė atatupstas ir ėmė virpėti. Jis nėrėsi iš kailio, kad išnyktų ir atlaisvintų kelią dviem būtybėms, tokioms milžiniškoms, kad reikėjo išplėsti akis norint jas visas pamatyti. Šios dvi seserys, kurios vis dėlto nebuvo viena iš kitos kilusios, apkūnumu buvo dvynės.

Sesuo Liesė ir sesuo Lena buvo dvidešimt penkerių metų. Joms buvo galima duoti nežinia kiek. Jų įgytą dvynių panašumą didino apranga ir vienuoliški lagaminai. Jų veidai buvo gumbuoti ir kupini lipšnumo.

Mano motina dėjosi, kad nepastebi jų išskirtinumo, ir kalbėjosi su jomis labai mandagiai. Pamatėme, kad sesuo Liesė ir sesuo Lena, kurios niekada nebuvo išvykusios iš savo kaimo vakarų Flandrijoje, kalba nesuprantama šnekta. Jų kalba priminė puodo, kuriame verda bulvės, dangčio tarškėjimą.

Mano tėvai susižvalgė, vienas kito klausdami, kaip sesuo Marija Paulina sutiks naujokes. Pavalgę mes sugrūdome tas dvi personas į automobilį ir šiaip taip susikimšome patys. Tai buvo pirmas kartas, kai aš norėjau vykti į Džalšatrą: norėjau pamatyti jų išsilaipinimo sceną. Naujasis balsas mano galvoje iš ma-

lonumo šėliojo: „Pažiūrėk į jas, mažiausias automobilio krestelėjimas sukelia riebalų drebėjimą, dabar tu žinosi, kad norint paaukoti savo gyvenimą gėriui reikia turėti kokią nors problemą“.

Pagaliau atvykus, sesuo Liesė ir sesuo Lena buvo ištrauktos iš automobilio. Jos susižavėjusios pažvelgė į džiungles, kurios taip skyrėsi nuo flamandiškos aplinkos. Sesuo Marija Paulina atėjo kaip generolas. Ji, net nepastebėjusi vienuolių matmenų, jas tuojau pat nusivedė šaukdama, kad jų laukia pabaisiškas darbas.

Tai buvo stebuklas. Sesuo Liesė ir sesuo Lena pasirodė esančios nepaprastos moterys. Jos atliko antžmogišką darbą ir išgelbėjo šimtus raupsuotųjų. Jos niekada nepaliko Džalšatros ir niekada nenumetė nė gramo.

Kaimynė Indija, palyginti su Bangladešu, buvo gausos šalis. Tam, kuris atvykdavo iš Dakos, Bombėjus primindavo Niujorką, o Kalkuta – Naująjį Orleaną. Vis dėlto skurdas tenai šokiravo dar labiau – dėl hinduizmo, kuris skatino skirtumus. O Bangladeše viešpatavo saikingas islamas, žavus savo lygiava.

Mes buvome vienintelės žmogiškos būtybės planetoje, vykstančios į Kalkutą, artimiausią nuo sienos miestą, ieškoti maisto. Šiame pragariškame mieste jo buvo tik truputis, bet mums tai atrodė kaip perteklius.

Mes pakilome iki Dardžilingo*, ir nostalgiškas jo grožis mane apstulbino. Per daug užsižiūrėję į Everestą gerdami arbatą, pasidavėme himalajiškai pagundai: savaitei išvykome į Nepalą.

---

* Dardžilingas – kurortas Indijos šiaurės rytuose, Himalajų papėdėje. Jį supa maždaug 50 000 akrų arbatos plantacijos.

Šalis, kurioje leidome laiką keldami galvas iki dangaus, kad pamatytume neįsivaizduojamo aukščio viršūnes, buvo kaip tik man. Bet su pragyvenimo lygiu buvo kas kita.

Viena aplankyta vieta tenai mane sukrėtė žiauriau už viską, ką esu mačiusi šioje planetoje, – tai Gyvosios Deivės šventykla. Deivė buvo vaikas, kurią brahmanai išrinko į šias pareigas jai gimus pagal tūkstančius astrologinių, karminių, socialinių ir kitų kriterijų. Kūdikis tuojau pat pasiekė dievybės rangą ir kaip tokia, taip sakant, buvo įsprausta į pačią šventyklos materiją. Mergytė, įrėminta soste, prabangiai maitinama, žydėdama ir garbinama moterų žynių, augo nesimokydama vaikščioti. Vieninteliai judesiai, kuriuos ji turėjo teisę atlikti, buvo judinti kulto objektus. Išskyrus žynes, niekam nebuvo leidžiama pakelti į ją akių.

Išskyrus kartą per metus, procesijos dieną, kada Gyvoji Deivė būdavo nešama ant milžiniškų neštuvų per miestą, kur suplūsdavo minios jos pamatyti, pasveikinti ir jai pasimelsti. Mergaitei tai buvo vienintelė proga pamatyti tikrą pasaulį. Tada ji būdavo daug fotografuojama. Vakare ji vėl susijungdavo su šventykla, kurios durys vėl būdavo uždaromos iki kitų metų.

Visa tai trukdavo, kol mergaitė sulaukdavo dvylikos metų. Per savo gimtadienį ji netekdavo dievybės statuso ir staiga būdavo paprašyta išsinešdinti.

Nutukusi mergaitė, nemokanti vaikščioti, jau seniai pamiršta savo šeimos, buvo paleidžiama į gamtą. Ir niekam, regis, nerūpėjo šios naujos žmogiškos būtybės likimas.

Ant išorinės šventyklos sienos buvo prikabinėta gausybė votų – dabartinės Gyvosios Deivės nuotraukų, atspindinčių įvairų jos amžių. Buvo graudu matyti, kaip metai po metų mažučiukė mergytė virsta kažkuo panašiu į išpurtusį nuo riebalų šilkverpį. Ten taip pat kabėjo ir senos ankstesnių Gyvųjų Deivių fotografijos, siaubinga virtinė viena už kitą storesnių mergaičių, kurios egzistuodavo tik iki dvylikos metų. Galėjai tik savęs klausti, kuri jų gyvenimo dalis buvo baisesnė: prieš lemtingą amžių ar po jo.

Kai pamačiau Gyvosios Deivės šventyklą, man buvo dvylika metų. Būtų per maža pasakyti, kad buvau sukrėsta. Laimei, mano likimas neturėjo nieko bendro su šios nepalietės mergaitės likimu, tačiau savo širdimi ją labai gerai supratau.

Kad ir kaip keista, vos tik pabudo mano sąmonė, iškart suvokiau, kad augimas yra nykimas ir kad ši nuolatinė netektis turi siaubingas pakopas. Gyvosios Dievybės šventykla mane privertė akis į akį susidurti su tiesa, kuri nuo gimimo buvo skirta man: dvylikos metų mergaitės išvaromos.

Mano galvoje susiskaidymas vyko toliau. Naujasis balsas buvo stiprus ir nuo šiol trukdė pasakoti sau istorijas. Mano vidinis pasakojimas, sumišęs su tikrove ir prasimanymais, niekada nebuvo nutrūkęs: jis lydėjo mano menkiausius poelgius, mano menkiausias mintis. O dabar, kai bandžiau atnaujinti santykius su šiuo pasakojimu, naujasis balsas ėmė kištis, pakęsdamas tik minties nenuoseklumą.

Viskas tapo fragmentu, dėlione, kuriai trūko vis daugiau ir daugiau dalių. Smegenys, perėjusios kelią nuo chaoso iki nenutrūkstamai veikiančios gamybos mašinos, tapo trupintuvu.

Trylikos metų buvau Birmoje. Tai buvo pati gražiausia pasaulio šalis, bet buvo nepakenčiama tai matyti esant tokio amžiaus, kai negalėjau būti aukštumoje. Penkeriais metais anksčiau ar penkeriais metais vėliau būčiau drąsiai stojusi prieš tokį spindintį puošnumą. Trylikos metų tiesiog negalėjau jo virškinti.

Iš Mišimos* kūrinių perskaičiau „Aukso paviljoną“. Buvau tas gamtos nuskriaustas vienuolis, kuris į grožį žiūri su pykčiu. Grožis galėjo mane jaudinti tik tada, kai įsivaizdavau jį naikinanti. Priešingai nei bonza piromanas, niekada neturėjau drąsos imtis veiksmų – pasitenkindavau įsivaizduojamais gaisrais. Tik jie man ir padėjo atskleisti spindesį aplinkui.

---

* Jukio Mišima (1925–1970) – japonų rašytojas. Klasikinėje jo kūrinių kalboje susipina erotizmas, mirties garbinimas ir egzistencinis tragizmas. Rašytojas viešai nusižudė.

Tėvai mus nuvežė į Paganą, dar nuostabesnį nei Kiotas: šis senovinis šventyklų miestas tiesiog buvo pats didingiausias šioje planetoje. Aš palūžau. Laimei, žinojau, kad viena iš šio pasakiško peizažo dalių nuniokota gaisro – dėl to jis man tapo priimtinesnis. Kai prašmatnios pagodos pernelyg mane slėgdavo, mano dvasia jas paskandindavo praeities liepsnose ir staiga pajusdavau pasitenkinimą.

Įtariau, kad Žiuljeta jaučia tokį pat susijaudinimą.

– Tai per gražu, – sakė ji.

Toks kalbėjimo būdas įėjęs į kalbą, tačiau sesers ir mano lūpose šie žodžiai įgavo tiesioginę prasmę: mes buvome prislėgtos šio pertekliaus. Tieka grožio reikalavo aukos, ir mums nieko kita neliko, tik paaukoti save – arba apkaltintą grožį. „Jis arba aš“, – teisėtas gynimosi būdas. Beje, Žiuljeta taip pat skaitė „Aukso paviljoną“, godžiai, nekomentuodama.

Mano kūnas pasikeitė. Per metus paaugau dvylika centimetrų. Man išaugo krūtys, komiškai mažos, tačiau man jau ir to buvo per daug: bandžiau jas nudeginti žiebtuvėliu, kaip amazonės nusidegindavo vieną krūtį, kad būtų patogiau šaudyti iš lanko, bet man nepasisekė, tik skaudėjo. Šios problemos sprendimą atidėjau vėlesniam laikui, įtikėjusi, kad anksčiau ar vėliau išeitis bus rasta.

Šis beprotiškas augimas mane vėl panardino į mano pirmųjų metų augalinę būseną. Nieko nebegalėjau iš nuovargio. Nusivilkti iki baro prilygo žygdarbiui: jėgų man suteikdavo tik viskio perspektyva. Gėriau norėdama užmiršti, kad man trylika metų.

Buvau milžiniška ir bjauri, nešiojau lyginamąjį dantų lanką. Bangladešo prezidentas, nuostabusis Zija ur Rahmanas buvo nužudytas. Vos tik palikdavau kokią šalį, joje kas nors atsitikdavo. Pasaulis man kėlė pasišlykštėjimą.

Bangladešas paniro į karinę diktatūrą, o aš skendėjau savo kūno diktatūroje. Birma, azijinė Albanija, gyveno atsiskyrusi. Aš uždariau savo sienas.

Tėvas buvo smarkiai sukrėstas dėl Zija ur Rahmano mirties. Motina buvo smarkiai sukrėsta savo dukrų lervinės būsenos, ypač jaunėlės, kuri nepakildavo iš lovos.

– Einu paieškoti kėliklio, – sakydavo ji, matydama mano didelį kūną, užgulusį pagalvėles.

Ji mus nusitempė į anglų klubą, sakydama, kad tenai yra baseinas, nors man ant jo buvo nusispjaut. Ten man atsitiko siaubinga nelaimė: vienas penkiolikos metų anglas, laibas ir dailus, priešais mano akis paniro į vandenį, ir aš pajutau, kaip kažkas manyje ėmė plėšytis. Siaubas: aš troškau berniuko. Dar to betrūko. Mano kūnas mane išdavė.

Žinoma, šis anglas turėjo ilgus juodus plaukus, blyškų veidą, skaisčiai raudonas lūpas ir dailias rankas bei kojas, tačiau tai vis dėlto buvo berniukas. Visiška negarbė. Aš ėmiau sekioti paskui jį, kad jis mane pastebėtų. Jis manęs nepastebėjo. Tai buvo suprantama: nebuvau išvaizdi. Vaistą nuo šios šlykščios situacijos, žinoma, buvo galima rasti knygose. Su beribiu pakylėjimu perskaičiau „Fedrą“: aš buvau Fedra, jis buvo Hipolitas. Rasino kūrinys atitiko mano transo būseną. Vis dėlto supratau, kad šis polinkis negarbingas.

Nusprendžiau tuo nesigirti.

Mano hormoninės nebūties gelmėse viešpatavo vien tik chaosas. Naktimis atsikeldavau ir eidavau į virtuvę kovoti su ananasais: buvau pastebėjusi, kad nuo šio vaisiaus pertekliaus ima kraujuoti dantenos, ir man reikėjo šios kovos vienas prieš vieną. Pasiimdavau didelį peilį, pagriebdavau ananasą už ševeliūros, keliais geležtės judesiais jį nulupdavau ir rydavau tol, kol likdavo graužtukas. Jei pirmieji kraujo lašai dar nebūdavo pralieti, sukapodavau į gabalus kitą ananasą ir jaudinantis momentas ateidavo: išvysdavau savo hemoglobine paskendusį geltoną vaisiaus minkštimą.

Šis reginys man suteikdavo pasiutusio malonumo. Valgydavau raudonį aukso šerdyje. Kraujo skonis ananase man įvarydavo geidulingos baimės. Rydavau stačiais kąsniais ir kraujuodavau dar labiau. Tokia buvo dvikova tarp vaisių ir manęs.

Buvau pasmerkta pralaimėti, nebent būčiau sutikusi nukraujuoti iki paskutinio lašo. Šią ypatingą kovą nutraukdavau, kai pajusdavau, kad mano dantys tuojau iškris. Virtuvės stalas buvo ringas, kuriame likdavo mįslingų pėdsakų.

Ši vaisinė Iliada sugerdavo šiek tiek mano įtūžio.

Jau per ilgai laukiau baisios nelaimės. Ėmiau suprasti, kad ji pati neįvyks. Reikėjo ją sukelti. Negalėjau pasikliauti nei dabartimi – valstybę perversmai ištikdavo tik tada, kai išvykdavau iš šalies, – nei metafizika – veltui atidžiai tyrinėjau dangų ir žemę, pranašiški apokalipsės ženklai nesirodė.

Buvau išalkusi kataklizmo, Žiuljeta – taip pat. Apie tai mes nekalbėjome. Mes jau pasiekėme tokį būvį, kuris visą laiką buvo mūsų savastis: mums nebereikėjo kalbėtis. Mes žinojome, kuo gyvena kita: tuo pačiu.

Aš ir toliau troškau jaunuolio anglo, mano kūnas toliau augo, vidinis balsas toliau manimi bjaurėjosi, o Dievas toliau mane baudė. Šiems išpuoliams aš priešinausi pačia didvyriškiausia visų laikų rezistencija.

Bangladeše sužinojau, kad alkis yra skausmas, kuris labai greitai išnyksta: jo pasekmės išgyvenamos nebepatiriant kančios. Apsiginklavusi šiomis

žiniomis, išleidau potvarkį: 1981 metų sausio 5-ąją, šventosios Amelijos dieną, aš nustosiu valgyti. Šį savęs alinimą lydės viena išlyga: potvarkis numatė, kad nuo šios dienos aš nepamiršiu nė vienos savo gyvenimo emocijos.

Buvo galima neprisiminti techninių pasaulio detalių, 1515 metais įvykusio Marinjano mūšio, įžambinės kvadrato, tautinio amerikiečių himno ir cheminių elementų klasifikacijos. Tačiau neprisiminti to, kas buvo tave sujaudinę, nors ir nesmarkiai, buvo nusikaltimas, kurį darė pernelyg daug mane supančių žmonių. Aš jaučiau protinį ir fizinį pasipiktinimą.

1981 metų naktį iš sausio 5-osios į 6-ąją dalyvavau pirmajame dienos emocijų vidinės projekcijos seanse: pagrindinė sudedamoji jų dalis buvo alkis. Nuo tada, pradedant 1981 metų sausio 5 diena, kiekvieną naktį šviesos greičiu mano galvoje sukasi emocijų ritė.

Ar tai vyko dėl to, kad buvau trylikos su puse metų, amžiaus, kai maisto poreikis pats baisiausias? Alkis neskubėjo nusibaigti mano skrandžio įduboje. Jo agonija truko du mėnesius, kurie man atrodė kaip ilga kankynė. O štai atmintį buvo lengva išjudinti.

Po dviejų mėnesių kančios stebuklas pagaliau įvyko: alkis dingo atlaisvindamas vietą srauniam

džiaugsmui. Aš įveikiau savo kūną. Ir išgyvenau tai kaip ypatingą pergalę.

Žiuljeta sulyso, o aš tapau kaip skeletas. Anoreksija man tapo malone: blogai maitinamas vidinis balsas nutilo, mano krūtinė vėl tapo žavingai plokščia, geismas jaunuoliui anglui visiškai užgeso, tiesą sakant, aš nebejutau nieko.

Šis jansenistinis gyvenimo būdas – visi valgiai kenkia kūnui ir sielai – mane palaikė ledynmečiu, kai jausmai nebesiskleidė. Tai buvo atvanga: aš nustojau savimi bjaurėtis.

Kadangi maisto nebebuvo, nusprendžiau valgyti visus žodžius iš eilės: perskaičiau visą žodyną. Nenorėjau praleisti nė vieno užkandžio: kaip iš anksto žinoti, kad kai kurie iš jų nieko verti?

Gundžiausi šokinėti nuo vienos raidės prie kitos, kaip bet kuris žodyno vartotojas. Bet prisiverčiau jį skaityti griežtai pagal alfabetą, kad nepradingtų nė vienas trupinėlis. Pasiektas rezultatas buvo pritrenkiantis.

Pavyzdžiui, aš pastebėjau enciklopedinę neteisybę: tam tikros raidės buvo įdomesnės už savo kaimynes. Labiausiai jaudinanti buvo raidė A: ar dėl tamsumo, kurį pabrėžė Rembo? Ar tai paprasčiausiai buvo pritrenkianti pradžios jėga, jos energija?

Įtariu, kad šis skaitymas turėjo papildomą tikslą, kurio tada nebuvau pripažinusi: troškimą neleisti smegenims dar labiau išsiskaidyti. Kuo labiau liesė-

jau, tuo labiau jaučiau, kad tirpdau tai, kas man pakeitė protą.

Tie, kurie kalba apie dvasinį asketų turtingumą, yra verti kentėti nuo anoreksijos. Nėra geresnės grynojo ir griežtojo materializmo mokyklos nei užsitęsęs pasninkas. Peržengus tam tikrą ribą tai, ką mes laikome siela, nusilpsta tiek, kad išnyksta.

Šis būtybės su sutrikusia mityba dvasinis skurdas yra toks skausmingas, kad jis gali sukelti labai stiprias reakcijas. Čia slypi tiek pat puikybės, kiek išgyvenimo instinkto. Mano atveju tai reiškėsi milžiniškais intelektualiniais užmojais, kaip kad skaityti žodyną nuo A iki Z.

Klaida būtų tenai įžvelgti protą, būdingą anoreksijai. Būtų šaunu, jei pagaliau būtų pripažinta akivaizdybė: askezė nepraturtina dvasios. Susilaikymo dorybė neegzistuoja.

Tėvai mus nusivežė parodyti Popos kalno: turiu omeny budistų vienuolyną, įkurdintą tokio stataus kalno viršūnėje, kad jis atrodo kaip haliucinacija.

Man buvo keturiolika metų ir apsirengusi atrodžiau išvaizdi. Vienuoliai mane apžiūrėjo ir tėvui pasakė, kad jie norėtų mane nusipirkti. Motina paklausė kodėl.

– Nes jos veido spalva kaip porcelianinės lėlės, – atsakė jie.

Sužavėti tėvai apsimetė, kad susidomėjo pasiūlymu, ir ėmė derėtis dėl kainos.

Man tai nepasirodė juokinga. Šiam amžiui juk būdingas liguistas šventeiviškumas.

Aš svėriau keturiasdešimt kilogramų. Žinojau, kad liesėsiu ir toliau. Bus pasiekta tokia stadija, kad net ir juokais joks bonza nepasisiūlys manęs nupirkti. Ši mintis mane nuramino.

Pirmą kartą perskaičiau „Parmos vienuolyną“. Kaip ir visi pasakojimai, kuriuose tam tikrą vaidmenį atlieka kalėjimas, šis tekstas mane pritrenkė: vien tik kalėjimas daro meilę įmanomą. Nežinojau, kodėl šitai man tiek daug sako.

Be to, nebuvo nieko kultūringesnio už šią knygą. Anoreksija laikė mane nuošalyje nuo civilizacijos ir dėl to aš kentėjau. Taip pat aistringai skaičiau ir susikaupimo reikalaujančią literatūrą: „Mirtis yra mano amatas“, „Jei tai žmogus“. Primo Lėvio raštuose atradau Dantės frazę: „Žmonės nesukurti tam, kad gyventų kaip gyvuliai“. O aš gyvenau kaip gyvulys.

Išskyrus retas valandėles, kai man praskaidrėdavo protas ir suvokdavau savo ligos bjaurastį, aš ja didžiavausi. Mano gyvenimo sąlygų nežmoniškumas man įkvėpdavo puikybę.

Galvodavau, kad verta veikti prieš save, kad toks priešiškumas man išganingas. Prisimindavau vasa-

rą, kai man buvo trylika metų: buvau lerva, iš kurios niekas nesirito. O dabar, kai nebevalgiau, buvau fiziškai ir dvasiškai labai aktyvi. Įveikiau alkį ir mėgavausi tuštumos svaiguliu.

Iš tiesų buvau pasiekusi aukščiausią alkio laipsnį: buvau išalkusi alkio.

Laosas buvo nebūties šalis. Ne dėl to, kad ten nieko nevyko: vietnamietiška pajungimo politika tenai taip slopino susidūrimus, kad buvo užgniaužtas bet koks gyvenimo įspūdis.

Niekada diktatūra nebuvo tokia pasalūniška. Valdžia gvelbdavo žmones tik naktimis. Prabundi ir dėl kažkokių keistų priežasčių jau nebeturi kaimyno: mat jis pakalbėjo su užsieniečiu arba klausėsi muzikos.

Ši pražūtinga kolonizacija netrukdė laosiečiams būti pačiais puikiausiais žmonėmis žemėje: pasmerkti nebūčiai, jie nuobodžiavo elegantiškai ir dailiai.

Vietos pakeitimai manęs nebeveikė: anoreksija buvo pervežama.

Keturiolikos metų, būdama vieno metro septyniasdešimties, svėriau trisdešimt du kilogramus. Mano plaukai slinko kuokštais. Užsidarydavau vonios kambaryje, norėdama apžiūrėti savo nuogą kūną: buvau lavonas. Mane tai žavėjo.

Balsas mano galvoje komentuodavo atspindį veidrodyje: „Ji netrukus mirs“. Mane apimdavo egzaltacija.

Tėvai buvo įpykę. Nesupratau, kodėl jie nejaučia džiaugsmo kaip aš. Liga mane išgydė nuo alkoholizmo. Motina mane reguliariai sverdavo. Aš ją apgaudavau aštuoniais kilogramais, po marškinėliais paslėpdama metalo luitų ir dvidešimt minučių prieš pasvėrimą atsiduodama vandens kankynei: per ketvirtį valandos prisiversdavau nuryti tris jo litrus. Skausmas būdavo nepaprastas.

Tada buvo verta stebėti save veidrodyje: buvau skeletas su išsipūtusiu pilvu. Tai buvo taip siaubūniška, kad mane žavėjo. Apgailestavau tik dėl vieno dalyko, kad buvau netekusi potomanijos: ši malonė būtų palengvinusi užduotį.

Smegenis iš esmės sudaro taukai. Pačios didingiausios žmonių mintys kyla iš riebalų. Norėdama neprarasti smegenų, su įkarščiu iš naujo išverčiau „Iliadą“ ir „Odisėją“. Homerui esu skolinga už keletą man likusių neuronų.

BŪDAMA keturiolikos su puse metų, vieną naktį pajutau, kad gyvybė mane palieka. Aš tapau visiškai šalta.

Mano galva tam pritarė.

Tada atsitiko neįtikėtinas dalykas: mano kūnas sukilo prieš mano galvą. Jis atsisakė mirties.

Nepaisydamas mano galvos rėkavimų, mano kūnas atsikėlė, nuėjo į virtuvę ir ėmė valgyti.

Jis valgė ašarodamas, nes mano galva pernelyg kentėjo dėl to, ką jis daro.

Jis valgė kiekvieną dieną. Kadangi jis nieko nebevirškino, prie dvasinių skausmų prisidėjo fiziniai: maistas buvo svetimkūnis, blogis. Žodis „velnias" reiškia „tas, kuris atskiria". Valgymas buvo velnias, atskiriantis mano kūną nuo mano galvos.

Aš nemiriau. Verčiau būčiau mirusi: skausmai sveikstant buvo nežmoniški. Neapykantos balsas, kurį anoreksija per dvejus metus buvo užmigdžiusi chloroformu, nubudo ir barė mane kaip niekada. Barė kiekvieną dieną.

Mano kūnas vėl įgavo normalią išvaizdą. Juo bjaurėjausi kaip tik įmanoma bjaurėtis.

Išsprogdinusi akis perskaičiau Kafkos „Metamorfozę“: juk tai buvo mano istorija. Žmogus, virtęs gyviu, siaubo objektu artimiesiems ir ypač sau pačiam, jo kūnas, tapęs nepažįstamuoju, priešu.

Sekdama Gregoro Zamzos pavyzdžiu, nebeidavau iš savo kambario. Pernelyg bijojau žmonių pasišlykštėjimo, baiminausi, kad jie mane sutraiškys. Gyvenau regėdama pačią šlykščiausią viziją: nuo šiol turėjau įprastą šešiolikos metų mergaitės kūną, ir tai negalėjo būti labiausiai kankinantis pasaulyje reginys, tačiau viduje jaučiausi esanti milžiniškas tarakonas ir nebesugebėjau nei išvyti tos vizijos, nei išeiti iš namų.

Nebežinojau, kurioje šalyje gyvenu. Gyvenau kambaryje, kuriuo dalijausi su Žiuljeta. Ši jame tik miegodavo. O aš tenai įsikūriau visam laikui.

Neišlipdavau iš lovos, nes sirgau. Po ypatingų bedarbystės metų mano virškinimo organai ėmė nieko nebepriimti. Jei aš suvalgydavau ką nors kitką nei ryžiai ar virtos daržovės, rangydavausi iš skausmo.

Tais metais vienintelės malonios valandėlės buvo tos, kai turėdavau karščio. Jų buvo mažiau, nei troškau: vos dvi dienos per mėnesį, tačiau kokia atvanga!

Tada mano siela skendėdavo maloniuose kliedesiuose. Galvoje sukdavosi tie patys paveikslai: buvau didžiulis kūgis, vaikštinėjantis po žvaigždėtą tuštumą, ir turėjau nurodymą virsti cilindru.

Sukaupdavau visas savo keturiasdešimties laipsnių temperatūros jėgas, kad pavirsčiau vamzdžiu, kaip norėdavau. Kartais pojūtis, kad man pasisekė įvykdyti savo geometrinę misiją, suteikdavo didžiulį pasididžiavimą. Pabusdavau išpilta prakaito ir kelias minutes mėgaudavausi nusiraminimu.

Gyvendama kambaryje gavau progą skaityti daugiau nei bet kada.

Pirmą kartą perskaičiau romaną, kurį ketinau perskaityti daugiausia – daugiau kaip šimtą – kartų, ir tai buvo Monterlano „Merginos"*. Šis džiaugsmingas skaitinys patvirtino mintį, kad verta tapti viskuo, išskyrus moterį. Ėjau geru keliu, nes buvau tarakonas.

Retkarčiais rasdavau jėgų išeiti iš kambario. Buvau netekusi bendrumo jausmo. Varinėjau kalbas apie sielos nebuvimą. Aukštą pareigūną vadinau „mano šaunuoliu".

---

* Prancūzų rašytojo homoseksualo Henry de Montherlant'o (1896–1972) kūrinyje „Merginos" sąmoningai demonstruojama panieka moterims.

Azartiniai žaidimai, kaip ir muzika, Laose buvo uždrausti. Reikėjo akylai užsidaryti, kad galėtum atsiduoti vienam ar kitam. Kortos buvo priskirtos prie azartinių žaidimų: vistas tapo ypatinga veikla, kuriai draudimas suteikė žavesio.

Nepertraukiamai stebėdavau žaidėjus. Vieną kartą sučiupau sukčių. Jį garsiai sugėdinau. Jis neprisipažino. Tada dėjau kumščiu į ausį. Tėvas tuojau pat liepė man eiti į savo kambarį.

Kadangi man buvo lemta neišeiti iš kambario, aš tapau haruspiku: iš savo lovos stebėjau pro langą paukščių skrydį danguje. Paukščių skrydyje nieko kito neįskaičiau, tik paukščių skrydį: bet kokia interpretacija būtų buvusi bereikšmė. Nieko nebuvo kvailesnio už tokį stebėjimą.

Paukščiai dažnai būdavo per toli, kad galėčiau atpažinti jų rūšį. Jų siluetai, sumažėję iki arabiškos kaligrafijos, sūkuriuodavo eteryje.

Aš taip būčiau norėjusi tapti būtybe be įsipareigojimų, laisva skristi nesvarbu kur. O vietoj to buvau uždaryta priešiškame ir ligotame kūne bei savinaikos apsėstoje sieloje.

Atrodo, kad tarptautinis terorizmas pirmiausia randasi tarp diplomatų vaikų, ir tai manęs nestebina.

Septyniolikos metų atsikrausčiau į Briuselio laisvąjį universitetą.

Tai buvo miestas, pilnas tramvajų, kurie išvykdavo iš savo parko pusę šešių ryto melancholiškai girgždėdami, lyg būtų keliavę į begalybę.

Iš visų mano gyventų šalių Belgiją supratau mažiausiai. Galbūt todėl, kad būti iš kažkur reiškia nesuprasti, apie ką kalbama.

Be abejonės, kaip tik dėl tos priežasties aš pradėjau rašyti. Nesupratimas yra šventasis rašymo raugas. Mano romanai suteikdavo formą nesupratimui, kuris augo.

Anoreksija man pasitarnavo kaip anatomijos pamoka. Pažinojau šį kūną, kurį buvau suskaidžiusi. Dabar reikėjo jį iš naujo atkurti.

Keista, bet rašymas prie to prisidėjo. Iš pradžių tai pasireiškė kaip fizinis veiksmas: reikėjo nugalėti kliūtis, norint ką nors iš savęs ištraukti.

Dėl šios pastangos mano kūnas tapo kažkuo panašus į audinį.

Laimei, mano gyvenime buvo sesuo. Ji išlaikė vairavimo egzaminą. Nuo tada ji dažnai mane nuveždavo prie jūros. Tai buvo svajingosios dienos.

Ji važiuodavo iki Koko, kuris buvo tarp Venduinės ir Ostendės. Mes gulėdavome kopose ir kalbėdavomės apie nebūtus dalykus. Ir be perstojo vaikštinėdavome po paplūdimį.

Žiuljeta buvo mano gyvenimas, o aš buvau jos gyvenimas. Šeimos nariai ėmė kalbėti, jog mes per daug suartėjome viena su kita, kad reikia mus atskirti, nes mes jų nebematome.

Vieną dieną jai prisipažinau, kad rašau. Ji pati buvo metusi rašyti šešiolikos metų. Man susidarė šioks toks įspūdis, kad perėmiau deglą. Jai pasakiau, kad niekam kitam nerodyčiau savo rankraščio.

– Aš nesu kažkas kitas, – pasakė ji.

Taigi ji perskaitė mano istoriją apie kiaušinį. Įvertinimo iš jos nelaukiau.

Ji man grąžino rankraštį pateikdama vienintelį komentarą:

– Tai autobiografiška.

Iš tiesų milžiniškame kiaušinyje trynys neatlaikė jaunųjų revoliucionierių valstybinio perversmo. Jis išsiliejo į baltymą, ir ši lecitino griūtis lukštą išsprogdino. Tada kiaušinis virto didingu dangiškuoju omletu, kuris plūduriuos kosminėje tuštumoje iki pasaulio pabaigos.

Taip, šitai turėjo būti autobiografija.

Dvidešimt vienerių, kai kišenėje turėjau filologijos diplomą, nusipirkau bilietą į Tokiją.

Man kėlė siaubą, kad teks palikti Žiuljetą, kuri lieka Briuselyje. Mano sesuo ir aš niekada nebuvome išsiskyrusios. Žiuljeta man sakė: „Kaip tu gali išvykti?“ Tai buvo nusikaltimas, aš tai žinojau. Bet vis dėlto jaučiau, kad jį reikia padaryti.

Labai stipriai ją apkabinau, paskui išvykau. Iš jos ištrūko ilga dejonė, kurią vis dar girdžiu skambant savo galvoje. Neįtikėtina, kaip galime kentėti.

Tokijas – tai nebuvo Japonija, kurią pažinojau, ir vis dėlto tai buvo Japonija. Tarp pabaisiškų arterijų pasislėpusios gatvelės teikė prieglaudą mano šaliai, saldžiųjų bulvių pardavėjo giesmei, senoms moterims su kimono, krautuvėlėms, traukinio triukšmui, šeimyninių sriubų kvapams, vaikų šauksmams – tenai vėl suradau viską.

Buvo 1989 metų sausis. Šalta, dangus visą laiką buvo visiškai mėlynas. Japoniškai nebuvau kalbėjusi nuo penkerių metų, buvau tikra, kad viską pamiršau. Vis dėlto japoniški žodžiai srautais grįžo į mano galvą.

Aš išgyvenau puikų atminties nuotykį. Man buvo dvidešimt vieneri metai, tačiau jaučiausi kaip penkerių. Buvau išvykusi penkiolikai metų, tačiau man atrodė, lyg būčiau praleidusi kitur tik vienerius metus.

Buvau labai susijaudinusi. Kai ešmininkas paskambino ir pasigirdo din din din, įspėjantis apie traukinio artėjimą, mano gyvenimas sustojo, aš atsidūriau Šukugavoje, mano oda ėjo pagaugais ir tekėjo ašaros.

Praėjus šešioms dienoms nuo mano sugrįžimo į šią šalį, kuri galėjo būti tik manoji, sutikau vieną dvidešimties metų tokijietį, kuris mane pakvietė į muziejų, restoraną, koncertą, į savo kambarį, paskui supažindino mane su savo tėvais.

To man dar nebuvo atsitikę: vaikinas žiūrėjo į mane kaip į žmogišką būtybę. Maža to, jis buvo žavingas, malonus, dailus, elegantiškas ir nepaprastai mandagus: visiška priešingybė tų santykių, kuriuos patyriau Briuselyje.

Vardu jis buvo Rinris, tai reiškė „moralus“, jis toks ir buvo. Šis vardas toks pat retas kaip pas mus

Pretekstatas ar Eleuterijus, bet japoniškoje onomastikoje vienkartiniai vardai yra įprasti.

Tai buvo turtingas paveldėtojas. Jo tėvas – pats garsiausias japonų juvelyras.

Laukdamas, kol perims tėvo įmonę, Rinris buvo studentas, toks, kokia buvau aš ir kokiu įmanoma būti Japonijoje, kai mokaisi universitete, nepriklausančiame vienuolikai žymių universitetų, – studijuojantis vangiai.

Jis studijavo prancūzų kalbą ir literatūrą savo malonumui: išmokiau jį daugybės posakių.

O aš studijavau japonų verslo kalbą: jis mane supažindino su daugybe žodžių.

Žodžių mokymosi šviesoje tai buvo nuotykis.

Rinris vairavo tikrą jakudzos automobilį, baltą ir žaižaruojantį kaip jo dantys.

Klausdavau jo:

– Kur mes vykstame?

Jis atsakydavo:

– Pamatysi.

Vakare mes būdavome Hirošimoje arba laive, kuris plukdo į Sado salą.

Kartą jis atsivertė japonų–prancūzų kalbų žodyną, ilgai jį vartė ir pareiškė:

– Na štai: tu esi subtiliausioji.

Jo šeimai tai atrodė visai nejuokinga: vienintelis paveldėtojas myli baltaodę. Į mane buvo žiūrima

kreivai. Buvo rodomas išskirtinis meilumas, tačiau jie surasdavo būdų, kaip man pasakyti, kad aš juos gąsdinu.

Rinris to nepastebėjo. Laikas, praleistas su juo, žadina tik gerus prisiminimus: šis vaikinas – tikra retenybė.

Buvau vieneriais metais vyresnė už jį ir to pakako, kad tapčiau *ane-okusan:* „žmona-vyresniąja seserimi". Iš savo didelės patirties aukštumų turėjau mokyti gyventi savo „sužadėtinį-jaunesnįjį brolį".

Tai buvo juokinga. Išmokiau jį gerti tokią pat stiprią arbatą, kokią gėriau pati. Jis vėmė.

1989 metais ėmiau rašyti visu tempu. Vėl pajutau japonišką žemę ir ji man suteikė energijos. Kaip tik čia pradėjau tai, kas tapo mano ritmu: rašyti mažiausiai keturias valandas per dieną.

Rašymas nebeturėjo nieko bendro su pirmųjų žingsnių rizika; nuo šiol tai buvo tai, kas yra ir šiandien: didelis akstinas, palaiminga baimė, nuolatos atsinaujinantis troškimas, geidulinga būtinybė.

Tą vasarą pas mane į Tokiją atvyko Žiuljeta. Mes klykėme iš džiaugsmo, vėl viena kitą matydamos. Gyventi be jos visada reikštų eiti prieš prigimtį.

Žiuljeta buvo čia, ir kelionė galėjo prasidėti. Šinkanseno linija mus nuvedė iki Kobės, paskui priemiestinis traukinys nuvežė į Šukugavą. Dar stotyje mes supratome, kad ši kelionė – klaida.

Kaimas iš esmės buvo nepakitęs: pasikeitusios buvom mano sesuo ir aš. Vaikų darželis man pasirodė mažutis, o žaidimų aikštelė blanki. Gatvelė, kuri vedė į namus, apvylė. Netgi aplinkiniai kalnai man atrodė maži.

Priėjusi prie mūsų vaikystės namo, įkišau galvą pro sienos angą ir patyrinėjau sodą: jis buvo toks pat, tačiau aš palikau savo imperiją, o dabar atradau tik sodą.

Žiuljeta ir aš jautėmės, tarsi vaikščiotumėm po mūšio lauką, nuklotą lavonais.

– Važiuokim atgal!

Stoties telefono būdelėje surinkau Nišijo-san numerį. Niekas nepakėlė ragelio. Dėl to nuliūdau, bet man palengvėjo; tirtėjau iš noro ją pamatyti ir bijojau, kad tai būtų nesėkmė. Nepavykęs susitikimas su vieta buvo skausmingas, tačiau pakenčiamas; nepavykęs susitikimas su mylima guvernante būtų buvęs nepakeliamas.

Po mėnesio mano sesuo vėl išvyko. Ji pažadėjo, kad mes labai greitai pasimatysime. Bet tai man nesutrukdė ištisas valandas vaitoti kaip gyvuliui.

Vakarais Rinris labai dažnai mane nusivesdavo į Tokijo uostą. Susijaudinę žvelgdavome į cheminius produktus vežančius laivus, į niekingus padangų sąvartynus. Labiausiai man patiko žiūrėti į gigantiškas Komacu gervių eiles: šie metaliniai paukščiai stodavo į kovą prieš jūrą su karinga didybe, kurios estetizmas mane pakylėdavo.

Iš savo stebėjimo posto mes taip pat galėdavome atsigręžę matyti senu oro tiltu važiuojančius traukinius. Naktimis geležinkelio riaumojimas mane labai jaudino. Tai buvo gražu.

Jakudzos automobilyje Rinris uždėdavo Riuičio Sakamoto kompaktinių plokštelių. Jis mane vaišindavo šalta sake – tai buvo madinga. Japonijoje postmodernizmui netrūko žavesio.

1989 metų gruodžio 31 dieną telefono kabinoje surinkau Nišijo-san numerį. Ji pakėlė ragelį ir sušuko iš nuostabos, kai sužinojo, su kuo kalba. Paklausiau jos, ar nenorėtų atvykti į Kiotą atšvęsti su manimi Naujųjų metų.

Kobė nebuvo toli. Laukiau jos traukinių stotyje.

Leidau dieną drebėdama ir žiūrėdama į Aukso paviljoną*. Jo nepadegiau. Galvojau vien tik apie susitikimą, kuris netrukus įvyks. Tvyrojo siaubingas drėgnas šaltis, būdingas Kioto žiemai.

Sutartą valandą pamačiau iš traukinio išlipančią mažą, metro penkiasdešimties ūgio damą. Ji tuojau pat mane atpažino:

– Tu milžiniška, bet tokio paties veido, kokio buvai penkerių metų.

---

* Aukso paviljonas – viena gražiausių Japonijoje budistų šventyklų.

Nišijo-san turėjo būti penkiasdešimties. Ji atrodė senesnė, nes sunkiai dirbo.

Sutrikusi ją apkabinau.

– Kada matėmės paskutinį kartą?

– 1972-aisiais. Praėjo daugiau nei septyniolika metų.

Mano guvernantės šypsena buvo nepasikeitusi.

Ji pasakė, kad norėtų nueiti į kinų restoraną. Nusivedžiau ją. Ji man papasakojo, kad jos dukros dvynės ištekėjusios, ir parodė savo anūkų nuotraukas. Ji gėrė daug mandarininio vyno ir buvo labai linksma.

Pasakiau jai, kad po kelių dienų pradėsiu dirbti vertėja vienoje iš pačių didžiausių Japonijos bendrovių. Nišijo-san mane pasveikino.

Vidurnaktį pagal paprotį nuėjome paskambinti varpais šventyklose. Senas miestas skambėjo iš visų pusių. Šiek tiek apgirtusi Nišijo-san juokėsi. O man akyse tvenkėsi ašaros.

1995 metų sausio 17 dieną Kobėje įvyko siaubingas žemės drebėjimas.

Sausio 18 dieną Briuselyje be perstojo rinkau Nišijo-san numerį. Bergždžiai. Galbūt buvo nutrauktos telekomunikacijos. Aš krimtausi.

Sausio 19 dieną per stebuklą išgirdau Nišijo-san kitame laido gale. Ji pasakė, kad jos namas sugriuvo ant jos ir kad tai jai priminė 1945-uosius.

Ji buvo sveika, jos šeima taip pat. Tačiau ji buvo išlaikiusi senovinį paprotį saugoti pinigus paslėptus namuose ir viską prarado. Aš ją pabariau:

– Dabar man prižadėk, kad atsidarysi sąskaitą banke.

– Kad galėčiau padėti monetas, kurias turiu kišenėje?

– Na bet, Nišijo-san, tai siaubinga!

– Koks skirtumas? Aš juk gyva.

Nothomb, Amélie

No-119 Alkio biografija: romanas / Amélie Nothomb; iš prancūzų kalbos vertė Dainius Gintalas. – Vilnius: Alma littera, 2005. – 200 p.

ISBN 9955-08-919-9

Autobiografiniame romane autorė šmaikščiai pasakoja apie savo vaikystę, praleistą Japonijoje, Kinijoje, JAV, apie šių šalių gyvenimo kontrastus, apie keistus savo polinkius: potraukį prie alkoholio, potomaniją, anoreksiją.

UDK 840 (493)-3

Amélie Nothomb

ALKIO BIOGRAFIJA

Romanas

Redaktorė *Diana Bučiūtė*
Korektorė *Marijona Treigienė*
Viršelio dailininkė *Judita Židžiūnienė*
Viršelyje panaudota *Mariaus Abramavičiaus* nuotrauka
Maketavo *Albertas Rinkevičius*

Tiražas 2000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, 09310 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Aušra", Vytauto pr. 23, 44352 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.ausra.lt
Užsakymas 1384

grafinėje prisiminimų ir pamąstymų knygoje „Biografija“ autorė Amélie Nothomb atveria neįtikėtiną nuotykių, kančios ir paradoksų kupiną mergaitės vunderkindės pasaulį. Pagrindinė romano herojė su savo tėvu diplomatu, mama, broliu ir seserimi blaškosi po įvairias šalis – Japoniją, Kiniją, Ameriką, Bangladešą, Birmą, Laosą – ir per šias klajones filosofuoja apie istorinius, socialinius ir netgi kultūrologinius alkio aspektus. Alkis, jos manymu, yra vidinės energijos šaltinis, pagrindinis gyvenimo variklis. Perfrazuodama garsiąją Gustave'o Flaubert'o frazę, autorė teigia: „Alkis – tai aš“. Pilvo alkį Nothomb tiesiogiai sieja su visa ko alkiu – visavertės būties stoka, kankinama tuštuma ir siekiu tą tuštumą kuo nors užpildyti. Knygoje bandoma įminti Vanuatu salyno gyventojų amžino nevalgumo mįslę, supriešinti jį su kinų ir kitų pasaulio tautų rajumu. Taip pat skaitytojas čia susidurs su patologinėmis mažametės herojės būsenomis: bulimija (nepasotinamu rajumu), anoreksija (nevalgumu) bei potomanija (nepaliaujamu troškuliu). O kur dar vaiko polinkis į alkoholizmą, dramatiška ir drauge komiška mergaitės patirtis japonų darželyje ir amerikiečių mokykloje, susitikimai su raupsuotaisiais, sukrečiantis pasakojimas apie Gyvosios Deivės šventyklą, nenumaldomas saldumynų, žemėlapių pažinimo, knygų, žodžių ir meilės troškulys. Visa tai ir daugelį kitų pikantiškų detalių atskleis kandaus humoro ir ironijos kupina, elegantišku stiliumi parašyta knyga.

Intelektualioji prancūzų rašytoja Amélie Nothomb stebina savo išradingumu ir drąsa, įdomiai suregztais siužetais, netikėtomis idėjomis.
A. Nothomb romanai išversti į 30 pasaulio kalbų.

Tapkite „Alma littera“ kny
• Nemokamas knygų katalogas
• Naujausios ir populiariausios knyg
• Knygų pristatymas į namus, dar
Informacijos teiraukitės nemokan
www.knyguklubas.lt

ISBN 9955-08-919-9
9 789955 089193